

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 41 19. oktobra 1978 Leto XVI

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojskih starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERSEK

Novinarji:
Milena Strajnar, Tone Urbas, Milan Vogel, Bojana Zokelj Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din; posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročniški oddelček "TV-15":
Miklošičeva 28, pp 598 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50100-603-45772

"TV-15" izhaja vsak teden izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije stev. 421/1-72
od 12. 4. 1974 se za "TV-15" ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk:
ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Pogovor z Janezom Vipotnikom,
predsednikom republiškega
odbora ZZB NOV Slovenije

Zrasla v NOB in
socialistični revoluciji,
tudi danes nosilka
vseh revolucionarnih
tradicij

3. stran

Tito, 17. oktobra 1978 v Budvi:

Za vse tisto, kar smo
dosegli v povojnem
času, so bili
postavljeni temelji
med NOB

stran 5

O 8. kongresu ZZB NOV Ju-
goslavije, ki je bil od 17. do 19.
oktobra 1978 v Budvi, bomo
obširneje poročali v prihod-
nji številki TV-15

X. KONGRES ZSMS NOVA

MIR, SVOBODA, BRATSTVO

MLADI IN SAMOUPRAVNA DRUŽBA

MIR, SVOBODA, BRATSTVO

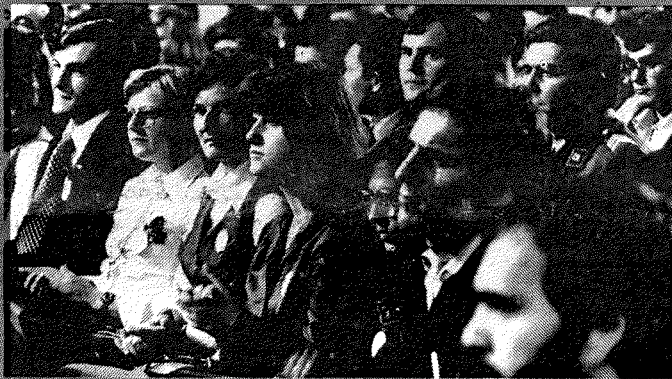
MLADI IN SAMOUPRAVNA DRUŽBA

★ X. KONGRES ZSMS NOVA

MLADI SMO IZBRALI TITOVO

★ X. KONGRES ZSMS NOVA

SKUPNO DELO ZA BOLJŠE ŽIVLJENJE

Najširši delovni dogovor slovenske mladine imate v dneh, ki se ujemajo s tistimi pred petin-
tridesetimi leti, ko je naj-
naprednejši del mladih v
Kočevski Reki razprav-
ljal in sklepal o tem, kako
najširše množice mladih
še uspešneje vključiti v
največje dejanje sloven-
skega naroda – v njegov
boj za nacionalno in druž-
beno vstajenje. Pred va-
mi mladimi pa danes ne
stoji nič manj pomembna
naloga: izgrajevanja druž-
be svobodnih, naprednih
in ustvarjalnih ljudi. In ta
cilj je tista trdna vez, ki
vas danes povezuje z mla-
dimi pred desetletji, ki so
v boju žrtvovali svoja živ-
ljenja za boljše življenje.

Dokumenti, ki ste jih
pripravili za kongres,
odražajo vašo težnjo, da
mladi, skupno z vsemi
delovnimi ljudmi in obča-
ni, prispevate k reševanju
ekonomskih, političnih,
kulturnih, socialnih in
drugih problemov naše
socialistične samouprave
družbe. Interesi in ho-
tenja mladih so na teh po-
dročjih neločljiv del inte-
resov in potreb delovnih
ljudi in občanov mesta in
vasi. Zato je brez dvoma
pravilna vaša opredelitev,
da se bodo mladi in orga-
nizacija Zveze socialistič-
ne mladine kot celota naj-
uspešnejše uveljavili tak-
rat, ko se bodo oni in
jihova zveza vključevali v
vsakodnevno odločanje
in razreševanje proble-
mov v delovnih organiza-
cijah, v samoupravnih in-
teresnih skupnostih, v
društvih, v krajevnih
skupnostih, družbenopo-
litičnih skupnostih, it.,
skratka na vseh področ-
jih družbenega življenja
in dela. Delegatski sistem
to omogoča, lahko bi re-
kel, da zahteva prav tako
aktivnost in prisotnost
najširših množic mladih v
sistemu samoupravne de-
mokratije. A celotna
družba, celotna fronta or-
ganiziranih socialističnih
subjektivnih sil mora po-
magati pri ustvarjanju
pogojev za to aktivnost
mladih.

Ogromna večina tistih,
ki so vas delegirali na
kongres, želi biti resnični
subjekt družbenega živ-
ljenja, želi in zahteva ure-
ničevanje pravic, pri-
pravljeni so prevzeti del
odgovornosti za razvoj
družbe na svoje rame. V
vsakodnevem življenju
in delu mladi preverjate
svoja stališča, hotenja,
ideje in akcije ter prispe-
vate k razvoju socialistič-
nega samoupravljanja.
Preverjate tudi svoje na-
pake. Četudi brez napak
ni akcije in samo tisti, ki
nič ne dela, ne greši, ven-
dar se je treba tudi učiti
na napakah, da se one ne
bi ponavljale. Veseli me,
da je prav mladina bila
med tistimi, ki se z nede-
javnostjo nikoli niso ho-
teli pomiriti in zato je tudi
hotenje po svobodi, po
uresničitvi pravic člove-
ka, delavca, ter občutek
odgovornosti za to ure-
ničitev, tako močno pri-
sotno v vrstah naše mla-
dine.

Edvard Kardelj – 10. kon-
gresu
ZSMS, ki je bil v Novi
Gorici

Zakaj tako?

Namestili so me v podstrešno sobo, do katere vodi osemindeset stopnic

V našem listu TV-15 sem že večkrat zasledil, kolikšno skrb posveča naša družba borcem NOV, zlasti vojaškim vojnim invalidom, zato ne morem razumeti, da se v nekaterih zdraviliščih do nas borcev lahko tako netovariško obnašajo in ne razumejo naših težav. Naj navedem samo moj primer...

Letos sem bil od 22. 8. do 2. 9. kot vojaški vojni invalid na zdravljenju v Rogaški Slatini. V recepciji zdravilišča so me namestili v podstrešno sobo Zagrebškega doma, do katere pelje skupaj 88 stopnic. V stavbi ni dvigala, jaz pa sem moral večkrat na dan prehoditi tolikšno število stopnic. Ker sem 60% vojaški vojni invalid in imam poškodovano levo nogo, je bil za mene to velik napor. Zaradi tega sem se obrnil na pristojnega zdravnika, a mi tudi ta ni mogel pomagati. Baje je pogodbeno določeno, kje naj se namesti vojaške vojne invalide.

V času zdravljenja sem se pogovarjal z nekaterimi sotovariši invalidi, ki so bili še starejši od mene in tudi nameščeni v sobah, do katerih so morali vsak dan premagovati isto število stopnic. Vsi smo obsojali takšno ravnanje, meneč, ali smo se zato borili in preli-vali kri, da imajo danes povsod prednost tujci, saj so zasedali v isti stavbi najlepše prostore.

Zavedam se, da tako zdravljenje ni poceni, zato se tembolj upravičeno sprašujem, ali je prav, da se z nami tako postopa? Z odgovorom v TV-15 bi bili istočasno obveščeni tudi ostali prizadeti tovariši, ki smo skupaj večkrat na dan premagovali višino, ki je bolj primerna za »golobe« kot vojaške vojne invalide.

Ostalo, kar so nam nudili v zdravilišču, je bilo v redu, vso pohvalo pa zasluži strežno in medicinsko osebje.

Istočasno se najlepše zahvaljujem vsem, ki nam omogočajo, da smo vojaški vojni invalidi vsako leto deležni prepotrebne zdravljenja.

JOŽE TORKAR
Gregorčičeva 10, Jesenice

Padli so v Nestopljivi vasi

Po izdajstvu so Italijani obkolili kaščo, v kateri so že nekaj dni prej našli zatočišče: Štefan Dvojmoč, Korel Brunskole in Tone Jelenc

Med vojno so bili dnevi težki, moreči. Zjutraj nisi vedel, kaj se bo zgodilo do večera s teboj ali tovarišem. Tak je bil tudi 25. februar 1942. Že zarana so me začele obdajati zle slutnje. Kmalu dopoldne je streljanje v smeri proti Lipovci pretrgalo napeto ozračje. Nekaj se je dogajalo. Toda, kdo bi tisti trenutek vedel, kaj. Kmalu smo zvedeli za kruto resnico. Po izdajstvu so Italijani obkolili kaščo v Nestopljivi vasi, kjer so nekaj dni prej našli zatočišče: Štefan Dvojmoč, Korel Brunskole in partizan »Gorenjec Tone« (po vojni so ugotovili, da se je pisal Jelenc). Na Gorenjih lazih so utekli smrti, se skrivali v Semiču, Mladici in drugih vaseh v okolici Semiča, končno pa so se zatekli še v Nestopljivo vas, kjer jih je doletela smrt.

Mrtve partizane so Italijani na lojtrnicah odpeljali v mrtvašnico Sv. Duh pri Semiču. Italijane je zelo zanimala identiteta padlih partizanov. Tega niso zvedeli, ker niso smeli zvedeti, koga so ujeli niti koga so usmrtili. To je narekovala konspiracija, katere so se držali vsi Semičani.

Mrtvi partizani so ležali v mrtvašnici dva dni. Dva sta ležala skupaj na desni strani mize, eden pa na levi

strani. Poznal sem vse tri partizane, saj sem imel preko aktivistov z njimi stike. Ko sem prišel prvič v mrtvašnico, je bil kmalu za menoj italijanski karabinjer in me vprašal, če jih poznam. »Ne, nikoli jih še nisem videl!« sem odvrnil. Ko se je Italijan odstranil, sem napravil posnetek s svojim aparatom. Tisti dan sem bil večkrat v mrtvašnici in sem slikal ob različnih svetlobah ter za to porabil ves film. Odnese sem ga v Novo mesto k Niku Silihu, ki je bil takrat v ilegali v Kandiji. Že prej mi je bilo naročeno, če bom imel kaj takega materiala, da mu ga lahko izročim, Niko je kmalu zatem odšel v ilegalo, jaz pa v zapor in se nisva več videla. Ko sva se prvič srečala – ne vem, ali je bilo še med narodnosvobodilnim bojem ali po osvoboditvi, sem ga pobaral za ta film. Ni se mogel spomniti njegove usode in tako še danes ne vem, so bile slike najene ali ne?

Morda kdo ve kaj je z njimi?

Nekaj dni kasneje sem fotografiral še svež grob teh partizanov. Ta film sem dal razviti »normalno« in tako se je ohranila slika, ki je tudi razstavljena v oddelku narodnosvobodilnega boja Belokranjskega muzeja – zbirke Semič.

Nekaj tednov kasneje – mogoče marca ali aprila 1942 – sem dobil od Žuniča iz Gabra za tri ure sliko, na kateri je bil ujet heroj Jože Mihelčič, obdan z vojaki, slikan pri blokkih v Črnomlju. Žunič si je sliko izposo-

Prekopavanje petih borcev v Semiču, leta 1961

Foto: FRANC DERGANC

dil od italijanskega vojaka. Takoj sem šel na vlak. Nika ni bilo v Kandiji, zato sem šel do fotografa Dolenca, za katerega mi je tudi Srečko Preželj povedal, da je zanesljiv. Stari Dolenc je brez obotavljanja sliko presnel v svojem studiu in mi jo takoj vrnil. Kmalu popoldne je Žunič že vrnil sliko Italijanu. Jaz sem bil že v novomeškem preiskovalnem zaporu, ko sta slike prinesla prometnik Lado Lesjak in prometnik Muki iz Novega mesta ter jih izročila moji sestri. Ta jih je skrila v peč. Bile so štiri slike in negativ. Negativ in dve sliki so se med okupacijo zgubili, Mihelčičeva Milka pa je ohranila eno sliko in tako je ostal ohranjen dokument, ki je shranjen v več muzejih in tudi objavljen v več publikacijah.

FRANC DERGANC
Semič 3, Semič

Protestna izjava!

Ob že večkratni skrutitvi bazoviškega spomenika in oskrutitvi še drugih spomenikov ustreljenih in med vojno padlih borcev proti fašizmu, se člani Združenja borcev NOV Podnanos pridružujemo protestom vseh demokratičnih in protifašističnih sil, ki množično obsojajo ta podla dejanja.

Spomenik štirim junakom na bazoviški gmajni, ki so kot prvi primorski protifašisti padli pod fašističnimi streli že leta 1930 pomeni simbol slovenskih in italijanskih demokratičnih množic v borbi proti fašizmu.

Smatramo, da so te provokacije odraz ponovnega oživljanja fašizma v Italiji in uperjene proti vsem demokratičnim silam na obeh straneh meje, posebno pa še proti tvornemu sodelovanju ob meji ter proti sožitju narodov in manjšin. Obsojamo tudi tiste, ki bi morali taka dejanja raziskati in storilce kaznovati, pa se za ta gnusna dejanja ne zmenijo in molčijo.

Borci NOV in krajanje krajevne skupnosti Podnanos pričakujemo, da bodo pristojni organi onstran meje poiskali in primerno kaznovali storilce teh gnusnih dejanj, ker le na ta način bomo lahko gradili našo bodočnost v medsebojnem zaupanju in razumevanju ob meji, ki bo še vnaprej predstavljalo most prijateljstva in tvornega sodelovanja.

ZB NOV PODNANOS

Prosimo za odgovor

Ali bo Maribor ostal za vedno brez spomenika svojemu osvoboditelju generalu Rudolfu Maistru?

»Večer« je 7. septembra 1978 na šesti strani objavil članek pod naslovom: »Letos bomo slovesno proslavili 60 let bojev za severno mejo«. Članek začenja z besedami predsednika koordinacijskega odbora za pripravo praznovanja in predsednika občinske konference SZDL Maribor Gorazda Mazeja, ki je na prvi seji omenjenega odbora dejal: »Z današnjim dnem pričenjamo temeljite priprave na praznovanje 60-letnice bojev za severno mejo«. V nadaljevanju je naveden program praznovanja, ki bo obsegal vrsto aktivnosti, katere bodo v vseh pogledih pravilno osvetlile obdobje bojev za severno mejo.

Iz nerazumljivih in neutemeljenih razlogov pa v omenjenem programu praznovanja niti z besedico ni omenjena postavitev in odkritje dostojnega spomenika osvoboditelju Maribora s širšo okolico generalu Rudolfu Maistru, katerega mu to mesto dolguje že polnih 60 let. Ne bom našteval Maistrovih zaslug, ker so splošno znane. Prav zaradi tega so bile že izrečene in napisane mnoge zahteve za postavitev tega spomenika. O tem so večkrat pisali naši časniki npr. »Večer« in TV-15. Zlasti je o tem mnogokrat pisal dr. Ervin Mejak iz Celja. Znano je tudi, da so mariborski študentje pred letom zbrali na Partizanski cesti ob občanov nekaj sto podpisov z zahtevo za postavitev tega spomenika. Kolikor mi je znano, je pred leti organizacija ZZB NOB v Mariboru sklenila prevzeti pobudo za postavitev tega spomenika. Baje je bilo zbranega v ta namen tudi že nekaj denarja. In da ne pozabim omeniti vztrajnih dolgoletnih prizadevanj in predlogov organizacije borcev za severno mejo 1918–1919 (Maistrovih borcev), ki si že dolga leta prizadevajo za postavitev tega spomenika. Pa doslej vse zaman. Tudi v uvodu omenjenem programu praznovanja ni niti besedice o tem spomeniku. Čemu ta zakleti molk? To je nerazumljiv absurd.

Pazljivo sem prebral vseh 154 nadaljevanj feljtona v Večeru »Osvobodjene meje« izpod peresa dr. Maksa Šnuderla. Pri tem mi je najbolj padlo v oči junaško, vztrajno in energično Maistrovo prizadevanje in dejanja za osvoboditev celotne Štajerske s Prekmurjem in zelo omahljivo, mehkužno ter oportunistično obnašanje takratne pokrajinske vlade v Ljubljani. Seveda sam general Maister ne bi mogel storiti toliko kot je, če ne bi bilo njemu vdanih zavednih slovenskih borcev, ki so njegove ideje spremenili v dejanja. Vsak malo poučen in zaveden Slovenec mora priznati, če ne bi bilo takrat generala Maistra z njegovimi borci in njihovih junaških ter odločnih dejanj in žrtev, bi se danes tekla meja med Jugoslavijo in Avstrijo po Savi pri Zidanem mostu in Hrastniku (meja med Štajersko in Kranjsko). Še danes bi se vsem Štajercem in Prekmurcem godilo tako, kot se še danes godi Slovencem v Avstriji.

Da tudi finančno vprašanje ni vzrok za to, da se Maribor po 60 letih bojev za severno mejo še ni oddolžil svojemu osvoboditelju izpod germanskega jarma se jasno vidi iz okoli 20 skulptur po mestu, za katere nihče ne ve povedati, kaj predstavljajo oziroma pomenijo. Mnoge med njimi niso niti v okras mestu. Dejanjski vzroki, zakaj Maribor še vedno nima spomenika generalu Maistru so torej druge. Dejstvo je, da Maistru ne dajemo niti tistega, kar si je res zaslužil. Menim, da ima slovenska javnost pravico zvedeti za te vzroke.

Koordinacijski odbor za pripravo praznovanja 60 let bojev za severno mejo in predsedstvo občinske konference SZDL Maribor v interesu informiranosti slovenske javnosti vljudno naprošam za javno pojasnilo na vprašanje:

Zakaj v programu praznovanja 60 let bojev za severno mejo ni predvidena tudi postavitev in odkritje dostojnega spomenika generalu Rudolfu Maistru?

Vzglede za to naj si Maribor vzame pri Kamničanih, ki so svojemu zaslužnemu rojaku že postavili res lep in dostojen spomenik. Ali si bo Maribor za to priložnost res izposodil spomenik generala Maistra v Kamniku, kot je to ljubljanski TV žehtnik že prikazal v soboto dne 26. aprila 1978?

V Mariboru, dne 30. septembra 1978

DRAGO BEZJAK
Kmetijska 1/a p. Maribor

Pogovor z Janezom Vipotnikom, predsednikom republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije – pred VIII. kongresom ZZZB NOV Jugoslavije

Zrastla v NOB in socialistični revoluciji, tudi danes nosilka vseh revolucionarnih tradicij

Tovariš predsednik. Kako ocenjujete vlogo in poslanstvo borbene organizacije v današnjem političnem trenutku?

Menim, da je vloga naše organizacije takšna, kot je bila včeraj. Tovariš Kardelj jo je odlično opredelil v svoji študiji o nadaljnjem razvoju političnega sistema, ko je dejal, da zveza borcev opravlja v naši družbi specifično politično vlogo kot borbena organizacija, ki je zrastle v NOB in socialistični revoluciji in je tudi danes nosilka vseh revolucionarnih tradicij. Posebej je poudaril družbenopolitično vlogo naše organizacije zato, ker je resna politična sila naše družbe na sedanji stopnji razvoja naše revolucije in izredno pomemben steber stabilnosti sistema, ustvarjenega v revoluciji. Dejal je, da revolucionarne izkušnje in nesporna politična in moralna sila tako posameznih članov kakor cele organizacije zahtevajo intenzivno demokratsko angažiranje borcev v našem političnem sistemu.

Res je, da se starost naših članov vzporedno s časom, ki ga živimo, viša. V aktivnem delovnem odnosu je na Slovenskem še 15% naših članov. Toda to nas ne more zaustaviti, da kot revolucionarji vso svojo življenjsko dobro posvetimo ciljem, zaradi katerih smo šli v NOB. Hočem reči, da želimo in hočemo, da se vsi člani, vsak po svojih zmogljivostih in sposobnostih, vključujemo v razvoj naše samoupravne socialistične skupnosti, pa naj si bo v delovnem odnosu, če smo še v njem, naj si bo kot družbenopolitični delavci. Nezamenljivo vlogo zveze združenj borcev v organih samoupravljanja, v delegatskem sistemu, v družbenih svetih, v sekcijah SZDL, v sindikalnih svetih, skratka v vseh delovnih telesih, ki obravnavajo načelne in tekoče zadeve naše družbe, podčrtujejo tudi predlagani zaključki kongresa. Poleg splošne politične vloge pa so seveda pred našimi organizacijami tudi posebne naloge, ki jim moramo vršiti tako kot doslej, tudi vnaprej.

Se je vloga nekdanjih udeležencev narodnoosvobodilnega boja, ki so organizirani v Zvezi združenj borcev NOV, z leti spreminjala?

Spreminjala se ni nikoli. Od vsega začetka ji je

bila začrtana natančna fiziognomija. In tej je naša organizacija ostala ves čas zvesta. Res pa je, da so bili poizkusi, potisniti jo na stranski tir. V nekaterih obdobjih našega razvoja je to prišlo do izraza, na primer v takoimenovani nacionalistični evforiji, v dobi liberalizma, ali pa v obdobju birokratsko tehnokratskih pritiskov. Te težnje smo prevladali. In ZZZB se je proti njim ves čas najbolj odločno bojevala. Ne zaradi same sebe, marveč zaradi interesov družbe. Poglejte, kakšna neumnost bi bila zapostavljati ogromen politični kapital, ki ga ima naša organizacija kot celota in njeni člani posebej v naši družbi. Poznan je politični refleks borcev. Borci imajo nos, kakor pravimo, za vse, kar hoče ovirati razredno bistvo naše revolucije. Ta refleks je dragocen, ker je trden, ker se je ostril v najbolj usodni dobi, v narodnoosvobodilnem boju in po njem, ker si je torej nabral veliko izkušenj. Zato bi bili vsi skupaj zelo kratkovidni, če tega občutka ne bi izkoristili pri političnih odločitvah na sploh in posebej, konkretno. Kratkovidni pa bi bili tudi mi, člani ZZZB, saj nam je razredna čvrstina našega samoupravnega socialističnega razvoja svojska. In statični dragoceni politični izkušnji ob strani, pomeni biti nezavzet in mlačen do tempa našega nadaljnega razvoja. Sodelovanje borcev pri izvajanju skupnega političnega programa pa koristi posebej tudi naši organizaciji sami. Osemogojča ji, da bi se spreminjala v veteransko organizacijo, obrnjeno samo vase, kar bi lahko imelo za posledico, da bi se pretrgala povezava med zvezo združenj borcev in neborčevskimi generacijami, ki so tu in novimi, ki prihajajo.

In na drugi strani, aktivno sodelovanje borcev v splošnih političnih vprašanjih prispeva tudi k večjemu razumevanju družbe za specifična vprašanja, s katerimi se bavi naša organizacija in jih z več ali manj sreče tudi rešuje.

Kaj štejete za novo pridobitev v načinu dela v slovenski organizaciji ZZZB NOV?

Ne bi dejal, da so kakšne nove pridobitve v načinu dela v slovenski or-

ganizaciji ZZZB, mimo tistih, katere so osvojila že dosežanja vodstva. Želimo le še bolj poudariti politično vlogo ZZZB. Želimo še več sodelovanja republiškega odbora z občinskimi odbori. Želimo še več podružbljanja našega dela. Želimo vključevati v aktivno delo organizacije ZZZB čim več sposobnih, zvestih pa tudi mlajših tovarišev in tovarišic, naših članov.

Tudi v minulem štiriletnem obdobju se je ukvarjal Republiški odbor Zveze združenj borcev NOV Slovenije s številnimi vprašanji udeležencev NOV, z vprašanji, ki se nanašajo na zakonske pravice in ugodnosti posameznikov s tem v zvezi. V kolikšni meri so bili pri reševanju teh vprašanj v naši republiki uspešni?

Naše Predsedstvo je pred kratkim z zadovoljstvom ugotovilo, da je bilo za uresničevanje pravic borcev veliko prizadevanja, tako s strani družbenopolitičnih organizacij in organov družbenopolitičnih skupnosti, drugih samoupravnih organizacij in samoupravnih interesnih skupnosti. Združeno delo je pri reševanju socialne varnosti borcev, vojaških vojni invalidov in družin padlih borcev pokazalo veliko razumevanja, solidarnosti in vzajemnosti. ZZZB je uspešno spremljala stanje in razmere na področju socialne varnosti borcev in s svoje strani prispevala k sprejemanju ustreznih sklepov v merodajnih organizacijah.

Z zadovoljstvom ugotavljamo, da je rešenih celotna vrsta perečih problemov v sistemu socialne varnosti borcev, da so rešeni ali se rešujejo najbolj pereči problemi socialnega in zdravstvenega varstva borcev in vojaških invalidov, ostarelih borcev, z urejanjem pravic kmetov borcev, usklajevanje pravic z ustreznimi družbeno ravnjo itd. Prepričani smo, da se bodo ti problemi lahko hitreje reševali predvsem, če jih bomo reševali na samoupraven način in z nadaljnjim dograjevanjem celotnega sistema varstva. Pri tem pa moramo imeti seveda pred očmi ekonomske možnosti naše družbe. Zato je toliko pomembnejše čim pra-

vičnejše urejanje teh problemov.

V zvezi z zahtevki nekaterih kategorij borcev za priznanje novih zakonskih pravic tem kategorijam, smo sprejeli stališče, da ni utemeljenih razlogov, da bi odstopili od že sprejetih stališč skupščine SRS in naše organizacije. Zato menimo, da ni potrebno širiti in uvajati nove temeljne pravice na nivoju federacije. Potrebno pa je nekatere te, še vedno pereče probleme urejati individualno v skladu z obstoječimi predpisi in z dogovarjanjem in sporazumevanjem v samoupravnih interesnih skupnostih.

Menimo tudi, da je treba zahteve borcev v zvezi s pokojninskim in invalidskim zavarovanjem ovrednotiti ter pripraviti konkretne predloge za odpravo tistih anomalij, do katerih prihaja na osnovi sedanje zakonodaje.

V prihodnje bi morala naša organizacija posebno pozornost posvetiti zdravstvenemu stanju in zdravstvenemu varstvu borcev. Posvetiti tudi naši organizaciji ZZZB z organiziranjem tovariške pomoči. Tem stvarjem bomo morali v prihodnje zagotoviti večji učinek in se temu primerno tudi organizirati, zlasti v krajevni skupnosti.

Ena temeljnih nalog borbene organizacije, ne samo njena, je razvijanje tradicij narodnoosvobodilnega boja. Koliko so bili pri tem uspešni slovenski borci? Bi veljalo v načinu razvijanja teh tradicij kaj spremeniti?

Naša organizacija je seveda posebej zainteresirana, da cilji in vrednote, ki jih je oblikoval NOB in socialistična revolucija, postanejo last vseh delovnih ljudi in celotne družbe in da razvijanje tradicij ni samo skrb ZZZB, ampak sestavni del delovanja in prizadevanja Socialistične zveze kot najširše organizacije. Dogajanja in doseženi rezultati v revoluciji niso samo stvar tistih, ki so njihovi tvorci in udeleženci, ampak so danes ena bistvenih sestavin naše zgodovine, na katero smo lahko vsi upravičeno ponosni. Prav zaradi tega se tudi zavzemamo, da postanejo konkretni nosilci tradicij NOV SZDL in še posebej mladina.

Pisana beseda ima v razvijanju tradicij NOB pomembno vlogo. Želimo,

da se pospeši znanstvena obdelava dogodkov in osebnosti iz naše NOB in revolucionarnega gibanja sploh. Tu je že veliko napravljenega. Na primer, Knjižnica NOV in POS, Knjižnica OF in podobno. Toda treba je pohiteti, da bodo pri teh vprašanjih lahko sodelovali neposredni udeleženci, da bi bila tako podoba NOB čim popolnejša. Pri tem smo proti poenostavljanju ocenjevanja in dogajanja, osebnih pogledov in neobjektivnega prikazovanja najbolj usodne dobe naše zgodovine. Posebej želimo spodbuditi znanstvenike, umetnike in druge ustvarjalce, da svojo ustvarjalno moč posvečajo tudi vrednostim naše NOB.

Želimo tudi, da bi bila NOB v založniških hišah, v tisku, filmu in na RTV bolj zastopana. Bojimo se tudi, da nas na tem področju v nekaterih vrstah nekatere druge republike krepko puščajo za seboj. Posebno pozornost terja urejanje spominskega materiala, kvaliteta in objektivnost monografij, spominov, zbornikov in podobnega. Menimo tudi, da bi bilo treba pospešiti zbiranje in obdelavo zgodovinskega gradiva o boju naših ljudi v koncentracijskih logorjih, ujetništvu in deportacijah.

Tudi pri muzejih revolucije želimo, da se še bolj odprejo obiskovalcem in se še bolj vključijo v vzgojno izobraževalne procese.

Končno bi rad opozoril, da bo potrebno v proslavljanju različnih dogodkov iz NOB najti pravo mero in predvsem jasne težnje, kaj hočemo. Različnih proslav se iz leta v leto nabira več. Dogaja se, da se posamezne datume na leto proslavlja dvakrat, celo trikrat. S tem se seveda trošijo silna sredstva. Moramo najti pravo mero, predvsem pa si utrditi točne cilje, kaj hočemo doseči s takšnimi proslavami. Prav gotovo so srečanja nekdanjih borcev vedno bolj pomembna, čim starejši smo. Toda pri vsaki proslavi moramo stremeti, da udeležencem, zlasti pa mladini, utrdi njihovo voljo, hitro graditi socialistično samoupravno družbo. Pri tem bi morali dimičilni odbori enot in služb NOV in POS odigravati še pomembnejšo idejnopolitično vlogo.

Kaj lahko poveste o povezanosti organizacij ZZZB NOV v naši Jugoslaviji in kaj o sodelovanju s podobnimi organizacijami v zamejstvu?

Medsebojno sodelovanje naših organizacij se v glavnem vrši preko Zveznega odbora ZZZB. No, imamo tudi neposredne kontakte med posameznimi organizacijami, zlasti s sosedom, s Hrvaško. Srečujemo se in sodelujemo na konkretnih vprašanjih. Tudi z zamejnimi organizacijami so razviti dobri stiki, z ANPI in z Zvezo koroških partizanov. Te zveze gre utrjevati tudi naprej. Istočasno pa je potrebno, da se naša organizacija, tako kot tudi organizacije v drugih republikah in pokrajinah mnogo bolj vključijo v mednarodno sodelovanje Zveznega odbora ZZZB, ki ima razporedeno zelo široko dejavnost z borčevskimi in antifašističnimi organizacijami po celem svetu. Te zveze morajo biti bolj činitelj sodelovanja vseh republiških in pokrajinskih organizacij ZZZB ne pa samo administracije Zveznega odbora ZZZB. To je tudi logično, kajti oblikovalec teh zvez je ZZZB kot celota.

Kako in v kakšni meri bi se morala po vašem mnenju razvijati vloga borbene organizacije v prihodnje. Ali je mogoče govoriti tudi o možnosti pomladitve vrst v njenem članstvu?

Bržkone se bo razvijala tudi naprej tako, kot se je doslej. Pomladitev naših vrst je gotovo zadeva, ki nas muči. Toda – kako to napraviti? Mislim, da ni nobenih zadržkov, da se v našo organizacijo kot njeni člani vključijo, na primer, ukradeni otroci, Slivniški bataljon, otroci beguncev, internirancev in podobni, ki so s svojimi starši preživljali v taboriščih leta NOB, ali se celo rodili tam. Seveda pa vse to bistveno ne bo spremenilo starostnega sestava naše ZZZB. Slišijo se predlogi, da bi lahko vključili v ZZZB otroke sedanjih članov ZZZB, toda ali je to oportuno sprčo mladinske organizacije, ki je tu in ki s svojim programom zajema domala vse tisto, kar zajema program ZZZB. Vsekakor je pomladitev ZZZB zadeva, ki terja, če je sploh umestna, širšo obdelavo.

Spraševal: Silvo Teršek, glavni in odgovorni urednik TV-15

Iz skupnega boja nove vezi

Skupina članov ZZB obalno-kraškega območja je vrnila obisk organizaciji avstrijskih političnih preganjancev, zapornikov in taboriščnikov hitlerjanskega režima na Dunaju

Pripadniki avstrijske organizacije nekdanjih političnih preganjancev in še živih žrtev nacističnega režima, ki so pred in med zadnjo vojno kot nasprotniki tega režima okusili vso njegovo krutost po zaporih in koncentracijskih taboriščih ter tudi po vojni ostali zvesti svojemu demokratičnemu in naprednemu prepričanju, že nekaj let prihajajo poleti na počitnice na slovensko obalo. Ob tem so najprej vzpostavili nekaj zasebnih prijateljskih stikov z nekdanjimi borci NOB na obali, iz česar je bila v lanskem letu uresničena njihova pobuda za širše srečanje v Kopru med njihovo organizacijo in obalno-kraškim odborom ZZB oziroma pripadniki ZZB obalno-kraškega območja.

Srečanje je bilo lani na jesen v koprskem hotelu Triglav in se ga je udeležilo okrog 30 pripadnikov omenjene avstrijske organizacije, v glavnem z Dunaja in bližnje okolice. Bilo je zelo pristrčno in namenjeno predvsem medsebojnemu seznanjanju in izmenjavi izkušenj o delu organizacije in o življenjskih razmerah njunih pripadnikov, kakor tudi širšemu seznanjanju o Avstriji in Jugoslaviji ter njunem položaju v svetu nasploh.

Pretekli teden – 9. in 10. oktobra – je delegacija ZZB obalno-kraškega območja dunajski protinacistični organizaciji vrnila obisk.

Bilo je to pravzaprav srečanje s pripadniki omenjene avstrijske organizacije X. dunajskega okraja, z delom vodstva celotne organizacije in s pripadniki nekdanjega avstrijskega bataljona, ki je bil med zadnjo vojno ustanovljen pri nas in se je proti nacistični vojski boril v sestavi NOV in PO Slovenije oziroma Jugoslavije. Zato je na Dunaj z borci NOV iz Izole, Kopra, Pirana in Sežane potoval tudi Ljubljčan Boris Butina iz republiškega odbora ZZB, ki je bil med vojno oficir za zvezo med avstrijskim bataljonom in nadrejenim poveljstvom slovenskih partizanskih enot. Namen njegovega potovanja je bil predvsem v tem, da je pomagal pripraviti letošnjo izročitev odlikovanj predsednika Tita preživelim borcem avstrijskega bataljona ob dnevu republike v našem veleposlaništvu na Dunaju, kakor tudi proslavo petintridesete obletnice ustanovitve avstrijskega bataljona prihodnje leto pri nas. Zato so se zaključne večerje na srečanju udeležili tudi pripadniki tega bataljona in s tem srečanje še popestrili, obogatili.

Dunajčani so v srečanje vložili za svoje razmere izjemen napor, da je to poteklo v res pristrčnem in prijateljskem vzdušju. Svojim gostom so v prelepem vremenu razkazali Dunaj in njegove največje zgodovinske in današnje znamenitosti ter jim podrobno obrazložili tudi svoje življenje in težave, s katerimi se v njem srečujejo. Gre predvsem za male ljudi, ki so sicer takoj po vojni dobili nekaj več priznanja za svoje trpljenje in junaški odpor proti nacizmu, postopno pa so bili pozneje vendarle izrinjeni iz vseh pomembnejših služb in položajev, kar je spričo ortodoksne ureditve povojne Avstrije in razmerja tamkajšnjih političnih sil tudi povsem umljivo. Zato je bilo v srečanju toliko več srca in umevanja ob ponovnem spoznanju, da formalna demokracija ni že tudi izpolnitev vseh želja in upov ljudi, ki so zanjo tvegali svoja življenja.

Doprinos avstrijskih rodoljubov v odporniškem gibanju proti nacizmu so Dunajčani svojim gostom prikazali predvsem z obiskom zgodovinskega instituta za raziskavo tega gibanja in njegove stalne razstave fotografij, dokumentov in drugih dokazov tega boja. Med eksponati v tem dokumentacijskem centru zavzemajo pomembno mesto fotografije in dokumenti o ustanovitvi in boju avstrijskega bataljona in številni drugi, ki jih je centru prispevala tudi Jugoslavija.

Med drugimi spomeniki so organizatorji srečanja svojim gostom pokazali tudi mavzolej, posvečen žrtvam zločinske dejavnosti nacistične tajne policije (Gestapo) na Dunaju. Uredili so ga kot poseben prostor-spomenik v nekdanjem hotelu Metropol, kjer je imel dunajski Gestapo svoj prikriti sedež in mučilnice vse od leta 1938. Nad vrati tega spominskega prostora je z notranje strani vklesan v marmor rek ameriškega filozofa in pisatelja španskega porekla Santayane: Tisti, ki ne pomnijo preteklosti, so obsojeni, da jo znova preživijo.

Seveda pa je v Avstriji danes le bolj malo tistih, ki načrtno gojijo te spomine. Pa glej: ti so v glavnem tudi vsi prijatelji nove Jugoslavije in v njej vidijo izpolnitev in uresničitev tiste in takšne svobode, za kakršno so nekoč tudi sami tvegali svoja življenja. To so gostitelji dokazali tudi na opisanem srečanju, ko so v svojih izjavah solidarnostno podprli koroške Slovence v Avstriji v njihovem boju za svoje pravice in za uresničitev 7. člena avstrijske državne pogodbe. Obžalovali so samo, ker so daleč prešibki, da bi lahko bistveno ali sploh vplivali na ureditev tega vprašanja.

Ob pristrčnem slovesu so se gostitelji in gostje dogovorili, da bodo vzpostavljene stike med obema organizacijama še naprej gojili na regionalni ravni in jih skušali še obogatiti z novimi oblikami sodelovanja.

Rastko Bradakja

V nedeljo – slovesnost v Tržiču (Monfalcone)

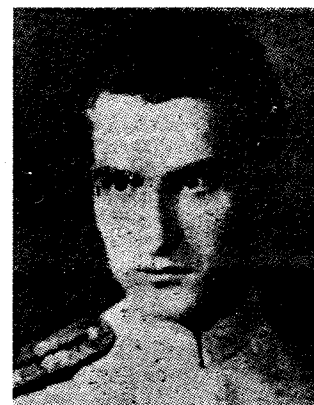
Se enkrat bi želeli opozoriti na spominsko slovesnost, ki bo v nedeljo, 22. oktobra 1978 ob 10. uri, na novem pokopališču v Tržiču (Monfalcone) – združeno s prenosom posmrtnih ostankov v kostnico štirih jugoslovanskih in dveh furlanskih borcev, med njimi slovenskega narodnega heroja Evgena Matejke-Pemca.

Poleg imena Matejka

EVGEN MATEJKA-PEMCA, narodni heroj (Pozimi 1944/45 je postal komandant 31. divizije, v dneh najtežje sovražnikove ofenzive. In 3. maja, ko so bile operacije v glavnem končane, se je Evgen Matejka znašel med skupino kvislingov, ki so ga ubili.)

ostanki 236 partizanov, vpisana še naslednja imena borcev 4. armade: Stanka Kuralta, Marka Braliča in Duje Andrinka ter garibaldincev Fortunata Furlana in Guglielma Novellija. K imenom teh padlih partizanov bodo na kostnici vpisana še imena devetih slovenskih organizatorjev vstaje in borcev NOV, ki so bili obsojeni in v času od decembra 1941 do februarja 1942 ustreljeni pri Ljubljani ter tajno prepeljali v Tržič (Monfalcone) in tam pokopani. To so narodna heroja Jože Mihelčič in Ljubomir Šercer-Ljuled ter sotovariši, ki so bili hkrati obsojeni na smrt:

LJUDOMIR ŠERCER-LJUBO, narodni heroj (»Niti malo nas ni bilo strah, da bi Šercer med mučenjem karkoli izdal,« je o njem v svojih spominih zapisal Stanko Semič-Daki. »Vedeli smo, da je partizan z vsem srcem in da bo šel raje v smrt, kot da bi bremenil svoje tovariše.«)

bodo v skupni grobnici-kostnici VZPI (ANPI) – na novem pokopališču v Tržiču (Monfalcone), kjer že počivajo posmrtni

Rado Kogoj, Ivan Kariž, Karel Kranjec, Ivan Verbič, Ignac Žagar, Feliks Pečar in Milan Sušteršič. Vpisana pa bodo tudi imena borcev narodnoosvobodilne vojske, ki so padli v okolici Tržiča: Mario Gorjan, Jože Jamšek, Peter Peternel, Martin Primožič, Ludvik Tavčar in Edvard Vidmar.

Poklonimo se njihove-mu spominu v čim več-jem številu.

JOŽE MIHELČIČ, narodni heroj (V tistem času je bil po ukazu Mussolinija ustanovljen oddelek vojaškega sodišča pri II. italijanski armadi v Ljubljani in pred tem sodiščem je bil Jože Mihelčič prvi obsojen na smrt z ustrelitvijo. Ustrelili so ga tri dni kasneje na vojaškem strelišču Suhi bajer v Ljubljani. Pred smrtjo je napisal poslovilno pismo svoji materi v Belo krajino... in v njem izrazil vero v zmago.

Srečanje aktivistov OF in borcev NOV šaleško-mislinjskega okrožja

Okrožni odbor aktivistov OF šaleško-mislinjskega okrožja, občinska odbora ZZB NOV ter občinski konferenci SZDL Slovenj Gradec in Velenje vabijo na tovariško srečanje aktivistov OF, borcev NOV in občanov šaleško-mislinjskega okrožja, ki bo v nedeljo dne 22. oktobra 1978 ob 10.00 uri v Domu telesne kulture Slovenj Gradec.

V kulturnem programu bodo sodelovali moški pevski zbor »VRES« Prevalje in gledališki umetnik Rudi Kosmač.

Slavnostni govornik bo Milan Kučan, predsednik skupščine SRS.

Obvestilo

Republiška konferenca ZSMS in odbor za proslavo dvajsete obletnice izgradnje ceste Bratstva in enotnosti na trasi Ljubljana-Zagreb obveščata brigadirje, udeležence izgradnje ceste od Ljubljane do Zagreba (v letu 1958), da bo osrednja proslava in srečanje – 21. oktobra 1978 v Novem mestu.

Prijave sprejemajo občinske konference ZSMS.

Srečanje z borci naše socialistične revolucije in velikega osvobodilnega boja so mi bila vselej v največje veselje in zadovoljstvo

»Tovarišice in tovariši, dovolite mi, da najprej pozdravim vas, ki ste se zbrali na osmem kongresu zveze borcev, prek vas pa tudi vse udeležence našega narodnoosvobodilnega boja, ter da izrazim svoje veliko zadovoljstvo, da sem danes spet skupaj z vami na takem srečanju.

Srečanja z borci naše socialistične revolucije in velikega osvobodilnega boja so mi bila vselej v največje veselje. Vselej sem se vzradostil, kadar se mi je ponudila priložnost, da sem se s svojimi starimi borci pogovarjal o usodnih dogodkih, ki so nas vse neločljivo povezali in zbližali. Vsakokrat je to pomenilo tudi obujanje spomina na hude, vendar veličastne vojne napore in velikanske žrtve, na naše tovarišice in tovariše, ki so darovali življenja za svojo domovino, za svoje ljudstvo. Ob teh srečanjih so vselej živela tudi naša takratna razmišljanja o času, ki bo sledil osvoboditvi in ki se nam je v tistih bridkih dnevih vsem zdel kot odmaknjeni in skoraj neurenični življenjski sen. Ko pa se danes ozremo na našo državo in uspehe, ki smo jih dosegli, na bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti, pa na mednarodni položaj in ugled Jugoslavije v svetu, lahko upravičeno porečemo, da se je vse tisto, o čemer smo takrat sanjali, uresničilo.

A za vse, kar smo dosegli v povojnem razvoju naše države, so bili postavljeni temelji v narodnoosvobodilnem boju. Tako smo se na primer po prvih uspehih na bojnem polju in potem, ko smo ustvarili svobodno ozemlje, precej lotili uresničevanja zamisli o ljudski oblasti in samoupravljanju delovnega ljudstva, prešli k ustanavljanju prvih narodnoosvobodilnih odborov. Ti odbori so bili sicer sprva začasni organi ljudske oblasti. Že septembra 1942 pa je vrhovni štab sprejel tako imenovane »septembrske predpise«, med njimi tudi odlok o izvolitvi, strukturi in nalogah narodnoosvobodilnih odborov. V teh predpisih je bila jasno določena narava narodnoosvobodilnih odborov kot novih in trajnih oblik ljudske oblasti.

Na takih temeljih, postavljenih v narodnoosvobodilnem boju, smo po osvoboditvi sprejeli tudi prvi splošni zakon o ljudskih odborih. In na takih temeljih se je rodil tudi zakon o delavskem samoupravljanju leta 1950, s katerim smo prvič jeli uresničevati zgodovinsko težnjo proletaria-

ta, znano geslo »tovarne – delavcem«. To je bilo naše vodilo, ki je prežemalo tudi vse poznejše akcije in ukrepe in ki se je najbolj popolno izrazilo v novi ustavi in v zakonu o združenem delu. Danes to vodilo konkretno uresničujemo tudi v političnem sistemu neposredne socialistične demokracije, temelječem na delegatskem odločanju.

Znano je tudi, da si je naša partija že pred vojno, zlasti po letu 1937, izoblikovala jasna stališča o urejanju nacionalnega vprašanja. Ta stališča

ju za uresničitev njunih stoletnih teženj. Ena od najglobljih teženj naših narodov in narodnosti pa je bila, da bi naposled dokončno postali gospodarji na svoji zemlji, gospodarji lastne usode in svobode, da bi prenehali biti orodje za poravnavanje medsebojnih računov, o katerega usodi so odločale velesile na nekakšnih konferencah in z raznimi pogodbami. Prav to je pomenilo enega od najmočnejših motivov, ki so naše narode in narodnosti gnali v narodnoosvobodilni boj.

more organizirati drugače, marveč samo kot splošno ljudsko nalogo. Naših delovnih ljudi in občanov ne bi mogel nihče, tudi če bi hotel, oropati pravice, da sodelujejo v zadevah obrambe in zaščite, pri ohranitvi varnosti in trdnosti Jugoslavije. Zato tudi s takim zaupanjem govorimo o prihodnosti naše države, ker vemo, da je država najvarnejša takrat, kadar jo varuje ljudstvo samo.

Le v najkrajših potezih sem opozoril na nekatere naše najpomembnejše revolucionarne opredelitve

je sile in ustvari čvrsto enotnost. Takšno ljudstvo lahko vedno z optimizmom zre v svojo prihodnost.

Naša družba še vedno čuti veliko potrebo po vašem prispevku, drage tovarišice in tovariši, po vašem ustvarjalnem angažiranju v nadaljnjem razvijanju naših socialističnih samoupravnih odnosov. Spremljam družbenopolitično dejavnost zveze borcev in ponosen sem, ker so bili borci vedno zvesti politiki zveze komunistov, ker so bili vedno s srcem za uresniči-

membe so vaše akcije za vseevropsko združevanje borcev, za pripravo svetovne konference borcev o razorožitvi, za ureditev statusa borcev v mednarodnem pravu, zlasti pa pomoč borcem novih osvobojenih dežel. Neustavljiva so hotenja narodov in ljudi v širokem svetu po svobodi, neodvisnosti in samostojnem odločanju o svojem življenju, po enakopravnem sodelovanju in ustvarjanju novih in pravičnejših mednarodnih odnosov. Takšna hotenja je treba podpirati in razvijati. Prepričan sem, da boste delali za to tako kot tudi doslej, da boste še naprej aktivni borci za mir in enakopravnost, za svobodo in neodvisnost vseh narodov.

To je tembolj nujno potrebno, ker je mednarodni položaj danes zelo zapleten in v marsičem skrb zbujajoč. To nam nalaga obveznost, da še nadalje, kolikor je v naših močeh, prispevamo k miru, saj nihče ne pozna njegove cene bolje od tistih, ki so izkusili vojne strahote.

Tovarišice in tovariši, zares veliko smo dosegli v preoblikovanju podobe naše države in krepitvi njenega ugleda in položaja v svetu. Vendar nas to nikoli ne sme zanesti in nas napeljuje na misel, da je že prišel čas, ko lahko mirno in križem rok gledamo, kaj se dogaja okoli nas.

Tudi na notranjem področju, čeprav je najtežje že zdavnaj za nami, nas čaka še veliko dela. Seveda nikoli nisem mislil, da si mora vse breme revolucionarne preobrazbe države naložiti ena generacija. Nasprotno, mislim, da je naša družba dolžna storiti in danes lahko stori več za boljše življenje tistih, ki so na svojih plečih nosili največje breme socialistične igradnje, predvsem pa udeležencev oboroženega dela revolucije.

Vendar pa bi rad neka posebej podčrtal. Tist trenutek, ko se je vsakter izmed nas pridružil revoluciji, je sprejel tudi zaoblubo, da ji bo služil do konca. Če bi kdo omaloževal to, za kar smo se bojevali in kar smo ustvarili, bi se izneveril samemu sebi, izneveril bi se svojemu življenju. Biti moramo torej vedno do rasli svoji nalogi, vedno na braniku pridobitev naše revolucije. Za nas ni počitka. Do zadnjega diha moramo izpolnjevati to, kar pričakuje od nas naša socialistična skupnost.

Borci Jugoslavije stojijo z jasnimi obrazy pred očmi sveta. S svojim herojstvom v vojni in s svojim ravnanjem po vojni so v velikanski meri prispevali k temu, da naša država danes uživa tolikšen ugled v vsem svetu.

Zelim, da bi bil vaš kongres ploden delovni dogovor, da bi dal novo spodbudo vašemu delu za blaginjo in nadaljnji napredek naše države.

TITO, 17. oktobra 1978 v Budvi:

Za vse tisto, kar smo dosegli v povojnem času, so bili postavljeni temelji med NOB

smo med vojno vse od prvih vojnih dni, na vsakem koraku in z vsakim novim vojaškim uspehom spreminjali v dejanja. V taki luči moramo gledati tudi na naše odločitve o ustanovitvi glavnih štabov narodnoosvobodilne vojske v vseh krajih države, o ustanovitvi pokrajinskih protifašističnih narodnoosvobodilnih svetov, predvsem pa na sklepe z drugega zasedanja AVNOJ. Z odločitvami s tega zasedanja smo dokončno, še sredi vojnih strahot, ustvarili Jugoslavijo kot federativno skupnost enakopravnih narodov in narodnosti.

Naša ljudska vojska, ki je to svoje obeležje potrjevala povsod, kamor je prišla, je vlivala širokim ljudskim množicam zaupanje, da so stališča KPJ do narodnostnega vprašanja pravilna, življenjska in tvorna. Naša vojska je bila sestavljena iz pripadnikov vseh naših narodov in narodnosti. Globoko jo je prežemal duh bratstva in enotnosti, duh medsebojnega upoštevanja in spoštovanja ter zavest o usodni povezanosti naših narodov v vojni in v miru. Naši borci so bili pobudniki teh velikih idej in so dušili raznetne šovinistične strasti ter razbijaške nakane okupatorja in domačih izdajalcev.

V našem narodnoosvobodilnem boju smo postavili hkrati tudi temelje svoje neodvisnosti. Že pred vojno smo z odločitvijo, da se vodstvo KPJ vrne v domovino, da posluša glas ljudstva in prevzame vodstvo njegovega boja, jasno izrazili odločnost KPJ, da postane partija svojega ljudstva in svojega delavskega razreda, vodnica v bo-

hkrati pa je bilo to tudi vprašanje, pri katerem so si polomile zobe druge politične sile predvojne buržoazne Jugoslavije. Prav njihova odvisnost od tujih dejavnikov in tutorjev v tujini jih je odrgala od pravega ljudskega gibanja in celo pahnila v odkrito sodelovanje z okupatorjem. Tudi v tem pogledu je le KPJ izoblikovala jasn program in stališča in tako je lahko pod svojo zastavo zbrala pripadnike vseh narodov in narodnosti naše države. Ti so razumeli poziv Komunistične partije Jugoslavije, da jim svobode ne bo nihče podaril in da si jo lahko izbojujejo samo z lastnimi silami in žrtvami.

Jugoslavija, porojena iz takšnega osvobodilnega boja in revolucije, s svojim velikim prispevkom k skupnemu boju antihitlerjevske koalicije, tudi v povojnem obdobju ni mogla nikomur dovoliti, da bi se vmešaval v njene notranje zadeve, da bi ji vsiljeval svoja stališča na notranjem in zunanjem področju. Politika nevrščnosti je bila v naši zunanji politiki edina možna usmeritev. Naši ljudje ne bi mogli sprejeti nobe ne druge opredelitve, ker ne bi izražala njihovih hotenj in interesov.

Naposled, tovarišice in tovariši, tudi v naši sodobni vojaški doktrini in splošni ljudski obrambi, v današnjih razmerah, uporabljamo izkušnje iz naše narodnoosvobodilne vojne. Kajti država, ki ima za seboj splošno ljudsko vojno, z uspehom končano prav zato, ker je bila takšna, in z ureditvijo, ki temelji na splošnem ljudskem upravljanju vseh skupnih zadev, tudi zadev svoje obrambe in družbene samozaščite ne

in dosežke, ker niti ni potrebe, da bi vam o tem podrobneje govoril. Moja želja je bila samo, še enkrat opozoriti na veličino našega narodnoosvobodilnega boja, katerega udeleženci ste. Kajti ničesar od tega, kar imamo danes v Jugoslaviji, pa tudi Jugoslavije kot takšne ne bi bilo brez našega narodnoosvobodilnega boja, brez vašega heroizma in požrtvovalnosti, brez velikanskih žrtev, ki so jih prispevali naši narodi in narodnosti od prvih dni vojne pa do končne osvoboditve države. V tistih dnevih velikega trpljenja, toda še večjih zmag smo položili temelje, na katerih so prihajajoči rodovi skupaj z nami delali v miru in ustvarili vse tisto, s čimer se danes po pravici ponasamo.

Mi vsi, tovariši in tovarišice, zlasti pa novi, prihajajoči rodovi, moramo vedno imeti pred očmi veličino tega zgodovinskega dejanja. In nenehno nam mora biti pred očmi, da njegovo nadaljevanje pomeni prenašanje revolucionarne izkušnje, neomajnosti in čvrstosti na naše mlade rodove. S čuječim varovanjem in nadaljnjim razvijanjem pridobitev naše narodnoosvobodilne vojne bodo mladi vredni nosilci revolucije, ki traja dalje. Dolžnost borcev je, da povsod dajejo zgled vestnega dela in odgovornega ravnanja. Njihova obveznost pa je predvsem, da mladim vcepljajo duha revolucionarnega optimizma. Kajti ravno preizkušnje, ki smo jih zdržali na svoji poti, pričajo, da ni ovire, ki je ne bi mogli premagati. To je tudi dokaz, da je ljudstvo nepremagljivo, kadar ve, kaj hoče in za kaj se bojuje, kadar v to vpreže vse svo-

tev interesov delavskega razreda in njegove odločilne vloge v družbi. Vsekakor je nujno potrebno, da svojo dejavnost še naprej razvijate v okviru socialistične zveze delovnega ljudstva kot enotne fronte organiziranih socialističnih sil, ki je sicer najširša baza političnega delovanja vseh naših organizacij v boju za nadaljnje razvijanje naše socialistične samoupravne demokracije.

Borci so bili vedno zvesti politiki zveze komunistov, ker so bili vedno s srcem za uresničitev interesov delavskega razreda in njegove odločilne vloge v družbi

Ta kongres je sestavni del zelo široke politične dejavnosti, ki jo zdaj razvijamo. Nedavno smo imeli 11. kongres Zveze komunistov Jugoslavije kakor tudi kongrese in konference v republikah in pokrajinah. Prav zdaj so v teku tudi priprave na kongresa sindikatov in Zveze socialistične mladine Jugoslavije. Smo torej sredi intenzivnega boja za izpolnitev nalog, ki nas čakajo, in ureditev problemov, na katere še vedno zadevamo. Prepričan sem, da boste tudi vi na tem zboru osvetlili svoje obveznosti in svoj del družbene odgovornosti.

Tovarišice in tovariši, spremljal sem tudi vašo mednarodno dejavnost. Tu ste bili prav tako zvesti tolmači naše zunanje politike, politike nevrščnosti. Posebno po-

Žene: borke, delavke, matere

»Si to ti, Meta? V teh petintridesetih letih te nisem videla. Čeprav sem večkrat spraševala po tebi, mi ni nihče vedel povedati, kje živiš.« »Seveda, ker si me poznala samo pod partizanskim imenom.«

Objemi, stiski rok, vsesplošna ganjenost, in spet objemi. Tako prisrčnega srečanja, kot je bilo ob 35-letnici 1. kongresa AFŽ v nedeljo v Dobrniču, že dolgo ni bilo. Vsako snidenje je bila zgodba zase. Borke in aktivistke, ki v NOB niso poznale solza, ki so hrabro prenašale izgube najbližjih in najdražjih, so ob srečanju premagala čustva. Spominjale so se mračnih dni okupacije, pa so skupaj postavljale temelje za današnjo družbo. Misli so se vračale v 16. in 17. oktober leta 1943 v Dobrniču, ko je bil prvi kongres slovenske protifašistične zveze žena. Vsaka od sedaj še navzočih 180 delegatk, se je spomnila nečesa. Mnoge med njimi so tehtale spomine in sebe pred petintridesetimi leti in primerjale to s hčerami, ki so jih spremljale sedaj na proslavi. Kako drugače je bilo tedaj! Dežela je gorela v vojni, moške, žene, starci, otroci... brez izjeme so padali v boju za svobodo. To ljudstvo je dalo vse od sebe. Ali njihove hčere sploh razumejo vse to?

V Dobrniču so pred 35 leti ženske postavljale ne le temelje za svojo borbo proti okupatorju, ampak so si tudi zagotavljale enakopravnost. Na vse to so se spominjale nekdanje soborke, tovarišice, ki so s kongresa pred 35 leti odšle vsaka na svojo stran in vsaka je pomagala kasneje graditi deželo in sistem, ki ga imamo danes. Pri vsakem koraku naprej so odtlej žene sodelovale enakopravno. Komunistična partija Jugoslavije jim je to zagotavljala s svojim delovanjem.

Dobrnič je kljub megli spet sijal, saj je gostil več kot petsto gostov, med njimi večino nekdanjih delegatk in še mnoge borke, ki iz različnih razlogov niso mogle priti na kongres, ali pa so bile medtem na borbenih položajih.

V slavnostnem govoru članica izvršnega sveta Slovenije in republiška sekretarka za urbanizem inž. Marija Vičar-Zupančič ni le orisala zgodovinski dogodek, temveč tudi naloge, ki jih imajo žene v naši družbi danes. Naš današnji sistem in delo se v vseh bistvenih potezah opira na žene in jih obravnava povsem enakopravno z moškimi. »V času od kongresa, ki je bil pomemben mejnik, so po poti revolucije hodili celi rodovi žensk; na tej poti so se kalili značaji revolucionark, delavk, mater in žensk in v vseh teh vlogah so utirale pot naprednim mislim in dejanjem. V NOB je v Jugoslaviji sodelovala armada 100.000 žensk – četrtnina jih je dala življenje za svobodo! Ranjenih je bilo 40.000 mater, sester, hčera in koliko je bilo še vseh tistih, ki so pomagale partizanski vojski!

Cilji, ki so jih postavili v Dobrniču, so delno že resničnost, delno pa še postajajo. Dejstvo je, da

postaja ženska v marsikateri delovni organizaciji in v krajevni skupnosti glavni organizator in nosilec proizvodnje in življenja. Naš boj za ustavo in zakon o združenem delu je tudi boj za uresničitev vseh tedanjih sklepov iz Dobrniča. Še vedno pa ni razrešeno vse. Spominimo se le vprašanja podružbljanja gospodinjstva in počasnega razreševanja vprašanja družbene skrbi za otroke. Kakšen bo perspektivni razvoj in kakšna bo kvaliteta zaposlovanja in družbeno uveljavljanje žensk? Vse to naš še čaka in seveda ustrezen delež vse ženske v naši družbi. Zavedati se namreč moramo, da pravica na papirju še ni pravica v življenju!« je poudarila Marija Vičar-Zupančič.

Olga Družina je lahko poslušala burno ploskanje, ko je prebrala pozdravnimi pismi tovarišu Titu in Edvardu Kardelju. Skupaj z delegacijami iz zamejstva (prišle so iz Julijske krajine-Furlanije, Koroške in Trsta), so se nekdanje delegatske poklonile tudi spominu borcem, ki so padli za svobodo.

Revolucionarnost žensk je slabo poznana

V razgovoru s predsednico pripravljalnega odbora in podpredsednico RO ZZB Dragico Rome smo izvedeli še mnogo njenih spominov na kongres. Dragica Rome je prišla na kongres kot delegatka iz bitke. »Jaz sem bila aktivna borka in sem prišla z Notranjske na kongres. Na terenu in povsod je bilo tedaj ogromno nalog, vendar je kongres pomenil mobilizacijo še vseh ostalih žensk v borbo proti okupatorju. Naloga kongresa je bila pritegniti vsako žensko v boj za nacionalno osvoboditev in za njeno družbenoekonomsko osvoboditev. V očeh vsakega smo videli veliko pripravljenost slovenskega naroda za dokončen poraz okupatorja. Italijanska okupacija se je sesula in v Dobrniču smo živeli v svobodi. Res da se je le nekaj dni kasneje začela nemška ofenziva, vendar sklepov našega kongresa ni moglo omajati nobeno orožje.

Na zbor sem prišla s še

toliko večjo zavzetostjo, ker sem poznala sklepe kočevskega zbora, ki je bil v začetku oktobra, ter mladinskega zbora. Po tem, kar sem videla v Dobrniču, sem bila prepričana, da živi s partizani ves

slovenski narod. Kako smo želeli zmago!

O vsem tem pa mislim da vemo danes premalo, saj smo pri pripravi na proslavo ugotovili, da je zbranega gradiva malo. Žensko in mladinsko re-

volucionarno gibanje bi moralo dobiti ustrezno mesto v razvojnih programih dela inštituta za preučevanje delavskega gibanja.

»V Rogu smo bili na Bazi 20,« se spominja Dana Kozak, »ko sta prišla tovariša Popit in Luka povedat, da bomo pripravili zbor žena. Tedaj so bile tam še Mara Rupena, Angelca Ocepek in Helena Puhar. Jaz sem pravkar prišla iz Bele krajine in potem smo šli naprej. Nismo se veliko zbirali, saj je bilo potrebno ves čas delati na terenu. Menile smo, da je zbor potreben ne le zaradi nadaljnje aktivnosti žena, temveč tudi zaradi uveljavljanja enakopravnosti v bodoče. Slovenke smo sicer bile že prej aktivne in v primerjavi z drugimi Jugoslovankami na boljšem, vendar je bilo treba še veliko premakniti.

Zadnji sestanek pred Dobrničem je bil v Dolenskih toplicah. Iz Dobrniča se najbolj spominim, ko smo vpile na majorja Jonesa iz zavezniške komisije in zahtevale, naj zahodni zavezniški končno odprejo drugo fronto, da bomo tako čimprej zmedli okupatorja.

Pa ni bilo v Dobrniču nevarno?

»Počutile smo se varno. Že prej in tudi pozneje je tu bilo sicer nekaj bele garde, vendar smo tedaj v celoti obvladovali položaj,« razlaga Dana Kozak. »Na kongresu je bil tudi častni vod iz zaščitne čete Glavnega štaba in ti so še posebej skrbeli za varnost. Spominjam se, kako so pod vodstvom Antona Franjge-Sokola, ki je vodil zaščitni vod, še posebej čuvali zastavi, ki sta bili nenehno na odru. Ves čas sta bila ob zastavah dva partizana.«

Marjeta Levec je bila na kongresu kot aktivistka iz Loške doline. »To je bilo fejest. Vzdušje zmago-slavlja nad okupatorjem, ki smo mu vsak dan znovali zadali udarec, je prevladovalo. Vsaka naša zmaga je bila tudi moja. Vedela sem, kako bi se veselil naše zmage mož, ki je padel v boju. Italijani so ga ubili po šestih mesecih. Mene so odpeljali v internacijo na Rab in potem sem po vrnitvi šla v partizane. Od nas šestih, ki smo prišle iz Loške doline, sem govorila le jaz. Poročala sem o naših uspehih v bojih z domobranci.«

V Dobrnič smo se peljali z vozom. Spali smo po bližnjih vaseh, ker smo se bali napada.

Zakaj je bil izbran Dobrnič?

Tone Fajfar pojasnjuje: »Dobrnič je ravno na sredi poti med Ljubljano in Brežicami. Bil je na osvobojenem ozemlju in imel je primerno dvorano. Bilo gardo smo očistili in tako je bil to takrat najbolj primeren kraj.«

Mara Rupena-Osolnik, ena pobudnic kongresa pred petintridesetimi leti, je pripovedovala: »Komunistična partija je nenehno vztrajala, da je treba ženske čim bolj usposobiti in vključiti v boj. Imeli smo nalogo osvestiti vsako žensko. Decembra 1942 smo naredili velik korak na tem področju s prvo državno konferenco AFŽ Jugoslavije. V letu 1943 smo po Sloveniji ustanavljali iniciativne odbore SPŽZ. Potem je prišlo do kongresa. Glavno poslanstvo je bil boj proti okupatorju, enakopravnost, zahteva po volilni pravici ne glede na spol, zahteva po osemurnem delavniku, prepovedi nočnega dela in pomoč vojski. Ženske smo delale vse od šivanja do streljanja! Mnoge pa so bile tedaj še matere. Nekaj žena ni moglo priti na kongres, ker so imele majhne otroke. Vendar vse te naloge in vse to trpljenje ni odvrglo žensk od njihovih zahtev in boja.«

Milica Gabrovec-Lenka ni uspela priti na kongres. »Ko sem šla na kongres, me je doletela nesreča. Pri Litiji smo naleteli na okupatorja in v bitki pri Štrusovem mlinu sem bila ranjena. Tako nisem uspela priti v Dobrnič. Podobna usoda je doletela še druge, nekatere so na poti celo izgubile življenje. Primorke niso mogle priti, ker so jih zaustavili sovražniki.«

»Vse smo bile navdušene, čeprav so bile žrtve«, nam je povedala Ana Florjančič z Otočca. »Spominim se, kako so nam stopile v oči solze, ko je pripovedovala Ivančičeva mama o temu, da je izgubila v boju štiri sinove in moža. Takšni herojski liki spominjajo na legende. Na kongres sva šli skupaj z Becoletovo mamo. Tedaj niso imeli strehe nad glavo. Izpraznili so vodnjak in čez noč sta z možem spala v njem.«

O vsemu temu so se tovarišice pogovarjale še potem, ko je Mara Rupena odprla na Mirni razstavo »Slovenka v boju in revoluciji« in ko so na sprejehu ob jezeru pod miranskim gradom in v osnovni šoli obujale spomine na herojske dni.

Na zborovanju so dali tudi pobudo, naj bi v Dobrniču zgradili kulturni dom, kjer bi bile možne večje prireditve in manifestacije in v katerem bi se nekdanje udeleženke 1. kongresa SPŽZ zbrale ob proslavi 40-letnice tega pomembnega dogodka.

Milovan Dimitrić

Dragica Rome

Ana Florjančič

Marjeta Levec

Dana Kozak

Med gosti je bilo seveda največ žensk

Prispevek k javni razpravi o radijskem in TV programu

Na 6. skupščini slovenske RTV, ki je bila 28. septembra 1978, so obravnavali predlog radijskega in televizijskega programa za leto 1979. Dokončni predlog radijskega programa naj bi bil objavljen 20. oktobra in s tem se bo začela javna razprava, ki bo trajala do srede decembra. V razpravo se je vključil tudi republiški odbor ZZB NOV Slovenije in mnenje, ki ga je na omenjeni seji posredoval Marjan Lenarčič, sekretar republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, predstavljamo tudi našim bralcem – hkrati pa prosimo, da svoje misli in predloge v zvezi s tem pošljajo na republiški odbor ZZB NOV Slovenije (Ljubljana, Vrtača 11) do 1. decembra 1978.

O zelo obsežnem gradivu, ki ga je republiški odbor ZZB NOV Slovenije sprejel pred nekaj dnevi, smo uspeli zbrati nekatera stališča, pomembna za razpravo o programu RTV v prihodnje. Soglašamo z ugotovitvijo v gradivu, da naj se program RTV razvija tako, da bo sestavni del celovitega sistema informiranja in propagande v okviru družbenopolitičnih skupnosti socialističnega samoupravljanja in nujen pogoj kvalificiranega odločanja ter uresničevanja samoupravnih pravic in dolžnosti ter odgovornosti delovnih ljudi in občanov. Sistem informiranja naj omogoči delovnim ljudem in občanom – samoupravljalcem, da kot temeljni subjekt sproti razpolagajo s čimbolj popolnimi

ljudi in občanov in samoupravnih organizacij ter skupnosti.

Program mora izhajati iz programskih izhodišč zveze komunistov, kongresnih dokumentov, iz predvojnega revolucionarnega delovanja delavskega razreda in njegove avantgarde Komunistične partije Jugoslavije in Slovenije ter NOB, to je, socialistične revolucije in njenih pridobitev pri graditvi socialistične samoupravne družbe.

Prihodnje leto praznujemo 60. obletnico 1. kongresa KPJ, 35 let legendarnega pohoda 14. divizije na Štajersko in mnoge druge.

Radio in televizija se ne moreta oddolžiti narodnoosvobodilnemu boju in socialistični revoluciji z nekaj-

publikah je takšnih del več na programu kot pri RTV Ljubljana.

Žal je tudi partizanska pesem, ki je ponarodela in postala sestavni del naše socialistične revolucionarne dediščine, vse manj na programu. Izrivajo jo druge glasbene zvrsti in žanri, lahka ter narodno-zabavna glasba. Delavske in mednarodne revolucionarne pesmi, npr. narodov in narodnosti, ki imajo podobno borbeno in revolucionarno pot kot naši narodi, kot naš delavski razred, skoraj nikoli ali pa jo zelo redko slišimo. Zlasti mlada generacija rada posluša takšno revolucionarno glasbeno izročilo, ki je vsebinsko bogatejša od »popularnih« besedil precejšnjega dela zabavnih glasbenih del.

franciškanski cerkvi, še živeči borci ali udeleženci revolucije (španski borci), ki so se bojevali za pravice delavskega razreda in za osvoboditev narodov izpod fašističnega kolonializma ter proti imperializmu v Argentini, v Abesiniji, Afriki, Sovjetski zvezi, Iranu, Palestini in drugje, nudijo velike možnosti. Danes še žive, že jutri nas bodo zapustili in z njimi bodo za vedno šle v pozabo izredno bogate prigode, boji, trpljenje, revolucionarne izkušnje.

O dražgoški bitki je v gradivu navedeno, da snemanje ne bo realizirano v 1979. letu. Ali to pomeni odložitev?

Oddaja »Še pomnite tovariši« je primerna, da predstavi velikane: udeležence ok-

Glasba in pesem zbližuje ljudi

O odkritju spomenika in grobnice šestintridesetm padlim partizanom in žrtvam fašizma v Osojanah v Reziji smo v TV-15 že brali. Večina novinarjev je po slavnostnih govorih odšla domov in niso spremljali popoldanskega kulturnega programa. Tisti, ki smo ostali, pa smo bili presenečeni. Upokojeni višji vojaški glasbeni oficir Ivan Knific je namreč sestavil iz pihalnega orkestra z Jesenic in iz Nuove bande di Orzano več kot sto članski orkester ter mu tudi sam dirigiral. Pesem je imenoval Glasba prijateljstva in preko tisoč ljudi je njihovo izvajanje nagradilo z burnim aplavzom.

V kulturnem programu so nastopili še domačini in folklorna skupina iz Mojstrane. Tisti, ki Rezijo slabše poznamo, nismo mogli razumeti, od kod v tej stisnjeni dolini med Malo in Veliko Babo ter Kaninom toliko »vzhodnjaških« napevov in ritma. To nam je pojasnil Mario Kont iz vasi Alže in povedal, da je pred približno 1500 leti prišlo v te kraje nekaj ruskih in madžarskih družin, ki so vse do danes ohranile svoje plesne, napeve, noše in podobno. Pripovedoval je tudi o življenju v Reziji in povedal, da so se ljudje že pred vojno veliko izseljevali, tisti, ki so ostali, pa so bili večinoma krošnjari. Izdelovali so lonce, grablje in drugo kmetijsko orodje in ga večinoma prodajali po Furlaniji.

Leopold Kotar

Miško Kranjec v dvojni založbi

Ob 70-letnici pisatelja Miška Kranjca sta se v Pomurski založbi in ljubljanska Mladinska knjiga spet – kakor pri zbranih delih – vedli zgledno: s skupnimi tehničnimi in uredniškimi kapacitetami sta v lepi opremi in za deloma znosno ceno družno poslali na trg kar pet knjig. Štiri izmed njih so zajetne: Kranjčev roman Kapitanovi (z izčrpnim, monografsko zajetno razpravo Frana Zadravca o Kranjčevem romanopisju) 484 strani, 180 din, izbor novel Na valovih Mure, v katerem so tudi naslovi, kot sta Sreča na vasi in Lepa Vida prekmurska, 530 strani, 160 din, Mladost v Močvirju (545 strani, 198 din), ki je izšla že lani, in Prostor na soncu, 420 strani, 257 din. Peta knjiga je tanjša (95 strani, 100 din), a zelo zanimiva in nič manj pomembna: Publicistično delo Miška Kranjca, študija novinarja Stanka Graha.

Vzemimo na primer televizijske nadaljevanke: V Sloveniji z njimi zaostajamo. Prekašajo nas v SR Makedoniji, Hrvatski, Srbiji, kjer uspejo producirati vsako leto po dve ali več nadaljevanek na temo NOB, ki so tudi pri nas močno gledane, kot na primer: »Odpisani«, »Kapeljski kresovi« (na fotografijah).

informacijami o dogajanjih v okolju, kjer živijo in delajo (v organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih, samoupravnih interesnih skupnostih, družbenopolitičnih skupnostih, družbenopolitičnih organizacijah itn.) ter o problematiki v širši družbi in v svetu.

Težiti moramo za nadaljnjim podružbljanjem sredstev obveščanja (tiska, RTV in drugih oblik obveščanja) in za njihovo vsestransko angažiranje ter vključevanje v družbeno dogajanje pri nas doma in v svetu.

Kot dejavnost posebnega družbenega pomena naj se informativna dejavnost RTV Ljubljana razvija in deluje ter potrjuje kot odgovorna, samostojna in vplivna družbenopolitična angažirana aktivnost, ki bo spodbujala in prispevala k razvoju socialističnega, samoupravnega, družbenoekonomskega in političnega sistema ob dominantni vlogi delavskega razreda, ki bo sposobna sprejemati tudi konstruktivno družbeno kritiko delovnih

kratnim prenašanjem partizanskih proslav v tekočem letu. Socialistično revolucijo, pridobitve NOB in socialistično izgradnjo je treba predstavljati skozi vse leto, skozi kulturne, vzgojne, izobraževalne, politične, strokovne in druge prikaze ustvarjalnosti socialistične samoupravne družbe, njenih delovnih ljudi in občanov, borcev NOB, pripadnikov oboroženih sil in drugih organizacij in skupnosti. Tako se ravna tudi pri drugih radijskih in televizijskih hišah v socialističnih republikah in socialističnih avtonomnih pokrajinah. Iz razgovora s tovariši v republiškem odboru o zasnovi programa RTV Ljubljana je bilo čuti pripombe, da bi moral biti program RTV še močnejše prežet s tematiko, povezano z našim NOB (kot je to vsebovano v predlogu). Prizadevati bi si morali, da bi vsako leto uprizarili več radijskih dram in vsaj eno TV dramo ter najmanj eno televizijsko nadaljevanke na temo NOB. V nekaterih socialističnih re-

V ZZB NOV Slovenije menimo, da bi morali z idejno-političnih vidikov oceniti, kaj ponujamo ljudem s takšno glasbo in besedili.

Vzemimo primer TV nadaljevanke: – V Sloveniji z njimi zaostajamo. Prekašajo nas v SR Makedoniji, Hrvatski, Srbiji, kjer uspejo producirati vsako leto po dve ali več nadaljevanek na temo NOB, ki so tudi pri nas močno gledane ter spremljane (npr. »Odpisani«, »Kapeljski kresovi«, »Dolga pot« in druge). Pri nas smo uspeli predvajati serijo o VOS v Ljubljani; pripravljamo serijo o dražgoški bitki in druge, žal pa slednja predolgo ne najde poti na male ekrane. Imamo mnogo zelo primernih tem iz naše socialistične revolucionarne epopeje, s katerimi bi lahko ovekovečili pionirje med NOB Dražgoše, Železnike, Slivniški bataljon, ukrađene otroke, živeče ali padle narodne heroje (moške in ženske) kot so Majda Silc, Drina Škapin idr. Tudi akcije VOS (F. Štadlerja) na bana Natlačena, zastava na

tobrske revolucije, španske revolucije, NOB. Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je pripravljen pomagati z vsem, kar je v njegovi moči, da bi prispeval svoj del k programu in s tem tudi k negovanju in razvijanju revolucionarnih tradicij NOB, h krepitvi in razvijanju ljudske obrambe in družbene samozastite in socialističnih etičnih vrednot.

Kar zadeva materialni položaj RTV je treba opozoriti, da je nesporečno dejstvo, da se položaj tiska drugače rešuje kot položaj RTV. Časopisi tudi po dvakrat letno zvišujejo cene, RTV pa nima teh možnosti, kar se na svoj način verjetno odraža tudi na programski usmeritvi, tj. na odkupovanju tujih stvaritev, s čimer zapostavljamo lastne ustvarjalne sposobnosti.

Glede naročnine podpiramo prizadevanja RTV Ljubljana, da bi to vprašanje sistemsko uredili npr. z naročnino, izraženo v ustreznem odstotku narodnega dohodka na prebivalca.

MATERI...

*Predraga, skrbna mati moja,
nikdar ne najdeš ti pokoja,
še sredi temne noči tihe,
bolestne čujem tvoje vzdihne.*

*Premnogo solz si že prelila,
trpljenja dosti si prebila,
zame, ko bil sem še jaz dete,
molila si molitve svete.*

*Obljubljam tebi, draga mati,
samo ne smeš se mi jokati,
povrnem kmalu se, brez dvoma,
drugače kot sem šel od doma.*

*In ko povrnem se jaz k tebi,
tedaj prišla boš zopet k sebi,
vsi srečni bomo in veseli,
še ktero pesem kdaj zapeli.*

Franc

Podatki o avtorju niso znani. Pesem je ohranjena v IZDG 282 b.

»Vosovec Stanko s Koroškega je bil fant od fare. Uren kot srna, živahen kot baletka, šegav veseljak, pravi korenjak. Strah je za smeti, je včasih dejal in se pri tem sladko smejal. Njegova vas ni daleč onstran Karavank. Samo Slovenci so bivali v njej. Pod Avstro-Ogrsko je še nekam šlo, a nacizem jih je skušal iztrebiti. V žilah nekoč zasramovanega »vindišarja« je vzklopela slovenska kri.

Stanko je bil nemški vojaški dezertar. Brezhibno je govoril nemško, poznal je navade nemške soldateske in policije. Kako je znal izrabiti to znanje in veščine, pridobljene v nemški vojski, ponazarja naslednji primer:

OK VOS Jesenice nam je poslal ime in priimek delavca iz Mojstrane, ki v železarni vohuni za Nemce. Morali smo ga aretirati in zaslišati ter ugotoviti resnico.

Najprej smo o tem človeku zbrali vse potrebne podatke, nato pa izdelali načrt za izvedbo aretacije. Zaupnik nas je obvestil, da se osumljeni vozi s prvim jutranjim vlakom na delo na Jesenice.

Bilo je rano jutraj februarja 1944. leta. Skriti krog železniške postaje Rute-Mojstrana smo pričakovali prihod potnikov na stajo. Pritiskal je strupen az. Orožje je bilo hladno; bi v rokah držali kose u. Morali smo molčati in čepeti. Ko bi se vsaj lah-gibali, tekali sem ter tja in vadili!

daljavi smo zaslišali panje snega z značilnim tom. Prispel je prvi pot-potem pa so kot razred-a kolona v manjših sku-ah ali posamezno prihaja-di drugi.

a postaji jih je pričakalo senečenje. kontrola, legitimacije, sim, je vsakega moškega ovoril vojak v nemški uni-mi. To je bil Stanko. Na-popal je samozavestno in ločno kot pravi vojak pru-ke vojaške šole. Nihče ni posumil. Vsi so mu pokazali osebnostne izkaznice. Le tistega, ki smo ga iskali, ni bilo med njimi.

Kri je malo hitreje zakroži-la po žilah, ko smo zagledali dva nemška granicarja, ki sta hitela proti postaji (vsa leta vojne so bili v Mojstrani granicarji). Stanko se ni zmedel. Tudi od njiju je zahteval dokumente s pripombo, da se tudi »banditi« lahko spre-hajajo in vozijo z vlakom v vojaških uniformah. In kako ravnodušno jim je dejal: Do-kumenti so v redu, lahko po-tujeta!

Se enkrat nas je pogrelo. Že smo slišali sopihanje vla-ka, ko pride na postajo voja-ška patrulja iz Mojstrane. Stanko se jim je približal in jim nekaj »strogo zaupnega« zašepetal na uho. Videl sem jih, kako so kimali z glavo in se takoj oddaljili oziroma se vrnili v vas.

Patrulja je odšla, vlak se je blizil postaji. Že me je nav-dajalo razočaranje, da odlič-no zamišljena akcija ne bo rodila sadu, ko smo zaslišali, kako nekdo teče proti posta-ji. Končno smo ga le dobili v pest.

Danes pa gestapo legiti-mi-ra ljudi na postaji, so govorili nemški vojaki v Mojstrani. Zakaj nas o tem sploh ne ob-vestijo? Čudni so ti gesta-povci: pridejo in gredo, kar-dar se jim zljubi. Le koga so iskali?

Osumljenec nam je po za-slišanju pobegnil. Za njim smo streljali in ga ranili. Nemci so ga poslali na zdrav-ljenje v bolnišnico na Gol-nik, kjer so ga spraševali o vosovcih. Česa smo ga dolži-li in kakšnih metod se poslu-žujemo pri zasliševanjih. Ta nesrečnik, da mu tako re-

Kdo je dobil pet tisoč mark v zlatu za izdajo in umor

čem, je o nas tako lepo govo-ril, da so ga gestapovci zaso-vražili in je potem imel teža-ve z njimi in ne z nami. Še več: postal je celo naš sode-lavec in je delal za OF do konca vojne. Dvomim, če je bil sum upravičen.

To mi je pred leti pripove-doval nekdanji komandir grupe VOS za okraj Kranj-ska gora Stane Križnar-Ciril. Prebrali ste torej odlomek iz knjige Sedem krst za Ronkarjevo družino, v kateri po-leg drugih zgodb opisujem življenje vosovcev, obvešče-valcev in vedevejevcev.

Kdo je bil vosovec Stanko?

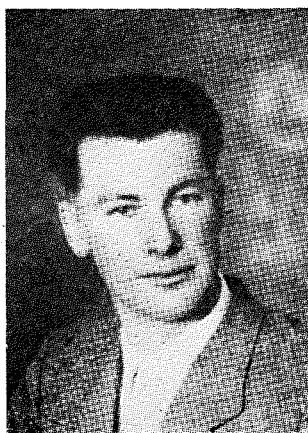
Franc Pöck-Stanko je bil rojen 19. septembra 1906. leta v Rutah na Koroškem. V tej zavedni kmečki družini so bili trije bratje in tri se-stre. Najstarejši je že 1926. leta odšel »s trebuchom za kruhom« v Kanado.

Rute so v pobočju Kara-vank na Koroški strani, sicer pa prva vas, v katero bi pri-šel popotnik, če bi jo iz Sred-njega vrha nad Gozd-Mar-tuljkom mahnil čez državno mejo na Koroško. Vendar Rute zajemajo štiri vasi ozi-roma štiri naselja: Zgornje in Spodnje Rute, Ovečina in Sta-ri grad. Stanko je iz Starega grada, ki se po nemško ime-nuje Alpfinckenstein, kakor se imenuje tudi graščina v tej vasi. Zanimivo je, da va-ščani te vasi ne pravijo, da so iz Starega grada, ampak iz Rut. Ko sem v soboto o tem vprašal Stankovo 75-letno sestro Ljudmilo, je odgovori-la, da je iz Rut; njeni predni-ki nikoli niso govorili o Sta-rem gradu. Pri nas pravimo, da gremo v rovte, korošči »u rute«. Pred stoletji so bili po spodnjem pobočju Kara-vank samo pašniki (rovta) in ko so »u rutah« postavili prve hiše, so samotne kmeti-je dobile skupno ime Rute. Sicer pa je do tja od Koren-skega sedla 1-22 km; v bliži-ni je Baško jezero.

Že od nekdaj so Avstrijci skušali (in tudi uspeli) popa-čiti njihove priimke. Iz slo-venskega priimka Pek so na-redili Pöck (Pöck se po nem-ško izgovori Pek). Da ne go-vorim o drugih priimkih, ki so nam vsem znani.

Stankova stara mama je bila Hlebanjeva iz Srednje-va vrha, Hlebanjeva Neža, ki je umrla 1955. leta stara 93 let, pa se je v Rutah omožila. Ve-deti moramo namreč, da je bila Zgornja savska dolina skozi stoletja bolj navezana na Koroško kot na primer na Radovljico ali Kranj. Kmetje so živino prodajali na Koro-ško in jo tja vodili na sejme. Dekleta so se tja možile, fantje pa so hodili v vas h Koroščicam.

Na jesen 1943. leta je Franc-Stanko prišel iz nem-ške vojske domov na dopust. Čez nekaj dni je izginil ne-znanokam. Domačim ni po-vedal, kam gre. Medtem ko so bili domači v skrbeh zanj,

Vosovec Franc Pöck-Stanko

je on že po treh urah hoje prispel k Hlebanjevim v Srednji vrh nad Gozd-Mar-tuljkom. Ne samo na obisk, ampak s trdnim namenom, da se nikdar več ne vrne v nemško vojsko. Prišel je v nemški vojaški uniformi in s seboj je prinesel dve puški: rusko polavtomatsko, ki so jo vsi občudovali, ker takšne puške še niso videli, in mav-zerico, ki jo je dal partizanu Mirku Koširju iz Kranjske gore. Ostal je pri terencih in bil nato priključen k VOS.

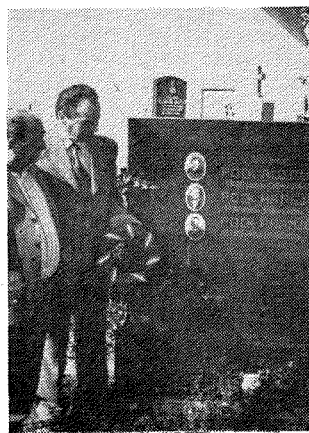
Ni točno ugotovljeno, kol-i-ko mesecev pred koncem vojne je partizanal v domači okolici na Koroškem, kjer so ga tik pred koncem vojne za-hrbtno umorili.

No, da je Mikulov Franc pri partizanih, tudi za gesta-po in orožnike kmalu ni bila več skrivnost. Nekega dne je k Mikulovim prišla skupina lačnih in zelo radovednih »partizanov«. Pripovedovali so, kako se borijo, da bodo odslej nekoliko časa v okoli-ci Rut in bi potrebovali po-moč. Mati, trdno prepričana, da so v hiši res partizani, jim je dala jesti in piti kolikor so hoteli, vmes pa je še kakšno zinjila čez nacistično. Nekdo od teh provokatorjev-raztrgan-cev jo je prosil, če bi lahko pri njih poslušali tuja radij-ska poročila. Poslušali so London, pred odhodom pa jim je mati dala za na pot še nekaj hrane in zdravila.

Kakšnim »partizanom« je nasedla, je Mikulova mama spoznala neke noči, ko so vse odpeljali (Mikulov, Fran-cov oče je umrl že 1939. leta, star 80 let); le staro mamo so v Celovcu izpustili, druge pa so poslali v zloglasna tabori-šča. Francov (Stankov) brat Hanej je 16 aprila 1944. leta umrl v Dachauu, star 31 let, mati pa že prej, 5. marca 1944. leta v Lublinu na Polj-skem.

O izdaji in umoru

Občinski odbor ZZZ NOV Jesenice stremi, da bi nave-zal čim tesnejše stike s koro-škimi partizani, ki živijo v vaseh onkraj meje z jese-niško občino. Ne samo zaradi Slovencev-Korošcev, ampak tudi dejstva, da po sedanjih podatkih v jeseniški občini živi 48 partizanov, ki so se

Jeseniški borci so položili venec na grob žrtvam nacizma Mikulove družine na pokopališču v Ločah

borili na Koroškem, vendar nimajo še vseh evidentira-nih. Vztrajno navezujejo stike z bivšimi borci, ki živijo na Koroškem in zbirajo njih naslove. Spomladi jih name-ravajo povabiti z družinami na družabni večer. Morda v Gozd-Martuljki ali kam drug-am. Že zdaj mnogi koristijo počitniški dom v Novigradu.

Prav s tem namenom so predstavniki občinskega od-bora ZZZ NOV Jesenice mi-nulo soboto obiskali Mikulo-ve v Rutah in položili venec na junakov grob. V Rutah in Ločah smo bili: tajnik občinskega odbora ZZZ NOV Je-senice Ivko Saksida, koman-dir grupe VOS za okraj Kranjska gora Stane Križ-nar-Ciril (Mikulov Franc-Stanko je bil v njegovi sku-pini), Mikulov sorodnik Ru-di Hlebanja in nekdanja ko-roška borca Stane Zorman (predsednik pododbora ko-roških borcev jeseniške ob-čine) in Slavko Markelj.

Med vožnjo proti meji mi je Slavko Markelj pripove-doval, kako je točno na dan kapitulacije Nemčije izgubil roko na Koroškem. Bil je poli-tkomisar 1. čete, 1. bataljo-na Zapadno-koroškega odre-da. Dne 9. maja opoldne je bil za gimnazijo v Borovljah ranjen v roko in rebra. Na-padli so jih esesovci in četni-ki. Hitro so ga odpeljali v bolnico, ki je bila blizu Boro-velj. Tam ga je obvezal nem-ški zdravnik in ga takoj na-potil v celovško bolnišnico, kjer mu je vojaški zdravnik, esesovski oficir, amputiral roko, nato pa v strahu pred partizani pobegnil s Koro-ške.

Tako smo obujali spomi-ne, da smo skoraj pozabili na lep sončen dan in čudovito prirodo, s katero je Koroška bogato obdarjena. Na pokopališču v Ločah smo položili venec na grob Mikulovih in se nekajkrat slikali. V skup-nem grobu ležijo mati in si-nova Hanej in Franc-Stanko. Tri žrtve nacizma. Oče je po-kopan v drugem grobu. Spo-daj so vklesane besede:

*Padel naš je zarod, Tekla na-ša kri!
Prost da vstane narod, Dom da nam stoji! Mikulova hiša*

Besedi »Tekla« in »Dom« sta napisani zaradi poudarka pomena besed z veliko začet-nico in ne gre za slovnično napako, kot bi si lahko na-pačno razlagali. Vasi v okoli-ci Baškega jezera so bile še v začetku tega stoletja se po-vsem slovenske, toda kruti nacizem je zapustil neizbrisane sledi. Starejši še znajo in govorijo slovensko, mladi-na pa že večinoma govori nemško. O tem nam je pripo-vedoval tudi župnik Jakob Škofič. Njegov stari oče je bil iz Naklega; poroči se je s Korošico v bližini Velikovca, kjer se je župnik rodil. V njem smo spoznali gorečega Slovenca. Vsestransko nam je orisal stanje v župniji. V ljudeh je ukoreninjen nek strah, ki izvira še iz časov Hitlerjeve tiranije.

Sprehod po pokopališču daje nazorno podobo, kdo je tu nekoč živel v večini: Slo-venci ali Avstrijci. Navajam dva primera:

Na neki spominski plošči je zapisano: Valentin Müller, p. d. Fonar iz Bač, 1891-1975. Spodaj pa je podpis: »Ena se Tebi je želja spolnila, v zem-lji domači da truplo leži«.

Priimek je nemški, zaradi porok Nemcev s Korošica-mi, toda kljub temu je druž-i-na ostala slovenska, kar gre nedvomno pripisati tako ma-teri kot okolici.

Na nagrobnem spomeniku Mikulovega očeta Blaža so vklesane besede:

»Oče! Vas je nam zakrila Svetla, mirna zarja.

Mater, brata pa razbila Divja noč viharja. Hvaležne hčerke.

Na nagrobnem spomeniku Jurčevih iz Loč je zapisano:

»V njivo domačo si zrna se-jal, da v njivi si božji sam zrno postal; bolestin, ker mora zrno umreti, radostno, če hočemo enkrat žeti!«

S pokopališča smo se od-peljali k Mikulovim v Rute. Doma smo zatekli samo 75-letno Stankovo sestro Ljud-milo. Pred hišo ji je tovariš Saksida v imenu občinske organizacije ZZZ NOV Je-senice podaril knjigo Sedem krst za Ronkarjevo družino, v kateri je opisano Stankovo življenje in smrt. In spet se je pogovor zasukal na vojne dni.

»Kako smo bili razburjeni, ker nismo vedeli, kam je šel brat Franc. Šele čez dober teden mi je njegova zaročen-ka zaupala, da je šel v parti-zane v Srednji vrh.«

Ljudmila je tarnala, da je obupno stanje na Koroškem. Že dolgo nisem videl tako preplašene ženske. Če zdrav-nika odgovori po slovensko, čuti prezirljive poglede čaka-jočih; podobno se dogaja v raznih uradih. Hudovala se je nad mladimi, ki zanemar-

jajo materin jezik. Njen sin in hčerka govorita sloven-sko, toda njuni otroci že go-vorijo po nemško in znajo le nekaj slovenskih besed.

Tista ženska iz bližnje vasi, ki je izdala brata Franca za denar, je že umrla. Kako je bilo, nam lahko pove tedaj najmlajši partizan Tonček Uršič, ki je tukajšnji pismo-noša in živi spodaj v Ločah. Ne verjame, da nam bo pove-dal, ker se boji. Na vpraša-nje, koga se boji, ni znala od-govoriti. Boji se govoriti kot se vsi bojimo. Orožnikov? Ne. »Hajmatsdinstovcev?« Da, teh se je za bati. Nagajajo povsod. Lahko izgubi služ-bo. Ima družino in se mora paziti, kaj in s kom govori.

Predno smo zapustili Mi-kulovo hišo, nam je bivši ko-mandir grupe VOS Stane Križnar povedal še tole zani-mivost: Ko je Franc-Stanko zvedel, da so njegove doma-če izgnali v razna taborišča in da njegovo kmetijo s po-močjo izgnancev iz drugih držav izkoriščajo nacisti, je na vsak način hotel zažgati celotno gospodarsko poslop-je s hišo vred. Komaj mu je preprečil to namero.

V Ločah smo se ustavili v gostilni Wrolich. Popačeno slovensko ali nemško ime? O tem nismo spraševali. To-da gostiše je kot nalašč za Slovence. Čeprav je zdaj zu-naj turistične sezone že zapr-ta, so nam takoj odprli vrata, čim so slišali, da smo z Jese-nic. Prijazna gostilničarka nam je takoj rekla, da lahko plačamo v dinarjih. Njen sin je učitelj, kakor tudi njegova žena Erika, ki nam je stregla. Oba sta hodila v slovensko gimnazijo v Celovcu in po-tem sta zaključila še pedago-ško. Počutili smo se kot v kakšni gostilni v domačem kraju. Se posebno pa smo se začudili, ker je gospodinja skupini nemških turistov, ki so prišli za nami, rekla, da jim ne more postreči, ker je gostilna zaprta. Zakaj je nam dala, ni omenila.

Erika in Zoran sta šla po Tončka Uršiča. Rdečeličen pismošo je bil vseskozi na-smejan. On, da bi se koga bal! Kje pa! Sodeluje v slo-venskem pevskem zboru. V nedeljo bodo še z drugimi kulturnimi skupinami nasto-pili v dvorani v Beljaku, kjer bo donela slovenska pesem.

Kako je bil z Mikulovim Francem (Stankom)?

»Stanko je ob koncu vojne preveč zaupal ljudem. Mislil je, da so se vsi čez noč spre-obrnili. Po vseh zidovih so na-cisti nalepili letake z ogla-som, da dobi pet tisoč mark izplačanih v zlatu, kdor ga ubije ali pove, kje se nahaja.

V drugi polovici aprila 1945. leta mu je neka ženska sporočila, da bi se rada z njim pogovorila, ker želi nje-na hčerka k partizanom. Dne 25. aprila 1945. leta zvečer sva odšla v vas Dobje k tisti ženski, vendar se na trkanje ni nihče oglasil. Šla sva na zvezo še k nekemu drugemu sodelavcu, nato pa sva se spet vrnila pred tisto hišo. Slučajno sem nekaj metrov zaostal, ko so nanj planili orožniki in ga do smrti pobi-li. Počil je samo en strel in ne ve se, kdo ga je sprožil: orož-nik ali Stanko. Po uboju so ga skrivaj pokopali zunaj va-si, kjer so izkopali plitko ja-mo. Celotno akcijo je vodil neki gestapovec, ki se je po vojni za nekaj časa umaknil iz okolice, potem se je vrnil in tukaj še živel osem let. Kdo je pobral nagrado in ka-ko so si jo razdelili, ni znano. Vem, da nekdo še vedno ču-va ta letak, toda pozabil sem, kdo.«

Jože Vidic

Tovariš Tito je o osvoboditvi Beograda zapisal: »Osvoboditev Beograda ima velik zgodovinski pomen. Beograjske ulice so prepojene s krvjo vseh jugoslovanskih borcev...«

Osvoboditev Beograda

Boji za osvoboditev Beograda so trajali od 14. do 20. oktobra 1944, toda priprave na operacijo so trajale že dalj časa. Naše vrhovno poveljstvo se je namreč zavedalo, da bodo Nemci za vsako ceno hoteli obdržati prometne poti proti Beogradu, da bi se njihove enote lahko umikale iz Grčije in Južnega Balkana. Najboljša pot za umik sovražnih sil je bila namreč preko Šabca, Obrenovca in Beograda.

Partizanske enote so se skoncentrirale v južni in jugozahodni Srbiji in 15. septembra je tovariš Tito izdal ukaz Peko Dapčeviću, naj prevzame poveljstvo nad osmimi divizijami, ki so se zbrale na tem področju. Prve dni oktobra 1944 je bila prva armadna grupa že pripravljena na ofenzivo proti Beogradu s ciljem,

vije na južno in jugozahodno območje Beograda se je začela odločujoča etapa bojev za osvoboditev Beograda.

Trinajstega oktobra so se kolone tankov, artilerije in pešadije približevale Avali in predmestjem Beograda. Na prostoru med obalama Save in Donave so se srečale enote 3. ukrajinske fronte in enote 1. armadne grupe NOV Jugoslavije in še isti večer so bile pripravljene za boj. Prvo noč so že padle nekatere zunanje utrdbe Beograda, med njimi tudi Avala. Obroč okrog mesta se je zoževal in osvojen so bile sovražniške utrdbe Pinosa, Rakovica in Topčider.

Naslednji dan, 14. oktobra, je beograjska operacija prešla v zaključno stopnjo. Toda Beograd je bil z nemške strani utrjen z dvema obrambnima pa-

kilometrih prostora, nato pa so naši in sovjetski borci preplavili beograjske ulice. Sedem sovjetskih inženerskih bataljonov je razminiralo 845 objektov in pri tem dobilo 3179 min, 3540 eksplozivnih polnjenj s skupaj 28.656 kg eksploziva. V boj se je vključilo tudi na tisoče civilnih prebivalcev in zvečer so se osvoboditelji že približevali središču mesta.

Naslednji dan je sovražna beograjska garnizija razpolovljena. Zavzeta je bila »Dunav stanica«, naše enote pa so bile že pred Narodno skupščino in glavno pošto. V prvih dveh dneh bojev so naše in sovjetske enote uničile vse najpomembnejše uporne točke v predmestju na južni in vzhodni strani mesta, osvobojen je bil tudi večji del mesta. V naslednjih dneh so bili

Delavec, borec, človek

Ni lahko pisati o človeku, kateremu je dr. Ivan Ribar ob izročitvi visokega odlikovanja »Bosanska krajina« dala veliko junakov, prvoborcev, dala je ogromno žrtev v tem boju, dala je, lahko rečemo, vse od sebe. Eden njenih največjih sinov pa si ti, tovariš major Kovačević.

Predolg bi bil seznam, če bi želeli samo naštet najpomembnejša junaštva Đurana Kovačevića, od 27. julija 1941, ko je postal borec Šekovačkega odreda, bataljona »Sloboda«, pa do zaključnih bojev pri Trstu maja 1945. Osem sovražnikovih krogel prebile njegovo telo, toda – kot je bil uporen duh, je bilo uporno tudi telo, kot je neštokrat ukanil sovražnika, je ukanil tudi smrt.

Oktober 1944 mu je ostal posebej v spominu. Takrat so se naše partizanske enote približale Beogradu in ga končno tudi osvobodile. Vsi, ki smo gledali beograjsko televizijo nadaljevalko Odpisani, se spominjamo epizode o bojih za beograjsko električno centralo. »Kako naj bo naše glavno mesto osvobojeno in – brez elektrike?«, je dejal Đuran Kovačević, komandant bataljona, ki je centralo tudi uspel ubraniti. Nekaj mesecev po tem, 13. marca 1945, je bil proglašen za narodnega heroja.

Tudi danes živi v Beogradu in v njegovem stanovanju v Handži Ruvimovi ulici je nastal naslednji zapis.

»Oktober 1944 smo se z velikim navdušenjem približevali Beogradu, saj smo ga hoteli čimprej osvoboditi. Sam sem kot starojugoslovanski vojak šel skozi Beograd tri dni po bombardiranju, 6. aprila 1941 in doživel vse ponižanje, ki ga je povzročila izdajalska vlada in vojska. Nato sem prišel peš do Bosanskega Petrovca, se pridružil vstaji in štiri leta zivel za to, da bi prišel v Beograd kot osvoboditelj. V našo Bosansko krajino je prišel Tito s 1. proletarsko brigado, v kateri so bili borci iz vseh krajev naše domovine. Skupaj z nami so se borili in umirali v Krajini, zato jim je bilo treba vrniti dolg in osvoboditi Beograd, naše glavno mesto.

Poleg tega se je Beogradu približevala tudi sovjetska Rdeča armada. Čeprav smo si srečanja z njenimi borci zelo želeli in ga nestrpnost pričakovali, smo vendar morali z njimi tekmovali, da bi mi prvi prišli v mesto. To nam je tudi uspelo in osvoboditelji Beograda ne bomo nikoli pozabili, s kakšnim navdušenjem so nas pozdravili ljudje, kako svobodni so se počutili tako otroci kot starčki po štirih letih terorja.

Bil sem komandant bataljona 3. krajiške brigade 1. proletarske divizije in sem

Đuran Kovačević se je rodil 18. aprila 1916 v vasi Bukovača pri Bosanskem Petrovcu. Z dvanaestimi leti se je kot delavec zaposlil na žagi, da je po očetovi smrti lahko skrbel za številno družino.

Kapitulacijo stare Jugoslavije je doživel kot rezervist v Mladencu, od koder je peš prišel v domači kraj. Takoj se je vključil v narodnoosvobodilni boj, poleti 1942 je bil že komandir vođa bombasev, proti koncu leta 1942 pa je s svojim jurišnim bataljonom med drugim uničil tudi skupino 450 četnikov.

Poleti 1943 je postal komandant bataljona, s katerim je 10. oktobra napadel Zenico, zadnji dan v letu pa Banja Luko. Ob prodoru v Srbijo 28. avgusta 1944 je Đuran na lastno pobudo prešel most na Limu in zavzel Priboj. V bojih pri Valjevu je z dvema borbema zajel dvainštirideset četnikov. Nekaj dni pozneje, 11. septembra, se je s svojim bataljonom prebil na Ravno Goro, kjer je razbil zaščito četniškega poveljstva Draže Mihailovića ter zaplenil arhiv, radijsko postajo Svobodne jugoslovanske planine in drugo.

Po osvoboditvi Beograda je nadaljeval boje na sremski fronti, po osvoboditvi Travnika 7. decembra 1944 pa je bil v jurišu spet težko ranjen.

Osvoboditev je dočkal v Trstu in tudi po vojni je precej časa deloval v Sloveniji. Bil je komandant 1. proletarske brigade, načelnik štaba prve proletarske divizije, komandant divizije KNOJ, pomembne dolžnosti je opravljal tudi na vojni akademiji in v generalštabu.

bil zadolžen za električno centralo na Donavi. To je bila zelo odgovorna naloga, saj so Nemci želeli centralo uničiti in tako osvoboditeljem zagreniti zmago. V bataljonu so bili borci iz raznih krajev Jugoslavije, veliko pa so nam pomagali tudi beograjski mladinci. Ta akcija je bila šolski primer današnjega koncepta splošnega ljudskega odpora. Vsi, ki smo branili centralo, smo se zavedali, da osvobodjeni Beograd ne sme ostati brez elektrike in mnogi so to plačali z življenjem. Ze 17. oktobra je padel junaški borec, vodnik Simo Šukunda iz okolice Zagreba, lep in visok plavalasec, ki so ga zaradi njegove skromnosti cenili vsi borci. Padel je tudi hraber mladinec in puškomitraljezec Jovo Antolović iz Bosanskega Petrovca, brata Krcmanović iz Mladencova, stara komaj sedemnajst let. Mnogi borci in mladinci so bili ranjeni, naslednje dni pa je svoboda spet zahtevala krvavi davek. Omahnili je Lakoš Šobot, namestnik komandanta bataljona, izredno dober tovariš in star komunist, čeprav mu je bilo šele petintrideset let, ter mnogi drugi. Številne žrtve samo dokazujejo, kako težak je bil boj za centralo. Toda uspeli smo, čeprav so nas Nemci poskušali ugnati z najrazličnejšimi zvijačami. Pred svoje položaje so nagurali celo ženske in otroke, da nismo mogli streljati, nastavili so nešteto min in drugih ovir, ki pa nas niso zadržale. Precejšen del mesta je bil že osvobojen, in od tam je na naše položaje prihajala pesem in zvoki glasbe. Mi pa smo se borili ob Savi in nihče od nas ni znal plavati. Z nami so bili otroci ter mladinci, ki so nam prinašali hrano.

Devetnajstega oktobra smo se preko Donave prebili Nemcem za hrbet na ustje Save in Donave ter jih pregnali. Pod Kalemegdanom, ob cerkvi sv. Ružice in Petre, smo našli zaklonišče, polno ljudi, ki kar niso mogli verjeti, da je Beograd osvobojen. Objemali so naše borce in jih po stari navadi bratsko poljubili.

Nemci so se še vedno umikali, mi pa smo nadaljevali boj za Kalemegdan, kamor smo prišli prvi, pred sovjetskimi in drugimi našimi enotami.

Ponosno je stal Đuran Kovačević na Kalemegdanu in se spominjal tistega aprilskega dne leta 1941, ko je s povešenim pogledom zapuščal Beograd. Stiri letna želja se mu je izpolnila, čeprav je moral prehoditi tisoče kilometrov med nemškimi krogami in ustaškimi noži. V lahmem vetru pa je plapolala zastava 3. krajiške brigade, ko jo je Đuran Kovačević prejel v Bogovači pri Valjevu za najuspešnejšo akcijo v Srbiji.

Milan Vogel

da zasede južne in jugozahodne pristope k mestu. Šestega oktobra je vrhovni komandant Tito izdal naslednji ukaz: »Napad na Beograd je povezan z operacijami Rdeče armade in pričakujte naš zadnji ukaz. V napadu na Beograd mora sodelovati vsa vaša grupa z devetimi divizijami. Naša želja je, enakega mnenja so tudi Rusi, da naše enote prve zavzamejo mesto.«

V noči 27. na 28. september so enote 3. ukrajinske fronte prestopile bolgarsko-jugoslovansko mejo in prvič stopile na naša tla. Do 10. oktobra so sovjetske enote napredovale 130 km proti zahodu. S prihodom sovjetskih enot ter enot 14. korpusa NOV Jugoslavije na Veliko Moravo in 1. armadne grupe NOV Jugosla-

soma, skoraj celo mesto pa je bilo minirano. S tako dobro obrambo so Nemci želeli zadržati sovjetske in jugoslovanske enote, da bi se lahko njihove enote umaknile z juga. Toda načrt je propadel. V tankovskih in mehaniziranih enotah Rdeče armade so sestavili posebne jurišne odrede in jurišne skupine iz pešadije, artilerije, tankov, minometalcev, metalcev plamena in pionirjev, vsaka naša brigada pa je ustanovila jurišni odred ter motorizirani strelski bataljon z eno do dvema jurišnimi skupinama.

Štirinajstega oktobra popoldne je sovjetska artilerija z močnim topovskim in minometalskim ognjem pol ure obstreljevala nemške položaje na vsega štirih kvadratnih

najhujši spopadi okrog glavne železniške postaje, Savskega mosta in Kalemegdana. In 18. oktobra zvečer je bil sovražnik potisnjen na ozek pas na desni strani Save. Boji za nekatere pomembne objekte so trajali še 19. oktobra, ponoči je padel tudi Kalemegdan. V jutranjih urah 20. oktobra 1944 sta se v stari trdnjavi na Kalemegdanu srečala komandant 1. armadne grupe NOV Jugoslavije generalpodpolkovnik Peko Dapčević in komandant 4. gardijskega mehaniziranega korpusa generalpodpolkovnik tankovskih enot V. I. Ždanov ter se čvrsto in bratsko objela.

V bojih za Beograd je padlo 2953 borcev narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije in okrog tisoč sovjetskih vojakov.

BEGUNJE

Zbiranje dokumentov iz Begunj

Komisija za zbiranje zgodovinskega in dokumentarnega gradiva NOB pri občinskem odboru ZZB NOV Radovljica je v soboto, 8. oktobra pripravila delovni posvet z nekaterimi preživeli borci in aktivisti z območja Begunj z namenom, da bi razčistili posamezne nejasnosti okoli dogodkov v zvezi z osvoboditvijo zapornikov iz gestapovskih zaporov v Begunjah 4. maja 1945. leta.

Cetudi so bila že doslej napisana številna pričevanja, ki so bila objavljena v raznih publikacijah, je očitno ostalo še dosti praznin in nasprotujočih navedb, ki upravičeno vzbujajo pomisleke in pripombe poznavalcev takratnih dogodkov. Prav zaradi tega so se dogovorili, da je potrebno čimprej odpraviti vse pomanjklivosti in gradivo dopolniti z dokumentiranimi izjavami preživelih prič. Ker pa je teh z dneva v dan vse manj je potrebno toliko bolj pohiteti, če želijo zares vestno in odgovorno izpolniti svoj dolg žrtvam nacistov in borcem Kokrškega odreda, ki so osvobodili Begunje.

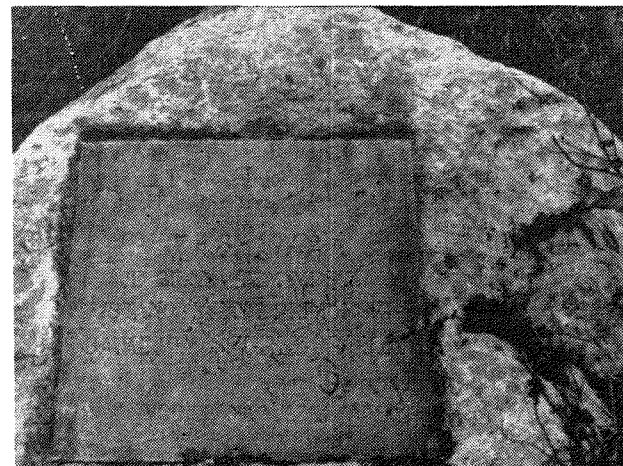
JR

NOVA GORICA

Srečanje borcev v Ozeljanu

V nedeljo 1. oktobra se bodo v grajskem parku v Ozeljanu srečali borci 1. primorskega bataljona Simon Gregorčič. Prav tako so na srečanje povabili vse preživele borce Loškega oziroma pozneje Soškega odreda, občane, še posebej pa mladino. Ob tej priložnosti bodo razvili prapor krajevne organizacije ZZB Ozeljan-Smihel in svojo organizacijo poimenovali po Miletu Špacapanu-Igorju, bivšemu komisarju bataljona Simon Gregorčič. Prav tako pa bodo na srečanju v Ozeljanu razglasili 10. avgust za krajevni praznik krajevne skupnosti Ozeljan-Smihel in sicer v spomin na 10. avgust 1942, ko je bil na Vodica nad Ozemljanom pri Vitovljah ustanovljen prvi primorski bataljon S. Gregorčič. Slavnostni govornik v Ozeljanu bo Julij Beltram-Janko, v kulturnem programu pa bodo nastopili učenci osnovne šole Šempas in pihalni orkester iz Vogerskega.

J. ALIČ

Spominska plošča na mestu kjer je bil ustanovljen bataljon Simona Gregorčiča.

LJUBLJANA

Že tretjič Šiškarji

Zveza društev upokojencev Slovenije je organizirala tretje republiško tekmovanje v kegljanju, balinanju, šahu in streljanju. Prvič je bilo v tekmovanje vključeno tudi reševanje križank, kar je pritegnilo predvsem upokojenke. Tekmovanja so bila v Postojni, Laškem in v Ljubljani v Šiški. Sodelovalo je osemnajst najboljših ekip s skupaj 166 tekmovalci. Zveza pričakuje, da se bodo prihodnje leto v večjem številu pridružili še tekmovalci iz celjske, savinjske, štajerske in pomurske regije, saj je za športno rekreacijo med upokojenci veliko zanimanja.

Tekmovalci iz Šiške so se tudi letos potrudili in bili zastopani v vseh športnih panogah. Tudi letos so se uvrstili na prvo mesto in tako že tretjič postali republiški prvaki.

Organizatorji športnih iger razmišljajo, da bi prihodnje leto vključili med tekmovalne discipline tudi pletenje, da bi tako pritegnili še več upokojenk.

VINKO BAVCON

KOČEVJE

Kolesarske dirke po mestu zgodovine

Ob zaključku prireditev v počastitev 35-letnice Zbora odposlancev slovenskega naroda, ki je zasedal od 1. do 3. oktobra 1943 leta, je bila osmega oktobra v Kočevju kolesarska prireditev pod gornjim naslovom.

Mesto bo Rinži je bilo za to prireditev lepo pripravljeno. Številni kolesarji, člani slovenskih kolesarskih klubov, so se pomerili na krožni progi v kategoriji pionirjev, mlajših in starejših mladincev, članov in veteranov.

Vsi tekmovalci, bilo jih je več kot sto, zaslužijo priznanje za izjemne boje na tej prireditvi, organizatorjem pa vsa pohvala.

PETER ŠOBAR st.

Na cilju in ob tekmovalni progi se je v Kočevju zbralo zares veliko število gledalcev, ki so spodbujali kolesarje. (Foto: T. U.)

PLANINA POD GOLICO

Venec v spomin

V soboto 16. in 17. septembra so gasilci v Planini pod Golico slavili 50-letnico obstoja in uspešnega dela društva. Ob tej priliki so imeli veliko sektorsko vajo, pri kateri so skupno z gasilci z Jesenic pogasili namišljeni požar na Zbatnikovi domačiji. V nedeljo so imeli veliko parado gasilskih enot in proslavo, na kateri so odprli nov gasilski dom. V govoru, ki ga je imel predsednik društva Jakob Kosmač, je poudaril velik doprinos gasilcev tega področja NOB, saj je šlo v partizane kar 14 gasilcev, osem pa jih je darovalo svoja življenja za svobodo. Udeleženci proslave so z enominutnim molkom počastili njihov spomin in spomin umrlih gasilcev. Ob tej priložnosti sta dva člana GD Planina pod Golico položila venec k spomeniku padlim v NOB in umrlih zaradi fašističnega preganjanja.

Člana GD Planina pod Golico neseta venec k spomeniku padlih v NOV in umrlih zaradi fašističnega preganjanja. B. B.

KOČEVJE

Od prvega do desetega kongresa

V počastitev 35-letnice 1. kongresa slovenske mladine, ki je bil v dneh od 10. do 12. oktobra v Kočevski reki pri Kočevju je mladina kočevske občine priredila vrsto prireditev in proslav. Te so se pričele z kvizom tekmovanja, ki ga je priredila mladinska organizacija Industrije transportnih sredstev in opreme »Itas« Kočevje o samoupravljanju in delu prvega kongresa mladine ter o nekaterih drugih vprašanjih. V zgodovinskem Šeškovem domu je bilo srečanje preživelih delegatov prvega mladinskega kongresa in delegatov 1. kongresa ZSMS, ki je bil v Novi Gorici. Na vseh srečanjih je mladina obudila spomine na prvi kongres in ob tem ugotovila, da je imela mladina takrat glavno nalogo voditi oborožen boj proti okupatorju naše domovine. Obudili so spomine na številna herojska dela mladincev iz Slovenije in ostalih krajev, od katerih so mnogi v boju za svobodo žrtvovali svoja življenja.

VIKTOR DRAGOS

PIRAN

Izlet borcev in upokojencev

Dne 26. in 27. oktobra letos so krajevne organizacije upokojencev in ZB iz piranske občine organizirale izlet v zgodovinske kraje na Gorenjskem, ki se ga je udeležilo osemindeset članov.

Ogledali smo si spomenik padlim borcem Cankarjevega bataljona v Dražgošah, spomenik internirancem na Podlublju, zloglasne zapore v Begunjah ter grobišče v Dragi, nato pa še Bohinjski kot, blejski grad z muzejem, letališče Brnik in Prešernovo hišo v Vrbi.

Svetoval bi vsem organizacijam in institucijam, ki tako rade organizirajo izlete v tujino, naj si najprej ogledajo in spoznajo lepote naše domovine in zgodovinske kraje naše revolucije. Prepričan sem, da mnogi starejši in mlajši ljudje ne poznajo niti tistih zgodovinskih krajev, kjer se je odločala naša sedanjost.

ANGEL KOSOVEL

Odkritja spominskega obeležja se je udeležil tudi Mitja Ribičič, predsednik OK SZDL Lojze Lah in predsednik skupščine občine Nova Gorica Jože Šušmelj in številni domačini. (foto: J. Alič)

NOVA GORICA

Odkrili spominsko obeležje Marinki Ribičič

V prostorih osrednje zgradbe novogoriškega vzgojno varstvenega zavoda, so v soboto odkrili spominsko obeležje revolucionarki in družbenopolitični delavki Marinki Ribičič, po kateri se VVZ tudi imenuje.

»Požrtvovalni borci za pravice okupiranih Primorcev, neutrudni delavki za napredek Goriške in srečno življenje mladega rodu«, je zapisano na obeležju, ki sta ga odkrila ciciban in cicibanka vzgojno varstvenega zavoda.

Na slovesnosti, ki se jo je udeležil tudi brat tovarišice Marinke, Mitja Ribičič, je o liku in delu revolucionarke spregovorila Dora Krpan. V prisrčnem kulturnem programu so nastopali cicibani VVZ »Marinka Ribičič«, pri pravili pa so tudi razstavo dokumentov in slik tovarišice Marinke, ter razstavo izdelkov najmlajših. S slovesnostjo ob odkritju spominske plošče so cicibani VVZ »Marinka Ribičič« proslavili tudi letošnji »Teden otroka«.

J. ALIČ

»Izredno dobro živimo, nič nam ne manjka, imamo vse in še več kot nam je potrebno za delo, učenje in študij. Zavedamo se, da je bilo mnogo žrtev za to, da danes tako živimo. Zato je naša obveznost, da mi, revolucionarji današnjega časa, nekaj damo generaciji, ki prihaja – da bi živela dolgo, da bi imela še več. V tem je kontinuiteta revolucije, to je prevzemanje odgovornosti vsakega mladega človeka, ne samo za danes, temveč tudi za jutri. Mislim, da je to največja vrednota in neizmerljiv porok za varno in trdno Jugoslavijo«, je med drugim dejal v zaključnem govoru sedaj bivši predsednik republiške konference ZSMS Ljubljana Jasnič.

Kongres ni bila samo manifestacija mlade generacije, temveč resnično delovno srečanje! Kongres je uspel v vseh pogledih, tudi zaradi dobre organizacije in gostoljubja delovnih ljudi in občanov Primorske, še posebej pa Nove Gorice, ki je na široko odprla vrata skoraj tisoč delegatom in gostom.

Prvi kongres pred 35 leti

Od 10. do 12. oktobra leta 1943 je bil v Kočevski Reki prvi kongres Zveze slovenske mladine. Kongres je povezal celotno mlado slovensko generacijo v enotno organizacijo z enotnim ciljem. Zveza slovenske mladine je bila sestavni del OF slovenskega naroda in v USAOJ povezana z mladino Jugoslavije. V resoluciji pa so takrat med drugim zapisali: »Na svobodnem slovenskem ozemlju smo prvič manifestirali enotnost, ki jo je slovenski narod skoval v težki borbi. V imenu vse slovenske mladine, ki nas je izbrala na demokratičen način, smo poudarili našo brezmajno ljubezen do domovine in do naroda, naše vsestransko zaupanje v OF, v narodnoosvobodilno vojsko in v njen glavni štab.«

Znotraj socialistične revolucije in vtkana vanjo, je mlada generacija dala pomemben delež tudi po osvoboditvi, v času obnove in izgradnje domovine. Prve najpomembnejše industrijske objekte je na Titov poziv mladina zgradila v zelo kratkem času. Prav ta mlada generacija, ki je dala velike človeške žrtve za novo družbo je v svobodni Jugoslaviji tesno stala ob Titu in KPJ.

Pred mladimi odgovorne naloge

Mlada generacija je v vseh obdobjih razvoja samoupravnih odnosov prispevala pomemben delež, vedno je bila in je ustvarjalna, kritična, in v vsaki etapi razvoja prevzema nase odgovoren delež borbe za še uspešnejši razvoj.

V sedanjem obdobju naše revolucije je pred

Revolucionarji današnjega časa

»Starejše generacije so opravile velik del revolucionarne preobrazbe družbe. Toda mnogo tega je še pred vami. Prepričan sem, da boste tudi vi kos tej zgodovinski nalogi. In nihče nima pravice, da v to ne verjame – niti nima razloga, da bi se bal za bodočnost socialistične, samoupravne in neuvrščene Jugoslavije.«

(Iz govora Josipa Broza Tita na 9. kongresu ZSMJ, 21. novembra 1974 v Beogradu)

Novo vodstvo ZSMS: predsednik Boris Bavdek in podpredsednica Vida Mikuz

Mitja Ribičič, predsednik RK SZDL, v pogovoru

našo družbo več velikih nalog, med njimi so najpomembnejše: konstituiranje družbe na temeljih ustave, nadaljnje mobiliziranje delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, vseh naprednih družbenih sil, organiziranih v SZDL, sindikatih, ZSM in drugih družbenih organizacijah v boju za razvoj političnega sistema socialističnega samoupravljanja, graditev srednjeročnega in dolgoročnega načrta materialnega in družbenega razvoja, nenehno izvajanje politike v mednarodnih odnosih, utrjevanje bratstva in enotnosti naše socialistične skupnosti, krepitev JLA, razvijanje splošnega ljudskega odpora in samozastite, pripravljenosti in sposobnosti vsega ljudstva, da kot oborožena sila brani pridobitve naše revolucije, svobodo in neodvisnost, izvajanje neuvrščene politike Jugoslavije, zavzemanje za tvorno miroljubno sožitje, boj proti imperializmu in hegemonizmu, boj za nove gospodarske odnose v svetu.

Tradicija NOB – bogata in neizčrpna zakladnica

Tradicija NOB in izkušnje naše socialistične graditve so za vzgojo in dejavnost mlade generacije bogata in neizčrpna zakladnica. Z ohranjanjem in razvijanjem revolucionarnih tradicij utrjujemo socialistično zavest mladega človeka, za graditev socializma danes in jutri.

Z različnimi oblikami ohranjanja, razvijanja in prenašanja revolucionarnih tradicij je v svojem referatu v komisiji za interesne dejavnosti poudaril Branko Jurec, morajo organizacije ZSM s konkretnimi vzgojnimi programi mobilizirati kar največje število mladih. Posebej je treba v prihodnje poiskati nove vsebinske oblike raznih manifestacij, pohodov, ki morajo postati vse bolj vir splošnega idejnopolitičnega usposabljanja mladih ter kadrovska baza, baza novih in novih nosilcev aktivnosti ZSMS.

Izredno pomembno je tudi obujanje tradicij SKOJ in mladih revolucionarjev! Ob praznovanju različnih obletnic dogodkov izpred vojne, vojne in povojne zgodovine vse preveč pozabljamo na akcije in delo takratnih podmladkov najrazličnejših revolucionarno usmerjenih organizacij in samostojnih mladinskih organizacij. Po mnenju Branka Jurgeca je treba vzroke za to iskati tudi v zgodovinsko preskromno obdelanem področju. Da bi dosegli boljše rezultate na tem področju, pa bi lahko veliko prispevali pogovori in srečanja z revolucionarji in s takratnimi aktivisti. Možnosti jih je veliko, le zavestno jih je treba izkoristiti.

Premalo zastopani mladi

Alenka Mladovan je bila na kongresu delegat občinske konference ZSMS Ljubljana-Bežigrad in je s svojo razpravo nastopila v komisiji za politični sistem.

»Pred sprejetjem zakona o ljudski obrambi, družbeni samozastiti, varnosti in notranjih zadevah, je mladinska organizacija posvečala pozornost predvsem idejnopolitičnemu usposabljanju, evidentiranju in sprejemanju mladih v enote teritorialne obrambe ter obujanju in negovanju revolucionarnih tradicij v obliki različnih pohodov in pogovorov z borci NOV,« je dejala. »Zaradi nezastopaniosti v odborih za ljudsko obrambo in družbeno samozastito pa je mladinska organizacija od same problematike dokaj oddaljena. Po sprejetju zakona smo v naši občinski konferenci sicer pričakovali večjo aktivnost, vendar pa se kažejo še vedno precejšnji problemi, ki zavirajo delo ZSM na tem področju.«

Splošna ljudska obramba in negovanje tradicij NOB v Zvezi tabornikov Slovenije, je bila tema razprave Aljoše Drobničarja: »V taborniških organizacijah se vzgajajo mladi od predšolskih let da-

lje. Osnovni program temelji na izpopolnjevanju članov na področjih kot so partizanske tradicije, graditev samoupravnega socializma, obramba domovine, oblikovanje delovnih navad, aktiven odnos do narave itd. Taborniški program dopolnjujejo številni pohodi v bližino in daljno okolico. Na teh pohodih smo taborniki v neposrednem stiku z naravo in tako večkrat pridemo do prizorišč velikih dogodkov iz naše NOB. Ne le, da se taborniki aktivno vključujemo v praznovanja jubilejev, prireditve in pohode, ki jih organizirajo ZSMS, ZRVS, ZZB, temveč organiziramo veliko svojih akcij z istim namenom. V taborniških vrstah se vztrajno negujejo tradicije NOB. Naj omenim samo nekaj akcij: Ilegalac, Skrij – poišči, Nič nas ne sme presenetiti, Glas svobode Jelovice...

Rdeča vrtnica v srcih

Mladi smo izbrali Titovo pot: »Mir, svoboda, bratstvo«, »Skupno delo za boljši jutri«, »Mladi in samoupravljanje« – to so samo nekatere izmed gesel, ki so bila v kongresnih dneh prisotna na vsakem koraku. Kongres je potrdil enotnost ZSMS, njena trdnost in odločnost nadaljevati samoupravno socialistično pot. Sprejeti sklepi pa pomenijo mobilizacijo vseh tistih bogastev, vseh sposobnosti, za hitrejši napredek, in uresničevanje tistega, kar so si mladi zadali. Izpolniti bo treba vse tisto, kar so na kongresu obljubili članstvu, delavcu, dijaku, študentu, kmetu, kar so obljubili našemu delavskemu razredu, nam vsem. Mladim gre verjeti. Izbrali so Titovo pot in v pozdravnem pismu svojemu vzorniku med drugim zapisali:

»Ob zaključku našega kongresa ti želimo povedati, da sta bili NOB in socialistična revolucija, ki jo je vodila ZKJ, s teboj na čelu, vedno temelj in vodnik našega dela. Zavedamo se, spoštujemo in cenimo velike žrtve mladih generacij. Njihove revolucionarne izkušnje so vir naših prizadevanj tudi danes. Pot, ki si jo že takrat nakazal, pot, ki jo je sprejelo naše ljudstvo za svojo, trdno odločeno, da nikdar več ne bo suženj ne hlapec, temveč sam svoj gospodar, je tudi smer naše prihodnosti, našega dela in akcije.«

Delegati ter gostje so zadovoljni zapuščali Novo Gorico!

»Vedite, da vaše mesto, vrtnico vaše mladosti, nosimo v srcih vsak na svoj dom. In mladi smo taki, ko neko stvar vzljubimo, jo vzamemo za svojo. Pa je sedaj Nova Gorica tudi naše mesto. Radi se bomo vračali, delali in se dogovarjali za naše akcije v prihodnje – v vašem in našem mestu,« so klicali v slovo.

Besedilo in foto
Jani Alič

Veliki pano v dvorani, kjer je bilo plenarno zasedanje

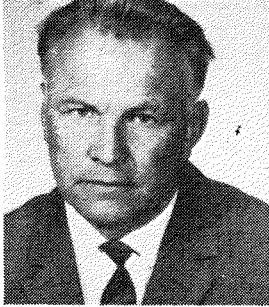
Franc Grebenšek

Avgusta smo se na pokopališču v Podkraj pri Velenju poslovili od Franca Grebenška. Rodil se je leta 1903 v Sošanju. Bil je napreden in narodno zaveden. Leta 1944 je bil v njegovi hiši ustanovljen odbor OF, katerega aktivist je bil, aktivno in organizirano je podpiral NOG. Prejel je več odlikovanj.

Anton Poljak

Na pokopališču Pečine na Šentviški planoti smo se poslovili od borca prekomorca Antona Poljaka, ki se je rodil pred 65 leti. V letu 1943 so ga mobilizirali v tako imenovane specialne bataljone. Ob kapitulaciji Italije se je vključil v 3. prekomorsko brigado s katero se je bojeval za osvoboditev Dalmacije in vse do končne osvoboditve Istre in Slovenskega Primorja.

Albin Štruc

Albin Štruc se je rodil leta 1910 v Polskavi. Med NOB je zaradi sodelovanja z OF že konec leta 1942 okusil krutosti nemškega zapora v Mariboru. V letu 1943 se je ponovno vključil v delo na terenu. Bil je borec 13. udarniške brigade Mirka Bračiča. Za svoje delo je bil odlikovan z medaljo zaslug za narod. Pokopali smo ga v Mariboru.

Matevž Zupan

Sredi avgust smo se na pokopališču v Gorjah poslovili od Matevža Zupana iz Podhoma. Rodil se je leta 1910. Med vojno je aktivno delal z NOG in OF, v začetku leta 1944 pa je postal borec Prešernove brigade. Bil je večkrat odlikovan.

Angela Predovič

Na Žalah v Ljubljani so pred kratkim pokopali Angelo Predovič, pristno Belokranjko iz vasi Maline pri Semiču. Po vojni sta se namreč z možem preselila v Ljubljano in si pod Golovcem ustvarila nov dom. Tudi Angela Predovič sodi v dolgo vrsto tistih belokranjskih žena, ki so z vsem srcem in predanostjo sodelovale s partizani in aktivisti NOB, jim nudile vso pomoč in često zadnji kos črnega kruha. Njen mož Janko je bil znan aktivist in član okrajnega narodno osvobodilnega odbora Metlika in pozneje istega telesa Črnomelj. Mnogi tisti, ki so jo poznali in bili deležni njene darežljivosti, bodo Predovičeve roke bodo Predovičeve mammo ohranili v najlepšem spominu.

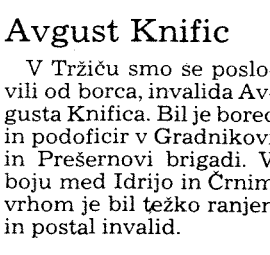
Mihovil Crnić

Prebivalce Miljskih hribov in vse, ki so ga poznali, je v začetku julija močno pretresla vest o smrti Mihovila Crnića. Rodil se je leta 1924 v Grižanah pri Crikvenici. Že kot mladinc je leta 1942 stopil v vrste Gubčevega bataljona ter kmalu postal sekretar SKOJ. Med vojno in po njej se je nenehno izobraževal in izpopolnjeval svoje vojaško znanje. Leta 1948, je dobil čin kapetana 1. razreda, leta 1977 pa čin majorja. V vojni je bil sedemkrat ranjen in leta 1955 upokojen kot 70 odstotni vojaški invalid. Oddelje je živel v Kolombanu ter bil vseskozi aktiven družbenopolitični delavec. Številne medalje in priznanja so le skromna oddolžitve za njegovo plodno delo.

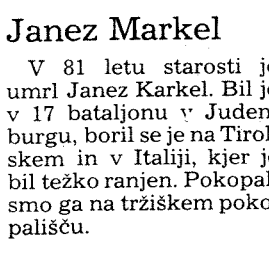
Jože Šibilja

V Šentjanžu pri Dravogradu smo pokopali Jožeta Šibiljo, ki se je rodil leta 1914. Leta 1943 se je vključil v delo OF in leta 1944 odšel v NOV. Bil je kurir na postaji 12 5 na Pohorju. Bil je tudi odlikovan.

Avgust Knific

V Trzinu smo se poslovili od borca, invalida Avgusta Knifica. Bil je borec in podoficir v Gradnikovi in Prešernovi brigadi. V boju med Idrijo in Črnim vrhom je bil težko ranjen in postal invalid.

Janez Markel

V 81 letu starosti je umrl Janez Karkel. Bil je v 17 bataljonu v Judenburgu, boril se je na Tirolskem in v Italiji, kjer je bil težko ranjen. Pokopali smo ga na trziškem pokopališču.

Frančiška Krašavec

Po težki in hudi bolezni je umrla Franciška Krašavec, ki je bila rojena leta 1903. Pokopali smo jo na pokopališču Fara na Blokah. Z NOV je sodelovala od leta 1941.

Franc Krhlikar

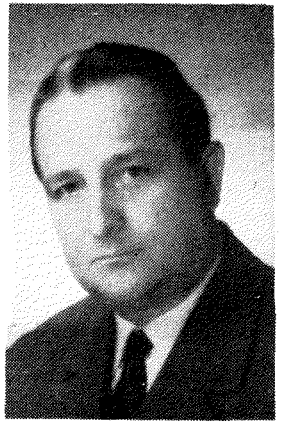
V mesecu juniju smo pokopali borca Franca Krhlikarja, zidarskega mojstra. Bil je borec Kamniško-zasavskega odreda. Bil je večkrat odlikovan.

Marija Grdina

Marija Grdina je bila zavedna kmečka žena v Bregu pri Borovnici. Ko je okupator izselil ves Breg je bila med izseljenimi. Ko se je vrnila iz internacije je bil dom požgan in uničen.

Umrle je Franjo Kranjc, predsednik mestne konference ZRVS Ljubljana

Minuli teden je v Ljubljani umrl, star komaj osemindeset let, tovariš Franjo Kranjc, družbenopolitični delavec, nosilec Spomenice 1941 in predsednik mestne konference ZRVS Ljubljana. Z njim so borci – zlasti pripadniki 31. divizije – in rezervni vojaški starešine izgubili velikega strokovnjaka, tovariša in sodelavca.

Tisti, ki smo ga поблиže poznali, niti ne moremo prav razumeti. Do zadnjega je bil z nami. Prihajal je dobre volje, oči so se mu kar iskrale, s seboj je prinašal vedno razpoloženje in kakor nekakšno olajšanje. Pa še zdaleč ni bil tak od spočitosti. Povsod, kjer je delal, je bil vselej v ospredju, v osrčju dogodkov, vedno v najhujših bitkah za nove delovne zmage in spreminjanje družbenih odnosov v naši razvijajoči se socialistični samoupravni skupnosti. Vendar je imel moč, da je ob vsem tem ostajal hkrati tudi pojem za vedrino.

Bil je izkušen in velik strokovnjak. Znal je razumeti ljudi, sodelavce, in se boriti zanje. Znal je razreševati probleme, ki so se zdeli skoraj nerešljivi, znal je pomagati in biti prijatelj, v najhujši stiski je našel tiste prave besede, ki so spet kakor priklicale sončno svetlobo...

Borec je bil in ostal do zadnjega diha. V narodnoosvobodilnem boju je bil značilen primer ognjevitnega mladeniča, ki se je revoluciji posvetil z vsem srcem. Vzpel se je od političnega delegata voda, komisarja čete in namestnika političnega komisarja bataljona do namestnika komisarja III. SNOUB Ivana Gradnika in namestnika političnega komisarja 31. divizije. Nazadnje je bil vršilec dolžnosti komisarja v tej diviziji...

Iz borca se je razvil vojak, aktivni starešina Jugoslovanske ljudske armade. Trst – komisar odreda JLA; komanda 4. armade – oficir v personalni službi; Novo mesto – načelnik štaba divizije; ljubljansko vojaško območje – namestnik načelnika štaba. Zvrstile so se najvišje vojaške dolžnosti, ki jih je opravljal predano, kot pravi medvojni komunist. A ob vsem tem je čutil, da potrebuje k vojnim izkušnjam še več vojaško-strokovnega znanja. V JLA je zato končal dve najvišji šoli – taktično šolo in vojno šolo pri Višji vojaški akademiji. Postal je izvedenec in brez njega tudi njegovi dosednji učitelji niso mogli. Sprejeli so ga medse in postal je predavatelj.

Ko je armado zapustil, je ostal zvest obrambnim pripravam naše socialistične skupnosti. Tu je bilo njegovo življenje, tu je bilo njegovo znanje, njegove izkušnje. S temi je obogatil tedanji republiški sekretariat za gospodarstvo, kjer je delal kot svetovalec za obrambne priprave gospodarstva, Skupščino mesta Ljubljane, kjer je bil načelnik uprave za ljudsko obrambo, republiški sekretariat za ljudsko obrambo, kjer je delal kot pomočnik sekretarja, upravo inšpekcijskih služb mesta Ljubljane, kjer je bil njen načelnik.

Bogatil je znanje študentov. Na filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani je dolga leta predaval temelje SLO SFRJ, zadnja leta pa je bil redni profesor teorije vojn na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Tja bi moral tudi tistega jutra pred sedemnajstimi dnevi...

Ves ta čas pa je bil predvsem rezervni vojaški starešina, polkovnik. Tu je bilo središče njegovega družbenopolitičnega dela. Bil je član zveznega odbora ZRVS Jugoslavije, zadnjih osem let podpredsednik republiškega odbora ZRVS Slovenije in zadnji dve leti predsednik mestne organizacije ZRVS Ljubljana.

Ohranili ga bomo v spominu in v naših srcih.
RK ZRVS SLOVENIJE

Prejšnjo sredo sta ponoči skorajda hkrati odpeljala z Jesenic in iz Maribora dva vlaka, ki sta se v Zidanem mostu združila v eno kompozicijo, sestavljeno iz osemnajst vagonov, v kateri se je odpeljalo 1250 potnikov – od tega 860 nekdanjih pregnancev – v bratsko Srbijo, kjer so jih pričakali nekdanji rešitelji in gostitelji. Z vlakom so bile tudi številne delegacije, med njimi tudi iz tržaške pokrajine ter zamejske Koroške.

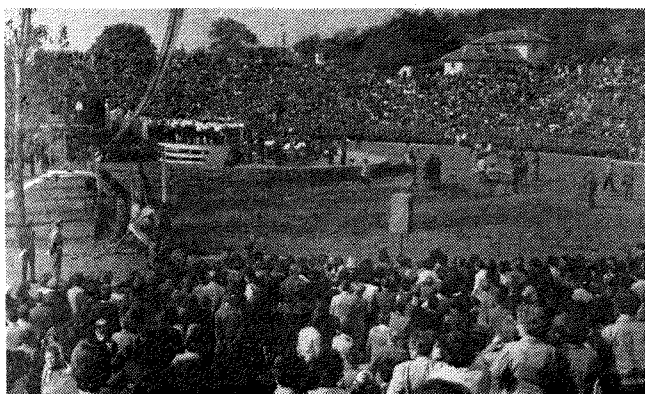
Naj za uvod omenimo, da je okupator leta 1941,

Šestnajsti vlak bratstva in enotnosti odpeljal v bratsko Srbijo 1250 potnikov

Vlak brez voznega reda

V Lazarevcu so pred nedavnim postavili spomenik slovenskemu pregnancu. V Aleksincu se učenci osnovne šole prostovoljno učijo slovenskega jezika. Poučuje jih Radmira Djordjević. Pouk imajo dvakrat tedensko. Iz Slovenije so dobili šestdeset knjig, čitank. Ti učenci so že imeli v Ljubljani, Zagorju, Trebnjem svoje nastope, ki so jih v celoti izvedli v slovenskem jeziku.

V Ušcu, nedaleč od Kraljeva, so v teh dneh slovesno izročili v pogon novo tovarno kovinskih

S svečane komemoracije v spominskem parku v Kraljevu. Udeležilo se je več kot trideset tisoč ljudi iz vseh republik in pokrajin ter številni svojci nedolžnih žrtev.

ko je okupiral našo slovensko deželo, izdelal načrt, da bo izselil ter pregnal z rodne zemlje vse napredno misleče ljudi. Pri tem se spominimo še besed, ki jih je aprila 1941. leta izrekel Hitler sredi Maribora, ki je dejal: »Napravite mi to deželo nemško!« Okupator je nato skupaj z domačimi izdajalci takoj pričel z akcijo. V nekaj tansportih je pregnal v bratsko Srbijo kar 14.612 Slovencev, od katerih jih je bilo samo iz Maribora 4434. Vsi ti ljudje so morali takorekoč sredi noči zapustiti svoje domove, tople postelje ter oditi neznani usodi naproti.

Že sredi vojne vihre se je kovalo bratstvo

Po večdnevni vožnji, največ v živinskih vagonih, so prispeli v Srbijo, v Kraljevo, Čačak, Užice, Trstenik, Požego, Čuprijo, Smederevsko Palanko, Varvarin, Kruševac, Paraćin, Arandelovac, Valjevo in v druge kraje. Tu pa so jih bratje Srbi sprejeli z mnogo ljubezni, topline, na kar pa nemci niso računali. Niso namreč poznali duše, srca in hrabrosti srbskega naroda in njihove solidarnosti, pomagati ljudem v njihovi nesreči. Srbi so vse te pregnance sprejeli z odprtim srcem, z odprtimi rokami v svoje domove. Z njimi so potem v najtežjih trenutkih delili vse kar so imeli. Zlasti so skrbeli za njihove otroke. Dejali so: »kar je naše, to je tudi vaš!«

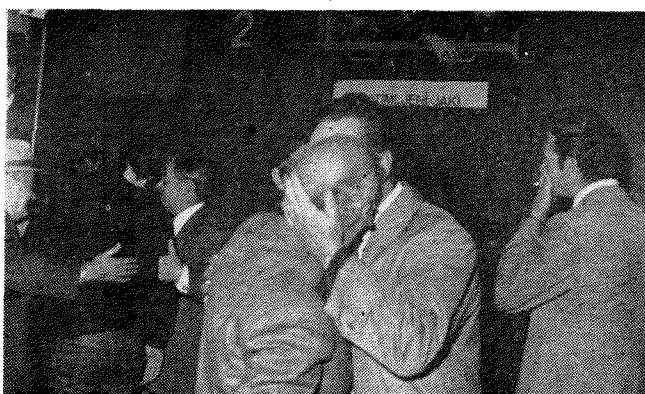
Tedaj, sredi vojne vihre, se je že kovalo nerazdružljivo prijateljstvo dveh bratskih narodov, ki se razplamtela v mogočen kres enotnosti naših narodov in narodnosti. S tem pa se uresničujejo Ti-

tove besede, ko je leta 1974 v Bjelovarju med drugim dejal: »Enotnost in bratstvo sta glavni faktor naše moči. To je najmočnejše orožje zoper notranjega in zunanjega sovražnika. To enotnost moramo čuvati kot zenco svojega očesa...«

Vezi ne popuščajo tudi danes

Letos je odšel na pot bratstva in enotnosti že šestnajsti vlak. Prvi je odšel že leta 1961. Res pa je, da so se nekdanji pregnanci, ki so se leta 1945 vrnili nazaj v Slovenijo že prej med seboj obiskovali. Mnogi so postajali botri, so bili svatje na gostijah. Tako je bila družina Štefana Tomazina iz Mežice na svatbi, ko se je poročil Ljubodrag Milanovač iz vasi Bošjane pri Varvarinu. Tam so bili tudi letos nadvse gostoljubno sprejeti. Slovenci in Srbi se srečujejo ob pomembnih dogodkih iz NOB, ob dnevu pregnancev. Ta mesebojna srečanja so iz leta v leto vse številnejša. Mnogi od nekdanjih pregnancev in rešiteljev so sicer že pomrli, na njihova pota pa stopajo mladi, ki to ljubezen gojijo dalje.

Kot vsa leta doslej, so bratje Srbi kot gostitelji tudi letos nadvse prisrčno sprejemali medsebojne nedkanje pregnance. Že v Topčideru nas je pričakala nepregledna množica ljudi, med njimi kar štiri tisoč pionirjev. Dekleta v srbskih narodnih nošah so prišla v vagone, nam dajala šopke svežih jesenskih rož, grozdja. Od tod dalje so gostitelji že spremljali goste do svojih občin. V Topčideru nam je zaželel dobrodošlico

Snidenje, zlasti pa slovo sta bila povsod ganljiva

Filip Matič, podpredsednik RK SZDL Srbije. Za prisrčne besede se je zahvalil Beno Zupančič, podpredsednik RK SZDL Slovenije.

Na vseh postajah, kjer se je ustavil vlak bratstva in prijateljstva, nas je pričakala mladina, gostitelji, ki so nam zaželeli dobrodošlice. Vse je bilo v cvetju, zastavah. Sledila so prisrčna srečanja nekdanjih pregnancev s prijatelji Srbi. Ljudje so se objemali, poljubljali.

Slovenski pregnanci so se v Srbiji nastanili v šestintridesetih občinah. Po njihovih običajih so jih gostitelji sprejeli z »ljuto«, kot pravijo domačemu žganju, pa odojki. Povsod je bila pesem, radost, igranje so godbe, slišati je bilo polke pa šumadijska kola in prijatelji, sosedje so se tri dni veselili pozno v noč.

Na tisoče mladih je povsod na železniških postajah, kjer se je ustavil vlak bratstva in enotnosti, pričakalo in prisrčno pozdravilo nekdanje pregnance iz Slovenije.

»Ura srca« v Kraljevu

Mnogi nekdanji pregnanci in člani njihovih družin so si v Srbiji ogledali zgodovinska obeležja NOB, se spominjali tistih težkih trenutkov, žrtev. Več kot 30.000 ljudi, svojcev iz vseh republik in pokrajin, se je udeležilo komemoracije v spominskem parku v Kraljevu pod naslovom »Ura srca«. Tu je okupator v dneh od 15. do 20. oktobra 1941. leta postrelil šest tisoč ljudi, med njimi tudi nekaj slovenskih pregnancev. Nekterim je uspelo, da so pod trupli mrtvih ostali živi, se rešili. Med njimi Toplica Smiljanić, Dušan Tvrđić in Slovenec Jože Cerkvenič. Vsi ti so se udeležili te spominske slovesnosti.

In teh žalostnih dni se v Kraljevu spominjajo vsa-

Uroš Batič, predsednik ZZB NOV mesta Beograd, govori ob prihodu vlaka bratstva in prijateljstva na železniški postaji v Topčideru

Tu smo pri enem izmed kamnitih grobov srečali 86 let starega Damjana Vukadinovića iz vasi Ratina, ki je takrat zgubil sina, starega devetnajst let ter devet nečakov, ki so jih krvniki odgnali na streljanje kar iz tovarne avionov. Ostarele žene, ki so tu izgubile svoje najdražje, še danes hodijo v črnem.

V Titovem Užicu, mestu, ki je bilo leta 1941 svobodno v štiriinšestdesetih dneh, so si mnogi nekdanji izgnanci ogledali zanimivo razstavo z naslovom »Bratske vezi med slovenskim in srbskim narodom«. Pripravila sta jo Muzej vstaje iz Titovih Užic in Muzej ljudske revolucije iz Ljubljane. Gradivo obsega zgodovino vlakov bratstva in enotnosti, pobračenja ter fotodokumentacijo o medsebojnem sodelovanju dveh bratskih republik na gospodarskem, kulturnem ter športnem področju. Razstavo si bomo lahko ogledali tudi v Sloveniji.

Sodelovanje na več področjih

V Titovem Užicu je bila septembra 1941. leta na pobudo tovariša Edvarda Kardelja ustanovljena prva Slovenska četa Ivana Cankarja. Njen komandant je bil Albin Pibernik. Četo so sestavljali slovenski pregnanci. Po-vedati je treba, da so se slednji vključevali tudi v druge partizanske odrede, kot je bil Čačanski, Kragujevski, Ozrenski, Kraljevski, prvi in drugi Šumadijski, ter druge. Več kot osemsto pregnancev se je na srbskih tleh, skupaj z brati Srbi, Bosanci, Črnogorci, bojevalo za svobodo skupne domovine. Mnogi so tu darovali svoja življenja.

proizvodov. Gradnjo te tovarne, ki je zaposlila 170 ljudi, sta skupaj financirala Elkom, TOZD Primat iz Maribora in Ibarski rudniki. Gradnja je veljala 660 milijonov dinarjev.

V Kraljevu so na slovesni seji občinske skupščine in družbenopolitičnih organizacij podelili listino »Proti nasilju in vojni – za mir v svetu« tovarišu Krstu Popivodi. Prvo takšno listino – priznanje je leta 1972 dobil tovariš Tito. Listine so doslej prejeli še Gustav Vlahov, Franc Leskošek-Luka, Rodoljub Čolaković, Spasenija Babović in Jovan Veselinov. Naj omenimo, da je danes v Kraljevu že 8500 članov zveze komunistov. Pred drugo svetovno vojno je tu bilo 65 članov partije in nekaj nad 200 članov SKOJ. Kraljevo je bilo osvobojeno 29. novembra 1944. leta. Osvobodile so ga enote 2. proletarske divizije. Kraljevo je dalo v NOB 10 narodnih herojev, od katerih jih je šest padlo na raznih bojnih poljanah.

Zal nam prostor ne dopušča, da bi lahko o letošnjem vlakom bratstva in enotnosti zapisali še kaj več. Vemo pa eno: vsi, ki so se letos udeležili potovanja z vlakom bratstva in enotnosti v bratsko ter gostoljubno Srbijo, so odhajali domov z najlepšimi vtisi! Kot tolikokrat doslej, zlasti med NOB, so dokazali, da visoko cenijo prijateljstvo, enotnost, da so izredno gostoljubni in pozorni do nas, Slovencev, nekdanjih pregnancev. Čez slabi dve leti bodo oni prišli k nam. Bomo znali in zmogli biti do njih tako gostoljubni kot so bili oni do nas? Brez dvoma še bo treba za to srečanje res skrbno pripraviti.

Tekst in foto:
Franjo Hovnik

OPEKARNIŠKO PODJETJE

izdeluje modularne bloke
in stropnike

TOVARNA
VOLNENIH ODEJ
ŠKOFJA VAS
PRI CELJU

TELEFON (063) 22-875
ŠKOFJA VAS 4
ZEL. POSTAJA CELJE

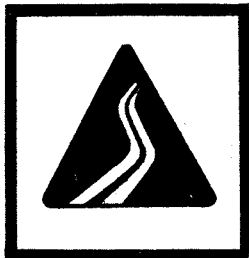
Izdeluje volnene odeje

Pekarna in slaščičarna RUŠE

nudi potrošnikom vsak dan
svež kruh in pecivo

Klavnica in mesarija RUŠE

Sveže meso
in mesni izdelki

Cestno podjetje Nova Gorica

Prvomajska ul. 52, žiro račun pri SDK 52000-601-10290, tel.: 22-212, 22-231, 22-515, p. p. 110, pošta 65001

vzdrževanje in rekonstrukcije
cestnega omrežja I., II., in III. reda

Tovarna lepenke Ceršak

62212 Šentilj – tel. (062) 750-10, telex 33181 yu cerle

Začetek proizvodnje leta 1888.
Sedanja kapaciteta 15.000 ton lepenke letno.

Naš proizvodni program:

CERLEX Embal lepenka za izdelavo vse vrste embalaže in lepenčnih palet. CERLEX Akvakon lepenka za prekomorsko embalažo, odporno proti vlagi.
CERLEX Universal lepenka
a) lakirana: za kovčke, registratorje in drugo
b) nelakirana: za čevljarstvo, tekstilno in avtomobilsko industrijo.
CERLEX celulozna lepenka – za izdelavo map

Iz lastne lepenke izdelujemo:

CERLE – registratorji, kabinetne mape, pregradne kartone in ostale prireze.
Novost na tržišču so registratorji brez ovojníc s posebno zapiralno mehaniko.
Nov artikel so tudi lepenčne palete z nosilnostjo do 2000 kg.
Za vse ostale podrobnosti se obrnite na naš naslov.

XHCHRYSAI

–novost na tržišču

V letošnjem letu je Tovarna dušika Ruše dala na tržišče nov kemični pripravek CHRYSAI, ki nam rabi za vzdrževanje rezanega cvetja. V tem sestavku bomo nanizali nekaj osnovnih zakonitosti pomembnih pri negi rezanega cvetja.

Ko govorimo o problematiki rezanega cvetja in še posebej o pripravkih, ki mu podaljšujejo življenje, ugotovljamo, da na tem področju ni bilo posebnega zaupanja v znanstvena dognanja. Fiziologija rezanega cvetja je na najboljši poti, da postane ena izmed zelo pomembnih agronomskih ved, saj v svetu opravljajo ogromno poskusov, kako bi čim dalje ohranili življenje odrezani rastlini. CHRYSAI je eden izmed pripravkov, ki so nastali ob natančnem raziskovanju obnašanja odrezane cvetlice. Informacije o teh izsledkih redko pridejo do potrošnika nepoplačene, zato lahko v praksi zasledimo vse mogoče recepte, kako cvetlico pripraviti, da bo v vazi čim dalj časa živeła. Izvora teh nasvetov ne pozna nihče, vendar priporočajo prav nemogoče ukrepe kot ponovno prikrajševanje stebła, pogosto menjavanje vode, napraviti križne zareze v pecelj, pecelje mečkati ali jih stoliči s kladivom ipd.

Danes, ko dobodra poznamo načine in poti pretakanja rastlinskih sokov, lahko ugotovimo, da prej naštetih ukrepov ne morejo pomagati.

Kakovost rezanega cvetja merimo s številom dni, v katerih to cvetje v vazi še dobro uspeva. To je danes edino merilo. Zaradi tega je zelo pomembno, da s pomočjo kemičnega pripravka življenje cvetlic v vazi podaljšamo.

Ko cvetlico odrežemo, se ravnotežje med zelenim delom rastline in koreninami nasilno prekine. Ravnotežje med izhlapevanjem in absorpiranjem vode se lahko obdrži samo tako, da rastlina vsrkava vodo skozi rano, oz. rezno površino. Brez korenin rastlina nima več selektivne absorpcije hranil, temveč je primorana črpati tekočino, v katero jo postavimo. Odrezana rastlina zaradi izhlapevanja zelo hitro ovane, ker ima po listnih, peceljnih in vseh ostalih zelenih delih veliko število odprtnic, ki so v toplem vremenu in ob svetlobi odprte. Teh odprtnic imajo neprimerno več zelinate rastline, manj pa lesnate, zato tudi prve hitreje ovenejo, če nimajo takoj na razpolago vode. Z ozirom na razporeditev ksilemskih in floemskih prevodnih kanalov je jasno, da se vsrkavanje vode opravlja le skozi rezno površino. Vsrkavanje tekočine skozi liste in pecelje, se pravi skozi majhne odprtнице ali stomate, je malenkost in nepomembno pri oskrbovanju rezane rastline z vodo. Oblika vreza (diagonalni ali ravni) ne vpliva na vsrkavanje vode. Priporočljivo je odrezati steblo diagonalno, ker se pri tem žile manj poškodujejo in tudi rez se tako najlaže opravi.

Res je, da se celice pri lomljenju ali mečkanju pecelja odprejo in ta postopek v prvem trenutku v resnici pospešuje vsrkavanje vode, vendar samo kratek čas, ker se na ranjene celice takoj naselijo bakterije, ki zamašijo prevodnost žil.

Na ovenitev cvetlic vplivajo zlasti naslednji činitelji:

- 1. Reakcija cvetlice na rano, ki je nastala pri rezanju**
Vsaka rastlina reagira na poškodbo, ki so nastale tako, da aktivira določene encime, ki želijo rano zapreti. Na ta način je vsrkavanje vode oteženo. CHRYSAI zavira tvorbo teh encimov.
- 2. Ravnotežje med cvetlico in vodo v vazi**
Cvetlice v vazi oddajajo v vodo določene snovi, ki v vodi oksidirajo. Te oksidirane snovi rastlina ponovno vsrkava, kljub temu da so zanjo strupene, toda le do določene

meje, ker se sčasoma vzpostavi ravnotežje med koncentracijo strupenih snovi v vodi in v rastlini. Če pogosto menjavamo vodo, se rastline hitreje utrudijo, ker morajo ponovno vzpostavljati ranotežje. Dodani CHRYSAI te snovi veže nase in useda na dno vaze.

Naštetih smo nekaj problemov, ki jih moramo poznati pri ohranjanju rezanega cvetja. Rezultat teh različnih raziskovanj je pripravek CHRYSAI, ki v veliki meri odpravlja našete probleme in tako podaljšuje življenje šopku.

CHRYSAI je hkrati hrana, razkužilo in katalizator kemičnih procesov v vazi. Rastlino prehranjuje tako, da se ta lahko optimalno razvije. S svojo razkužilno lastnostjo vzdržuje čisto vodo v vazi in skrbi za primerno vsebnost kisika ne glede na količino apna. Vpliva zaviralno na reakcijo encimov (če že res ni za to prepozno) tako, da je zagotovljena maksimalna absorpcijska možnost in pravilno ravnotežje med hranljivo rastlino in cveticami. Da bi dosegli te rezultate, moramo:

- uporabljati zelo čiste vaze,
- odstraniti spodnje liste s pecelja, da ne pridejo v raztopino,

– pecelj odrezati diagonalno (ne pozabimo, da lahko vsaka rana na cvetlici postane zanjo usodna, zato npr. pri vrtnicah odstranjujemo bodice le, če je to nujno potrebno),

– napraviti hranljivo raztopino s pravilno koncentracijo CHRYSAI. V ta namen vzamemo liter mlačne vode in vanjo stresemo vsebino ene vrečice CHRYSAI.

Ker je voda glavna sestavina raztopine, je potrebno spregovoriti nekaj besed še o njej. Idealna je sveža deževnica, ki je pa ni vselej na razpolago, zato v glavnem uporabljamo vodovodno vodo. Sestava vodovodne vode je med posameznimi kraji zelo različna, vendar CHRYSAI odlično regulira reakcijo vode. Z apnencem napravi belo usedlino, ki absorbira organske snovi, o katerih smo v sestavku že govorili, in na ta način vzpostavlja ravnotežje v vazi. Priporočamo uporabo mlačne vode, ker ta vsebuje manj kisika. Vodovodno vodo pustimo nekaj časa stati v posodi in ji šele nato dodamo CHRYSAI.

Ob koncu lahko strnemo sledeče zaključke o CHRYSAI:

1. CHRYSAI preprečuje predčasno ovenitev cvetlic in jim omogoča mogočno cvetenje, kakor da bi bile povezane z matično rastlino.
2. V vodi inaktivira vse škodljive snovi in jih odlaga na dno vaze. Zaradi tega ni potrebno menjavati vode cvetju v vazi, ker se voda ne pokvari in ne osmradi.
3. Preprečuje razvoj škodljivih bakterij in glivic ter skrbi, da rezna površina ostaja odprta.
4. Hranilne snovi, ki jih vsebuje, z lahkoto prodirajo v liste in cvetove tako, da imamo vtis, da odrezana rastlina normalno raste naprej. Ravno zaradi tega je bila iznajdba CHRYSAI v svetu tako senzacionalna, ker CHRYSAI ni samo kemični pripravek, ampak nekaj več, je določena filozofija, ki izhaja iz prepričanja, da bodo z njegovo pomočjo ljudje užili več veselja ob cveticah, jih več kupovali, ker jih ne bo spremljala bojazen, da bodo v vazi prehitro umrle.

Gozdno gospodarstvo Nazarje

Skrb za vzgojo, eksploatacijo in obnovo
gozdov – nudi vse vrste lesnih
sortimentov.

**rudarsko
elektroenergetski
kombinat
zasavje,**

n. sol. o.

Povečana proizvodnja premoga v občini Trbovlje je narekovala razširitev Termoelektrarne v Trbovljah, glavnega odjemalca slabših vrst premoga. Po prenovitvi stare Termoelektrarne v 80.000 MWh je bila leta 1968 zgrajena Termoelektrarna II, z močjo 640.000 MWh, pravkar pa je v izgradnji tretja manjša elektrarna.

Vse tri bodo s proizvodnjo električne energije oskrbovale širši gospodarski in družbeni okoliš.

Tudi onesnaževanja ne bo več toliko; pereč problem smo rešili z izgradnjo največjega dimnika v Evropi.

toz
TERMoeLEKTRARNA b. o.
61420 TRBOVLJE
ob železnici p. p. 75

telefon: 061/821-633
telex: 35 129 YU TET

FOTO TIVOLI

Podjetje za fotografske
in propagandne storitve
Ljubljana, Cankarjeva 7

Uprava:
Titova 14, tel.: 061/24 173

Atelje sprejemnica:
Cankarjeva 7, tel.: 061/22 730

Komercialni tisk
in komercialna fotografija
Komenskega 5, tel.: 314 772

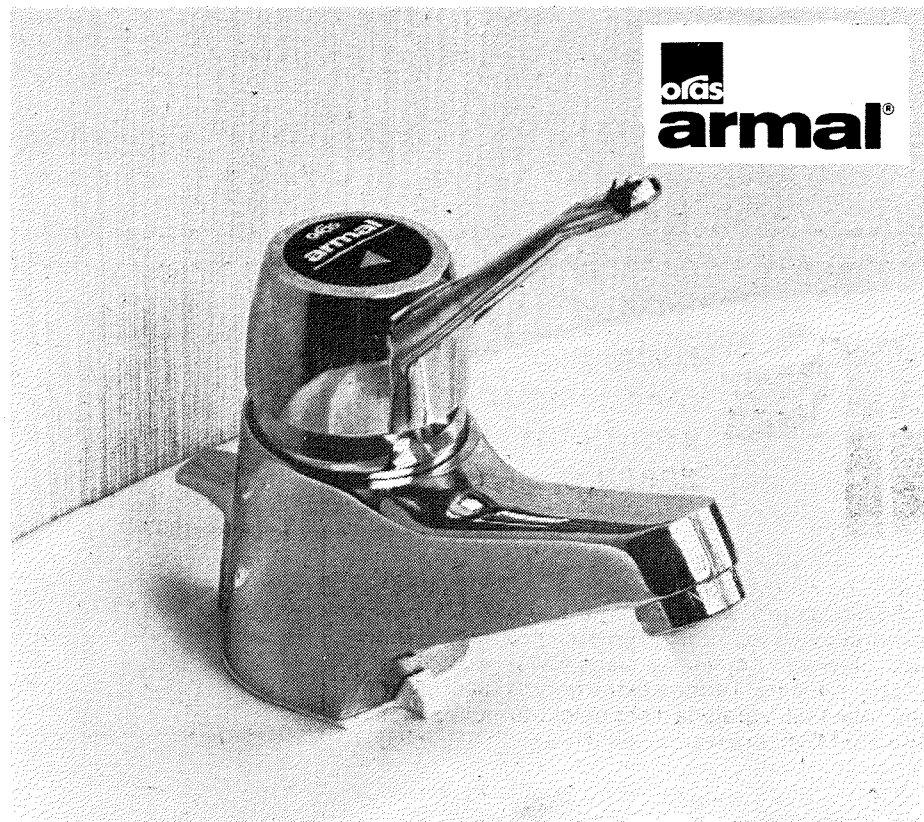
Izvrševanje amater-
skih, ateljejskih in ko-
mercialno-propagan-
dnih fotografskih stori-
tev v črno beli in barvni
tehniki.
Prodaja filmov.

NOVOST NA TRŽIŠČU

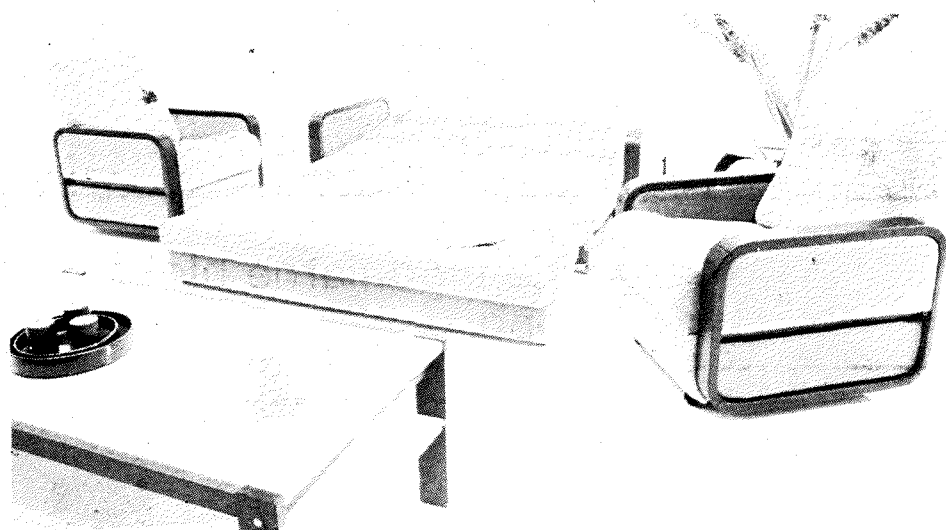
Enoprijemne baterije za kopalne kadi, pršne kabine, umival-
niki, bideji in kuhinjska pomivalna korita.

Nastavljanje količine in temperature vode je združeno z nav-
pičnim ali vodoravnim pomikom ročičnega mehanizma.

V prodaji že v mesecu septembru.

MARIBORSKA LIVARNA

brest cerknica

industrija pohištva Jugoslavija
telefon 061/791-200 telex 31-167

sedežna
garnitura

mojca

izdelke si lahko ogledate in
kupite v:

salonu pohištva brest cerknica
v prodajalni brest, v Mariboru
kneza koclja 6

v vseh specializiranih trgovinah
s pohištvom

TEHNIKA – LJUBLJANA n. o. sol. o
Industrija gradbene keramike Trebnje

SINTER

keramične ploščice IGK

Sinter keramične ploščice se izdelujejo po povsem novem tehnološkem postopku
suhe priprave surovine in suhega istočasnega stiskanja surovine (mase) in glazure,
ter žganja na zelo visoki temperaturi do 1150° C, ki daje izdelku vrsto posebnih
lastnosti:

- Izredno trdoto in odpornost glazure
- Izredno upogibno trdoto
- Odpornost na vremenske vplive, temperaturo sonca, ter popolno odpornost na mraz
- Odpornost na kisline in luge
- Odpornost na mehansko obrabo
- Uporabnost

6–7 po MOSH-ovi lestvici
300–400 kp/cm²
upijanje vode
1–3%

ustreza JUS-u, po naročilu izdelujemo
popolno kislinsko odporne ploščice
zaradi izredne trdote in debeline plasti
glazure je le-ta skoraj neuničljiva
– za zunanje in notranje oblaganje
– za tla in fasade
– za industrijo in gospodinjstva
– za balkone in terase
– za posebne namene (nedrseče ploščice)
– glazirane in neglazirane v
naravni rdeči in črni barvi
– gladke in nazobčene
200 × 200 × 10 in 100 × 200 × 10 mm
kalibrirane v 5 nazivnih področjih +0,4
mm

Izvedba:

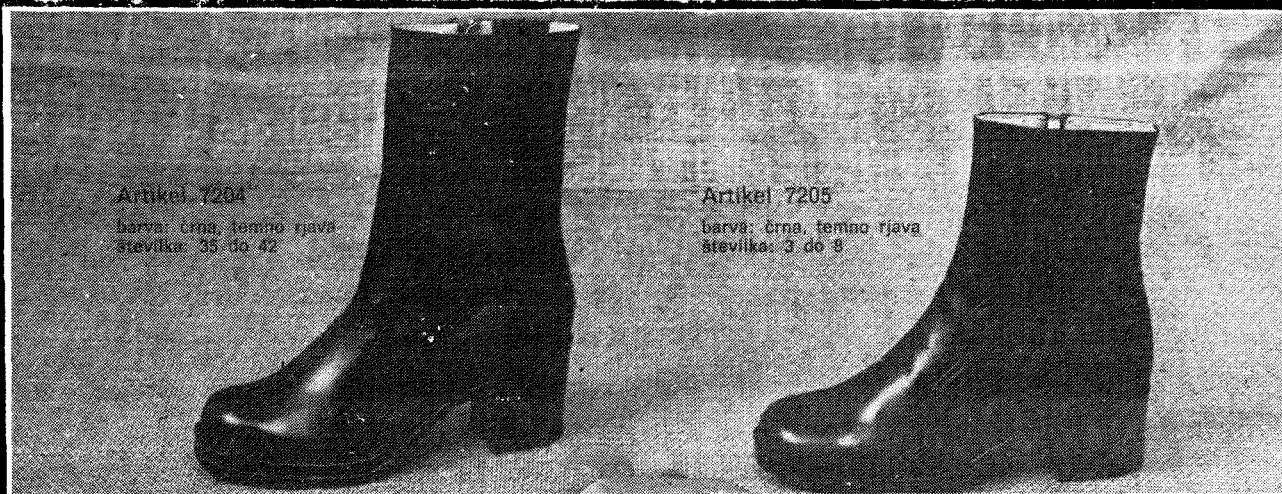
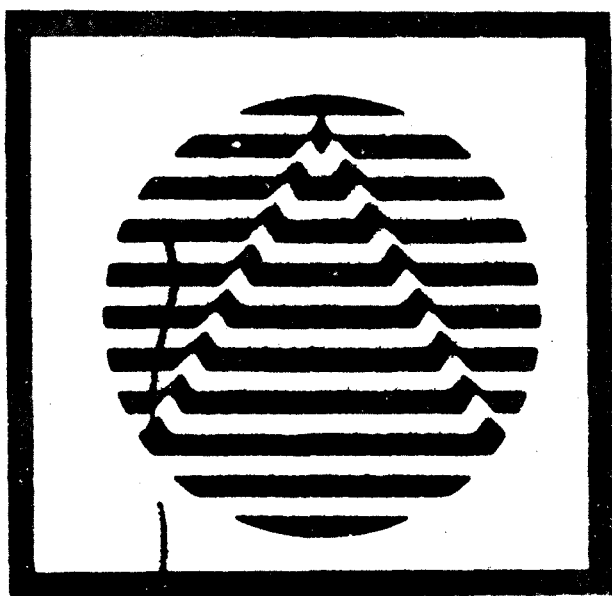
Dimenzije:

št. 166.

Razpis nagradne križanke

Založba BOREC, uprava TV-15, 61001 Ljubljana, p. p. 598.
Pripravili smo dve nagradi – keramično vazo.

Uredništvo in uprava TV-15

RAZLIČNI ČRKI	NAŠ OTOK	MADRIDSKI KLUB	VEZNIK	LADO BOJC			JUNAK „ENEIDE“	SLAVNA PISATELJICA	TALA ZEMLIJA	LIUBIMEC KIBELE	POTOMEC	HROŠČ NA TRTI
				ZAPORNIK								

166	SESTAVIL: KOPRIVŠEK	OZEK KONEC BLAGA	TISKARSKI PAPIR	MESTO NA J. ARABIJE	DEDIČ						IZPOSODJANJE AVTOV							
	AVSTRIJSKI LIRIK						TANTAL			VRSTA KREME	SANJAČ							
	EVROPSKO GORSTVO						STENA Z IKONAMI											
	PLATINA							LADO STRUNA			OSTANKI V DIMNIKU						POŽELENIJE	
								AJDOVA SLAMA			SIJAJ						NIELSEN	

PATE- TIČNOST								ŽUŽELKA				163	LANTAN			ERBIJ		
																	PAVONE	
MESTO NA PASMANU					PTICA, KI NE LETA			LIJOSKI DOBOR RUDI NOVŠAK			ANA KARIĆ		DEL DINARJA	JEZA NAGLASHNI ZNAK				OČE

							„ZELENI VOLK“							
							PARADIŽ							
CHAPLINOVA ŽENA					VRSTA EKSPLOZIVA									
STANE VRECKO			TUJE M.IME	GR.ČRKA	ZMIKAVT	OTOČJE OB N.GVINEJI					LUKA V IZRAELU			
											ANTON OCVIRK			
DEŽELA V HIMALAH						SKUPINA PTIC						MONGOLSKI VLADAR	IVJE	KONTAKT
						TORINO								
SOL OCETNE KISLINE							RAZLIČNI ČRKI	PRVI LETALEC		OKSID				
										LISAC				
MANIŠA BOLNIŠNICA											STAR SLOVAN			
											KEMIČNI ELEMENT			

Nagradni kupon št. 166.

Priimek in ime _____

Točen naslov stanovanja _____

pošta _____

ST. ŽIDOVŠ. VLADAR				EDVARD KARDELJ TOMOSOV AVTO		
OVINEK, OKLJUK					IVAN CANKAR	NATRI.
USTNI UKOR						
KRIVINA ZA SANI						

Pavle Herbst je bil eden izmed delegatov skojevskega kongresa v Kočevski Reki... in ko se je pred dnevi oglasil v našem uredništvu, je s seboj prinesel »spomin« na proslavo dvajsete obletnice 1. kongresa ZMS, ki je bila na povabilo tovarišice Vide Tomšičeve leta 1963 v Ljubljani: podpise nekdanjih delegatov tega zgodovinskega srečanja naše mladosti.

Ciril Zupanc

Pionirski odred »RATITOVEC« v Železnikih

Anton Vrhunc: »Pozimi 1943 je prišla iz partizanskega vojnega področja partizanka-aktivistka in nas tedanje železnikarske pionirje sklicala v gostilno pri Meru v Železnikih. Tam nas je organizirala v štiri pionirske skupine in nam dala nalogo potrgati telefon od Železnikov do Selc. Tako smo nekateri takoj pod noč, ne da bi pomislili na nevarnost, izvršili zadano nalogo.«

Anton Keržar: »Bil sem član pionirskega odreda. Pri Meru je bil sestanek in sem bil obveščen. Sestanek je vodila partizanka Aleševa iz Selc.«

Jože Košmelj-Merov, ki je bil seveda tudi na tem ustanovnem sestanku, se še sedaj spominja, da je Antona Vrhunca prinesel od njegovega doma do Mera na hrbtu, ker ni imel čevljev. Ko so se proti večeru pionirji odpravljali na akcijo, da bodo potrgali telefonsko linijo, je Merova mama dala Antonu Vrhuncu nogavice in čevlje, da je sploh mogel iti v akcijo. Tudi več drugih pionirjev je bilo tedaj slabo oblečenih in obutih. V navedenem šolskem glasilu je med drugimi objavljen tudi spomin pionirja Silvestra Zelj, ki pravi: »Mame nisem imel, ker mi je že prej umrla, oče pa je bil v partizanih... Hudo je bilo to, da sem bil slabo obut. Nikogar nisem imel, da bi mi šival, kuhal in pral. Vse to sem moral sam, če nisem hotel biti strgan in umazan...« In temu dečku je bilo tedaj komaj 12 let! V takih razmerah je treba presojati tedanje življenje in delo teh pionirjev, potem ga bomo bolj razumeli, bolj cenili.

22. in 23. januarja 1944 je Prešernova brigada spet napadala nemško posadko v Železnikih, vendar se je pred močno sovražnikovo intervencijo iz Škofje Loke morala umakniti. Partizani so imeli precej žrtev.

Seveda so bili v ta boj že vključeni tudi pionirji. V Gorenjem koncu in Ovčji vasi, kjer so bile enote Prešernove brigade, so sodelovali z borci. Silvo Zelj se spominja, kako je spremljal ranjenca do Smoleve, kjer je bil divizijski zdravnik. Franc Vrhunc se spominja, kako so mladinke pripravile za borca čaj in kruh, on z Gusteljevim Janezom pa je to nesel na položaje nad Bebarjev rob. Ker pa se je prav tedaj razporedil enot spremenil, sta prišla že do nemških vojakov, katerim sta se srečno umaknila.

Ker so bili mostovi v Selški dolini do spomladi 1944 že večkrat požgani, ni mogel voziti poštni avtobus, pač pa so Nemci prevoz pošte organizirali z oklopnim avtomobilom-pancerjem. Podobno vozilo so si sedaj naredili tudi pionirji. Bilo je tako veliko, da sta se vanj stisnila dva manjša pionirja. Naredili so ga v mizarški delavnici ob cerkvi. Z njim so se potem vozili predvsem po Trnju. Nekoč jih je pred Levičnikovo hišo, kjer je bil sedež žandarmerije, ustavil žandar, ki ga je zabavalo to otroško početje in jim na prednjo stran vozila narisal kljukasti križ. S tem vozilom so podjetni in pogumni dečki prepeljali marsikaj partizanskega mimo nemških žandarjev. Od maja 1944 dalje je bila iz Novakov čez Slugovo dolino v Potok, Martinj vrh in skozi Plenšak do Prtovča že potegnjena partizanska telefonska linija. Poleti 1944 so pionirji v Železnikih s svojim pancernjem prepeljali od Češnjice v Ovčjo vas več kolobarjev telefonske žice, ki je bila namenjena vzdrževanju te linije. Ko se jim je jeseni to vozilo poškodovalo, so naredili novega, ki je bilo bolj podobno tanku.

Spomladi 1944 je torej otroško »vojskovanje« spet bilo. Tradicija je oživela, vendar si je našla sodobnejšo obliko in vsebino. Medtem ko so se pred vojno vojskovali Racmani z Gorenjski, so otroške igre vojskovanja te pomladi bile v znamenju boja med partizani in Nemci. Težava je bila v tem, ker ni nihče hotel igrati vloge nemškega vojaka. Kako naj vendar neki deček igra vlogo Nemca, ko pa je njegov oče partizan, brat partizan, sestra partizanka, obveščevalka in mati aktivistka. Iz lesa so si naredili puške, brzostrelke, mitraljeze. Nekaj teh lesenih pušk, pištol, mitraljezov se je ohranilo. Muzej ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani jih je nekaj celo posodil osnovni šoli Mirna peč na Dolenjskem, kjer jih imajo razstavljene v šolskem muzejskem kotičku. O tem piše Mile Pavlin v reviji Naša obramba št. 3, leto 1977, str. 45.

Mimogrede naj omenim, da je marsikaj ilegalno spravila iz Železnikov Katarina Gortnar-Mežnarjeva. Na dno globokega otroškega vozička je spravila, kar je bilo naročeno, prekrila in na vrh posadila hčerko Marjetko. Tako se je z otrokom v vozičku sprehodila do Ovčje vasi ali na Jesenovec, kjer je stvari oddala.

Pionirski odred »Ratitovec«

Spomladi 1944 so okrajni aktivisti v dolini še razširili in organizacijsko utrdili KPS, OF, SPŽZ, ZSM in začeli formirati gospodarsko-finančne komisije. V teh prizadevanjih so se pobrigali tudi za organizacijsko utrditev pionirskega odreda. Nekako marca 1944 je dobil ime »Ratitovec«, obenem s tem pa nekoliko bolj izdelano formacijo prave enote. Nastale so čete, ki so združevale pionirje v Gorenjem koncu, na Trnju, Racovniku ter na Češnjici in v Dašnici. Odred je še vedno vodil Štefan Lotrič.

Odred je kot nekakšna pomožna enota po potrebi sodeloval z enotami 31. divizije, med temi največ s Prešernovo brigado. Ta se je v bližini Železnikov največkrat nahajala in v njej je bilo največ ljudi iz Železnikov, ki so bili očetje ali bratje teh pionirjev. Ko je bil proti koncu avgusta 1944 v Martinj vrhu ustanovljen Škofjeloški odred, so pionirji z njegovimi enotami navezali še posebno tesne stike.

Tone Jelenc iz Železnikov je bil član okrajnega odbora OF. Spomladi 1944 je poklical nekaj pionirjev na razgovor v Studensko grapo. Razgovora so se udeležili pionirji: Jože Bajželj, Lojze Kristan, Lojze Žumer in Jožek Demšar, od strani okrajnega odbora OF pa Tone Jelenc in Lojze Oblak. Sestali so se pod Ostrim vrhom. Tu so pionirji dobili naloge, ki so imele značaj kurirske službe, obveščanja, sodelovanja pri propagandnih akcijah, zbiranje raznovrstnega blaga in materiala za partizanske enote in za manjše sabotažne akcije. Tone Jelenc se sedaj spominja, da je bilo razgovorov s predstavniki tega odreda več. On, kakor tudi ostali člani okrajnega odbora, so se zavedali, da jim pionirji lahko veliko pomagajo, da pa jim ne smejo dajati prezahtevnih nalog, ker bi se kdaj morda zgodilo, da bi zaradi tega prišlo do odkrivanja dejavnosti tega odreda in bi kak pionir z njim pa še starši prišli v nesrečo. O izvrševanju propagandnih akcij se npr. Jože Demšar takole spominja:

»V letu 1944 sva s pokojnim Venijem Šuštarjem lepila plakate. Po odhodu nemške patrulje, ko so plakate sneli, sva jih ponovno nalepila. Na plakatih so bile protiokupatorske parole in slike.«

Se nadaljuje

Sto šol – sto junakov

26

Osnovna šola Janko in Stanko Mlakar Šenčur

Osnovna šola Janko in Stanko Mlakar Šenčur stoji ob cesti Šenčur-Visoko, oziroma Šenčur-Srednja vas, Luže. Šenčur je oddaljen od Kranja 5 km v smeri proti letališču Brnik. KS Šenčur ima okoli 2400 prebivalcev. Šola, kot popolna osemletka, je bila zgrajena 1964 leta, prizidek pa 1975 leta. Šolo obiskuje 447 učencev iz ožjega in širšega šolskega okoliša. Poleg osemletke pa ima šola še dva oddelka za predšolske otroke in tri oddelke podaljšanega bivanja ter dva oddelka male šole.

Kljub lepi stavbi in okolici pa postaja stavba pretesna. Nujno bi potrebovali nov vrtec, oziroma stavbo za predšolske otroke (sedanja dva oddelka sta v prirejenih razrednih učilnicah), v katerega bi bilo moč vključiti okoli 200 predšolskih otrok. Potrebovali pa bi tudi otroško igrišče in še bi lahko naštevali. Upamo, da se bodo našteje želje v kratkem uresničile.

Šola je bila v letu 1964 poimenovana po Stanku Mlakarju, letos pa smo jo poimenovali v osnovno šolo Janko in Stanko Mlakar Šenčur.

Pionirski odred se imenuje po Janku Beleharju, mladincu-borcu, ki so ga Nemci sredi vasi 24. okt. 1942 obesili. Na ta dan ima pionirski odred posebno prireditev, obenem pa obišče spominsko ploščo sredi vasi, kjer je bil Janko obešen.

Lani je dobil pionirski odred in posamezniki številna priznanja. Udeležili so se številnih prireditev in tekmovanj ter dosegli lepe uspehe.

Poleg doseženih mest, ki so jih dosegli učenci šole ekipno, pa so učenci posamezniki dosegli lepe rezultate v občinskem in republiškem merilu.

Mnogo priznanj in pohval smo prejeli tudi za delo zunaj šolskih dejavnosti.

Učenci naše šole so aktivno vključeni v razne zunajšolske dejavnosti. Delo v njih je organizirano tako, da dopolnjuje pouk in s tem prispeva k vsestranskemu oblikovanju mlade osebnosti in smotrni izrabi prostega časa.

Letošnji pionirski praznik so pionirji osnovne šole Šenčur pri Kranju praznovali posebno slovesno, združili so ga s poimenovanjem njihove osemletke po bratih predvojnih skojevcih, prvoborcih, mladincih Janku in Stanetu Mlakarju. Oba brata izhajata iz poznane delavske družine. Njun oče, jeseniški kovinar, je bil eden najstarejših revolucionarjev v tem kraju in na Gorenjskem, član KPJ od leta 1920, ustanovitelj partijske organizacije v Šenčurju leta 1934 in prvoborec.

Najstarejši sin Janko je bil organizator in idejnopolični vodja napredne mladine v Šenčurju. Ze pred vojno je bil sekretar SKOJ v Šenčurju in je že v začetku novembra 1941 vstopil v Cankarjev bataljon ter sodeloval v vseh bojih tega bataljona kot mitraljezec. Padel je kot prva žrtev iz Šenčurja v bojih Cankarjevega bataljona 27. decembra 1941 na Polhovcu pri Pasji ravni v Poljanski dolini.

Njegov leto dni mlajši brat Stanko je bil tudi že pred vojno član SKOJ v Šenčurju in skupaj z Jankom vstopil v Cankarjev bataljon, kjer se je udeležil vseh bojov tega bataljona in bil udeleženec legendarne dražgoške bitke. Pozneje je kot borec Kokrške čete sodeloval tudi v junaškem boju trinajstorič borcev te čete v »Okrogelski jami« pri Kranju. Septembra 1942 je v Udinem borštu padel kot politični komisar čete Kokrškega odreda. Oba sta padla kot mladince, ko še nista dopolnila 19 oziroma 18 let.

Kot izredno junaška lika mladincev so jih učenci šole sprejeli za svoja vzornika in po njiju poimenovali šolo.

Slavnosti se je udeležilo nad 500 pionirjev in mladincev, njuni svojci in soborci, predstavniki Zavoda za šolstvo Gorenjske, družbenopolitičnih organizacij občine Kranj, delovnih organizacij, ter krajani Šenčurja in šolskega okoliša.

O liku in delovanju obeh bratov je govoril njun predvojni sodelavec in soborec Franc Štefe-Miško. Bogat in pester program pa so izvajali učenci osnovne šole JANKO IN STANKO MLAKAR ŠENČUR.

Organizacija proslave je potekala pod vodstvom pedagoških delavcev in vodstva šole ob sodelovanju družbenopolitičnih organizacij in krajevne skupnosti iz Šenčurja, za kar jim gre vse priznanje.

Prepričani smo, da bodo mladi iz Šenčurja šli po stopinjah padlih bratov in jih posnemali pri učenju in kasneje delu za gradnjo lepše bodočnosti naše samoupravne socialistične družbe.

Pavle Žerovnik

Ob poimenovanju šole in ob bogatem kulturnem programu je o liku Janka in Stanka Mlakarja govoril soborec Franc ŠTEFE-Miško

Končana je peta izmena. Kako žalostno je bilo slovo! Za nami so ostali paviljoni z našimi znaki. Za nami so ostali lepi spomini. Da, lepi. Vsi se še spominimo prvega srečanja z barakami v naselju. Bile so urejene in lepe. Vsak je zasedel svoj prostor, kjer je pozneje preživel mesec dni. Veste, koliko brigadirjev je štela naša brigada ob prihodu v Žepče? Triinsedemdeset nas je bilo in prav toliko jih je štela, ko smo zapuščali naše prijatelje v naselju.

Prva dneva smo samo urejali paviljon in sobe.

Drugi dan je bila slovesna otvoritev pete izmene. Vsaka brigada je strumno zakorakala in glasno vzklikala svoj pozdrav. Ko smo prišli na vrsto, smo kar se da glasno in ponosno začeli: »Bratje«, »Šarh-bratje«, »Šarh-bratje«, »Šarh... Maribor, Maribor, Maribor« in zatem je zadonelo »Omladinskim snagama, radnim brigadama, mi žanjemo žito, žito, živijo nam maršal Tito!« In okrog ognja smo zaigrali kozarsko kolo.

Kmalu zatem smo se spoznali z vsemi brigadami v naselju. Bilo nas je enajst. Tu sta se resnično krepila bratstvo in enotnost! Prišli so brigadirji iz Skopja, Peči, Set, Karlovca, Siska, Stolca, Tuzle, Kalesije... Posebnost v naselju je bila mednarodna esperantska brigada, sestavljena iz predstavnikov Mehike, Španije, Madžarske, Francije, Nemčije, Poljske, Turčije in Jugoslavije. Z njimi smo hitro navezali stike in s tem preizkušali tudi svoje znanje tujih jezikov.

Bila sem informatorka

Naša brigada je bila sestavljena iz štirih čet. Izvolili so me za predsednico komisije za informiranje, imeli pa smo še komisije za šport, kulturno-zabavno življenje in za idejnopolitično izobraževanje. Izvolili smo tudi ekonoma, traserja, predsednika brigadne konference in delegate ter komandanta in njegovega namestnika.

Že drugi dan se je začela moja vloga informatorka. Imeli smo prvi sestanek in tam smo dobili tudi koristna navodila za naše delo. Bila so tudi zahtevna. O vseh pomembnejših dogodkih je bilo treba napisati vest, beležko, zapis, komentar, intervju ali celo reportažo ter oddati v štirih izvodih na radijski postaji radia Mladost. Tam so napovedovalci naša dela brali, potem pa jih razvrstili v posebne mape. En izvod je šel na ocenjevanje. Za nas je bilo pisanje še posebej težavno, ker smo morali vse prevesti v srbohrvatski jezik. Naj povem še, da je radio Mladost delal vsak dan od 4. do 22. ure, z dvema urama prekinitve, dopoldan in prav tako popoldan. Deloval je v petih jezikih: sr-

Pionirska brigada »Bratov Šarh« iz Maribora na mladinski delovni akciji, ki gradi železniško progo od Doboja do Zenice

Gradili smo te, proga, s svojimi rokami

Fotografija pionirske brigade z imenom Bratov Šark, sestavljene iz učencev mariborskih osnovnih šol, je krasila naslovno stran 151. številke glasila »Omladinska pruga«. Z leve proti desni: mentorica Sonja Sorger, Iztok Kalužar, Igor Aleksejev, Robi Fras, Milojka Smontara (pohvaljena), Slavko Neral, Peter Strajnssek, Irena Šifrer (udarnica), Helena Hercog (najmlajša v brigadi, pohvaljena) in Boris Škodnik (udarnik).

bohrvatskem, makedonskem, madžarskem, albanskem in slovenskem. V slovenščini je brala brigadirka četrte čete Vlasta Oberčkal. Naša komisija je izdala pet zidnih časopisov, pet glasil, pripravila dve samostojni radijski oddaji in zapisala mnogo vesti. Bila sem tudi v komisiji za ocenjevanje stenčiasov. Te smo ocenjevali ob petkih, v dnevih po ponedeljku pa smo se na sestankih pogovarjali o vesteh, beležkah, radijskih oddajah... Zadnjo nedeljo, dobro se še spominjam, je sestanek trajal več kot šest ur.

To je bilo moje delo v komisiji za informiranje. In moje obvezno delo na trasi?

Reki Bosni smo spreminjali strugo

Prve dneve je bilo zelo vroče in so nas opozorili celo na možnost sončarice. Na vso srečo smo se ji izognili. Potem so nastajali prvi žulji. Vasja jih je prvi dan naštel kar dvanajst. Včasih je bilo vse že kar pretežno. Namesto, da bi lopate, krampi in samokolnice bili orodje, so postali naslonjala. In noče so klecale pod težo, naloženo na samokolnice... kramp se ni hotel dovolj globoko vdreti v zemljo in je bilo potrebno še več zamahov... lopata je bila pretežka, da bi lahko sprejela zvrhano kopico zemlje... motika pa prelahka za trdo zemljo in pretrda za nežne roke...

sekira je s svojim rezilom vzbujala strah. A to je bilo le spočetka. Pozneje so naše roke postale močne, utrujene in odporne. Z vsakim zamahom krampa se je prelomila gora zemlje, lopata je bila premajhna za naše moči motika je vzdržala naš zanos in sekira je udarno sekala korenine.

Največji problem na trasi je bilo pomanjkanje vode. Vsak dan smo določili vodonošo in ta je moral daleč peš po vodo. In tudi dežja je bilo premalo.

In kaj je bilo najhujše? Vstajanje! Ponavadi smo delali v dopoldanski izmeni, zato smo vstajali ob štirih zjutraj. Ko smo se oblekli, smo pod vodstvom predsednika komisije za športno dejavnost Tomaža Rojsa tekli dva kroga okrog paviljonov, petnajst do dvajset počepov, je bila naslednja obveznost in tako naprej. Sledilo je pospravljanje sobe in dviganje zastave. Dvigalec zastave je bil vedno tisti, ki se je prejšnji dan najbolj trudil na trasi.

Po zajtrku je vsak vzel svoje orodje. Ekonom Ivan Čeleš pa je določil, kdo nosi malico, kdo vodo. Potem smo se postavili v zbor in odšli na traso peš, z avtobusom ali vlakom.

Ker smo bili pionirska brigada, smo imeli skrajšan delovnik in tudi nismo betonirali ali praznili vagona s kamenjem. To je bilo najhujše delo, ki so ga naši prostovoljci že okusili. Naše delo je bilo izkopavanje jarkov, postavljanje kanala. Delo pri kanalu je bilo najboljše. Reki Bosni smo spreminjali strugo. Vozila sem takšne samokolnice, ki so še nekaterim fantom delale preglavice.

Nikoli tudi ne bom pozabila trenutkov, ki smo jih preživljali ob lepih brigadirskih pesmih. Najbolj priljubljena je bila:

»Samac-Sarajevo, to je naša meta, izgraditi prugu još ovoga leta. Jedan, dva, jedan, dva, omladina Titova, kreće na rad, zove obnova.

Šta se ono iza brda kruši? Braća Šarh sve rekorde ruši! Ide, nastupa, ne boji se rada, braća Šarh – najbolja brigada.«

V našem naselju pa so nastale še mnoge druge pesmi, kot so »Akcija nas opet zove«, »Suza rastanka« in druge.

Še in še bi lahko pripovedovala o naši brigadi. Zaupno smo dobro opravili in tudi v nadurnih

dnevih smo se, čeprav pionirji, vedno dobro odrezali. Kot vsaka brigada smo pripravili tudi prijateljska kulturna srečanja. Predstavili smo se z brigadnim večerom ob tabornem ognju. To delo je opravila komisija za kulturno-zabavno življenje. Njen predsednik je bil Damjan Špes. Večer je zelo lepo uspel in zato smo dobili največ možnih točk. Idejnopolitična komisija je pripravila politično šolo. Opravili so jo vsi prijavljeni. Njen predsednik Radovan Mišić je brigadirjem večkrat predaval. Marsikaj smo se naučili. Jaz sem, na primer, končala esperantski tečaj in novinarsko šolo. Lidija Fras iz naše brigade je za svojo reportažo prejela nagrado mladinske delovne brigade Georgije Jakšić iz Loznice. Reportaža je bila objavljena v četrti številki našega glasila Brigadirpionir, v slovenščini.

Doživela pa sem še nekaj lepega: Dne 20. avgusta sem odšla na srečanje brigadirjev Jugoslavije, ki je bilo pri spomeniku na Kozari, na vrhu Mrakovice. Vsaka brigada našega naselja je poslala dva delegata. Z menoj je bil Dušan Mekiš. Na Kozari smo si ogledali mogočen spominski kompleks, vestno poslušali vodiča, videli večni ogenj, muzej ter film in Kozaro samo. In poslušali tiste prelepe bosanske pesmi, ki se vijejo kot bosanski bregovi, kot pravi moja mama.

Na svidenje, proga

Naj se vrnem s spomini še malo nazaj v naselje. Vsak dan smo si bili bolj domači in vsak dan so se sklepala nova prijateljstva. In zato je bilo slovo res težko. Zadnje dneve je deževalo, zato nismo šli na traso. Na sklepni slovesnosti je bilo tako ganljivo, da so se mnogim osolzile oči.

Slovo, solze, objemi... Se bomo še kdaj srečali?

Zvečer na vlak. Še zadnji pogledi na naselje. Odhajamo. Sklenjena je peta izmena. Tako hitro.

V spominu mi bodo ostali komandant Slavko, predsednik brigadne konference Vasja, informatorji v naselju, naše mentorice Alenka, Zinka in dve Sonji... Naša brigada, posebej pa vsi moji prijatelji: Lidija, Helena, Vera, Darinka, Vlasta, Albina, Smajo, Markus, Olivier... in nisem jih vseh naštel. Bi jih lahko kdaj?

Gradili smo te, proga, s svojimi rokami. A še se vidimo, devetindvajsetega novembra, ko bo otvoritev drugega tira in ko bo slovesno sklenjena mladinska delovna akcija »Samarc-Sarajevo 78«. Takrat se bomo ob tebi zbrali vsi udarniki. Lahko boš ponosna, da si dala toliko udarnikov.

Da, tudi jaz sem udarnica. Sedaj odhajam. In spet se vrnem. Zapomnila sem si vsak kotiček, kjer sem delala. Na svidenje, proga!

Irena Šifrer

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Praviš, da bi bil sestavek »Gradili smo te, proga, s svojimi rokami« desetkrat daljši, če bi napisala vse, kar ti leži na srcu. In ko sem ga hotela krajšati jaz (na našo stran pride, če hočemo zapis obogatiti z fotografijo, ilustracijo, le dobrih pet tipkanih strani!), mi je bilo žal vsake misli, vsake besede. Pa ti rada verjamem. Tudi vseh petih glasil, ki jih je izdala vaša brigada, pionirska brigada bratov Šarh iz Maribora, sem bila vesela. In o čem? Pustiva jo, draga Irena Šifrer iz Črete, za takrat, ko jih bomo predstavili na posebni strani.

Vidiš, in če si kaj želim, si želim biti devetindvajsetega novembra na otvoritvi proge mladosti. Takrat, ko bo sklenjena mladinska delovna akcija »Samarc-Sarajevo 78«.

To je vse, moja udarnica! Ne zato, ker bi ti ne imela kaj povedati. Enostavno ni več prostora, tudi za daljše kramljanje ne. Pol strani, je rekel tehnični urednik Sine Kovič, in pika.

Milena

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG

Mara Rupena-Osolnik

Padali so šrapneli in padali so tovariši

Sonce se je prevailo čez simetrično obdelane sklade betona. Posmehljivo se je pognalo v velike steklene ploskve na oknih.

Zaprl bi okno, da bi prisrčnost prvega srečanja ne zdrsela na cestni tlak. Človek se vsemu privadi. Z lastnim nasprotjem se zlije v eno. V mestih so sončni žarki kakor pramen luči, stopinje kakor obračanje jeklenih koles in misli kakor lahkotne ptice, ki se poganjajo pod nebo.

»Ne razumete,« me nagajivo ošvrkne s pogledom in potegne sveženj papirjev pred sebe. Trenutek nelagodnosti, pomislim. Pravzaprav sem jo presenetil z obiskom.

»Mirna peč je najlepši kraj na svetu, pravijo naši otroci.«

Poskušam razumeti. Sonce ni pošastno velik reflektor. Zemlja ni asfalt, hiše niso betonski skladi, ljudje niso kot žuželke v škatlicah za vžigalice.

»Selili smo se iz kraja v kraj. Naša vas je bila topla brazda srečne zemlje, kjer je kal ljubezni, kadarkoli smo se vračali, na novo pognala. Starši so kmetje – otroci so njihova ljubezen... brazda ob brazdi, ki postane njiva. Ob vestnem delu mora dobro roditi.«

Pet otrok je bilo pri Rupenovih. Mati je po očetovi smrti postala obok skrbi. Samo poštenost, je govorila in delo sta prava vrednost človeka. Na hitro dobljeno premoženje in slava sta blede minljivost.

S kemičnim svinčnikom beleži posamezne besede, kot bi jim hotela dati poseben poudarek. Zdaj si lahko predstavljam, da se je sveženj listov spremenil v nekaj deset šolskih zvezkov. Nič lažje ni kot takole na papirju preskočiti petintrideset let in se vrniti v preteklost.

Brhko dekle je pravkar končalo državno gospodinjstvo učiteljske. Vidim jo v enem izmed vagonov ozkotirne železnice. Radovednost se meša z nestrpnostjo. Bosna... Gornje Olovo... musliman-

ski predel, kjer je bilo devetdeset odstotkov žensk nepismenih. Vsa dekleta so tičala pod klopmi, ko je prvič stopila v razred slovenska učiteljica. Strah – ali jih bo poizkušala pokristjaniti? Učiteljica in dekleta od petnajst do tridesetih let so se zlila v eno kakor reka s strugo.

»Naša hiša stoji sredi vasi ob nekdanji glavni cesti. V bližini je podborška in golobinska 'hosta'. Velikokrat pomislim na naše društvo kmečkih fantov in deklet, na Sokol, na iskreno prešernost, ki je bila ujeta med hiše in na bes, ki se nas je loteval ob okupaciji leta 1941.«

Začela so se leta težkih preizkušenj: Koroška Bela, Slovenski Javornik... Aretirali so jo, ko je imela pri sebi letake. Petintrideset dni samice. Vsak dan v samici je bil dodaten sklep. Vrnila se je v Mirno peč, kjer je postala sekretar rajonskega komiteja Osvobodilne fronte. Sredi marca 1942 je odšlo v gozdove dvanajst fantov in med njimi Stane Potočar-Lazar. Pri Rupenovih je bila javka.

Spet so prišli in jo za tri mesece pahnili v zapor. Rešila jo je podkupljivost okupatorskih ljudi.

»Bilo je konec junija 1942. Vlak je zaropotal proti Novemu mestu. Povsod ob progi so bili šotori z italijanskimi vojakmi, ki so se pripravljali na ofenzivo. Dogovorjeno je bilo, naj bi na primernem kraju med potjo izkočila. Ponikve, zadnja postaja pred Mirno pečjo. Pred lokomotivo je zeval tunel. Pognala sem se na našip, le nekaj korakov od tovarišice, ki je bila moja zvezca. Kmalu sem bila na Rdečem Kalu, kjer je bila javka. Tja je prišla tudi sestra Katja, ki je postala za menoj sekretar rajona. S partizani sem odšla na Frato in po treh dneh se je začela moja partizanska pot.«

Pripoveduje – o poti v Bosanski Petrovac, kamor je odšla na prvo konferenco AFŽ Jugoslavije. Pot so ji prekrizale strahote četrte ofenzive. Spoznala je trpljenja naroda iz Like, Banije, Korduna, kjer so četniki poži-

gali hrvaške domove in ustaši srbske vasi.

»Spominjam se mučne tišine na sto kilometrov dolgi poti, brez pasjega laježa, brez petelinjega petja. Samo ogenj in dim, vonj po sežganem človeškem mesu, kraške jame, v katere so metali ljudi in noč in dan ožarjeno nebo. V napol razpadli hiši smo srečali dekletce, ki so jo potegnili iz jame. Kdo ve koliko časa je tičala med mrličmi. Steklene oči je imela in niti besedice ni spregovorila. Bila je posebljeno doživljeno velikih grozot.

In zaupanje množic, ki so svetlo zaupale v partizansko vojsko, ki da bo zmagala in jih rešila.

V Slovenijo sem se vrnila marca 1943, v čevljih brez podplatov, čeprav je vsepovsod še ležal sneg. Večina, če ne vsi, smo imeli tifus; toda hodili smo naprej, polni neznanih moči. Mislim, da sem takrat spoznala bratstvo in enotnost!«

Pokalo je, padali so šrapneli in padali so tovariši. Med njimi je obležala tudi Katja Rupena. Štiri leta in otroci so postali odrasli možje in žene. Vrneš se v svojo rojstno vas, samo za trenutek in spoznaš, da bo kal spet obrodila. Dan se pretaka v dneve in boj v nič manjše obveznosti. V svobodi je lahko delo radost!

Sekretarka AFŽ, generalni sekretar zadružne zveze, generalni sekretar RK Jugoslavije... Mira Rupena ostaja človek, ženska, ki razmišlja o človeku. Ostaja povezana s kmečko družino, hoče doseči, da bi imela kmečka žena več prostega časa, da bi imeli otroci urejeno prehrano, da bi pospeševali kmečko gospodinjstvo...

Ljubezni do zemlje je v kmečkem človeku veliko. Škoda, da se tolikokrat kmečki poklic sramoti, dačasih nekateri izgovarajo to besedo kakor psovko. To me boli...!

List na mizi pred njo je dodobra popisan. Sončni žarki so spet planili pod gubice na njenem obrazu in oči so kakor nebo po nevihti.

Silvo Teršek

Prazna želja

Paradoks neke partijske raziskave v Vojvodini: kmetje žele v zvezo komunistov, a več kot tretjina organizacij zveze komunistov v zadnjih treh letih ni sprejela v svoje vrste niti enega kmeta...

Pred tremi meseci smo v (šaljivi) rubriki »Doboš-press« pisali o tem, kako nekaj najboljših mladih delavcev Vojvodine – čeprav žele – še ni včlanjenih v zvezo komunistov. Najboljši mladinci in delavci niso člani zveze komunistov zato, ker so neaktivne partijske in mladinske osnovne organizacije. Niti malo šaljivo. (Ta skupina mladih je izjavila, da vendar oni ne morejo sklicevati sestanke osnovnih organizacij zveze komunistov, da bi bili sprejeti v partijo. Logično. Za to delo so zadolženi drugi, pa, kar seveda ni logično, tega ne opravljajo.)

Do nedavna so vasi ostajale brez kmetov. Mora tudi partija ostati brez njih? Narejeno je veliko tega, da kmeta z vrsto sistemskih mer vezemo na vas. Kaj naj naredi kmet, da se veže na zvezo komunistov? Vprašanje ni težko.

MLADOST – 29. septembra 1978

Gradijo progo – gradijo socializem

Rato Dugonjić, član predsedstva CK ZK Bosne in Hercegovine in član CK ZKJ, na obisku mladinske proge Samac-Sarajevo:

– Vprašal sem predstavnike delovnih organizacij, ki grade progo, koliko bo prihranjenega s tem, ker bo proga gotova v enem letu in ne po petih, šestih letih, kot smo navajeni. Mislim, da se niso upali odgovoriti na to vprašanje. Vendarle mi je uspelo zvedeti tole: če proga stane sedaj 207 milijard, se z vsakim letom skrajšanega dela prihrani 25 milijard... Razen tega ne gre pozabiti, koliko letno prinaša tudi povečan transport blaga. Očitno je, da sistem gradnje mladinskih delovnih brigad prinaša večkratne koristi in zato je potrebno o tem izvesti širšo družbeno razpravo.

BORBA – 29. septembra 1978

Mladost, ki traja

O mladih jugoslovanskih komunistih, o njihovi organizaciji SKOJ, ustanovljeni 10. oktobra 1919, in o sekretarjih SKOJ je Moša Pijade v svoji kaznjenski beležki zapustil sodbo, ki je lahko poziv mladini sedanjih in prihodnjih časov.

»Zakaj imamo radi in zakaj povzdiguemo te mlade heroje?

Zato, ker so bili v prvih vrstah borbe takrat, ko nas je bilo malo.

Zato, ker so bili heroji partije in SKOJ takrat, ko je bilo junakov malo.

Se več: zato, ker takrat, ko so padali, niso spuščali zastave socializma, marveč so jo s svojo smrtjo še bolj dvignili.«

Sprva jih je bilo malo, a bili so udarni odred proletariata. Odred se je večal in na četrti konferenci SKOJ, 8. in 9. septembra 1940 v Zagrebu, na kateri je bil tudi Tito, govoril je Ivo Lola Ribar, se je videla ta velika širina in borbenost mladih komunistov, kandidatov partije in njenih simpatizerjev. Odšli so v vojno. Mladinske čete v

oboroženi revoluciji so svoje bitke, svoje žrtve in predanost partiji in ljudstvu v zgodovino zapisale z zlatimi črkami. Vojaki brez napak, kurirji, aktivisti in junaki borbe v okupiranih mestih.

Utihnili je horuk in bitkah vojne in se nadaljeval na progah, v tunelih, na žitnih poljih, v tovarnah, na cestah. Tudi obnova in izgradnja sta dali svoje heroje in predano mladost, ki je od padlih in živih članov SKOJ prevzela in častno nosila zastavo socializma, zastavo bratstva in enotnosti.

Tako je tudi danes z mladimi. Na gradbiščih, na mejah, v uniformi, na mladinskih delovnih akcijah, v šolah, pri vsakem delu. »Če bi imel še deset življenj,« je rekel sekretar Đuka Šnajder pred smrtjo, »bi jih dal za partijo, za komunizem.« Priložnosti so zdaj druge, vsebina ostane.

Vjesnik – 10. septembra 1978

Priznanje za vse, kar smo storili

»Tvoje sodelovanje na 8. kongresu ZZB NOV Jugoslavije je priznanje za vse, kar smo storili v boju za osvoboditev in socialistično revolucijo, hkrati pa tudi priložnost, da zvezmo za tvoje nove pobude, ki jih bomo v interesu delavskega razreda kot že doslej z vsemi svojimi izkušnjami ustvarjalno spreminjali v dela.«

(Iz pozdravnega govora Kostje Nadja, predsednika zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije – tovarišu Titu)

DELO – 18. oktobra 1978

V dveh jezikih

Dvanajst let že izdaja splošno gradbeno podjetje Pionir v Novem mestu svoje glasilo Bilten, zadnja leta v nakladi 4500 izvodov na mesec.

Septembra je pionirjev Bilten izšel v slovenskem in srbohrvaškem jeziku. S tem so ugodili predvsem željam množestvilnih delavcev iz drugih republik. Uresničena pa je tudi želja delavskega sveta SGP Pionir, ki je že letos spomladi naročil, da naj glasilo delovne organizacije izhaja dvojezično. Čeprav ne gre brez težav, je Bilten vendar primer dobre skrbi za obveščenost delavcev v njihovem materinem jeziku.

KOMUNIST – 6. oktobra 1978

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG